

Naisten toissijaisuus urheilumediassa

Tutkimus Helsingin Sanomien urheilu-uutisoinnista
tammikuussa 2017

Emmi Kankaanmäki
Pro gradu tutkielma
Sukupuolen tutkimus
Humanistinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
Toukokuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Sukupuolentutkimuksen maisteriohjelma
Opintosuunta – Studienriktning – Study Track Sukupuolentutkimus		
Tekijä – Författare – Author Emmi Kankaanmäki		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Naisten toissijaisuus urheilumediassa. Tutkimus Helsingin Sanomien urheilu-utisoinnista tammikuussa 2017.		
Työn laji – Arbetets art – Level	Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 72
Pro gradu		
Tiivistelmä – Referat – Abstract		
<p>Tutkielman aiheena on, miten Helsingin Sanomien urheilusivuilla rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta tammikuussa 2017. Tutkimusaineistona on Helsingin Sanomien urheilusivut tammikuussa 2017. Tutkimuskysymykset ovat miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa määrällisesti toisistaan, miten eri urheilulajeja koskeva uutisointi suhteessa sukupuoleen eroaa määrällisesti toisistaan ja miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa sisällöllisesti toisistaan?</p> <p>Tutkielma asemoituu feministisen urheilututkimuksen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kentälle. Siinä yhdistyvät määrällinen ja sisällön analyysi. Sisällön analyysissä hyödynnetään diskurssianalyttistä viitekehystä. Tutkielman keskeiset käsitteet ovat urheilun hegemoninen maskuliinisuus sekä naisten urheilun marginalisointi ja trivialisointi. Marginalisoinnilla tarkoitetaan tilan käyttöön ja tilan sukupuolittuneisuuteen liittyvää naisten urheilun vähäistä näkyvyyttä, ja trivialisoinnilla esitystapoja, joilla naisten urheilusta ja naisurheilijoista välitetään toisarvoista kuvaa miesten urheilun ja miesurheilijoiden rinnalla (Pirinen 2006, 37, 41). Naisten urheilun marginalisointi ja trivialisointi ovat keinoja, joilla urheilumedia rakentaa ja ylläpitää urheilun hegemonista maskuliinisuutta, miesten ensisijaisuutta urheilun toimintaympäristöissä.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat, että naisten urheilun marginalisointi ja trivialisointi on runsasta ja monimuotoista. Naisten urheilun marginalisointia tapahtuu sekä uutisten määrän, lajikirjon että urheilijalta vaadittavan menestyksen osalta. Naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevia uutisia on kymmenen prosenttia tutkimusaineistosta. Uutisointi on kapea-alaista, lajikirjo on suppea ja uutiset koskevat pääosin yksilölajeja. Miesten urheilua koskevia uutisia on 66 prosenttia tutkimusaineistosta. Uutisia on monipuolisesti eri lajeista ja uutiset koskevat yksilö- ja joukkuelajeja.</p> <p>Tutkimustulokset viittaavat siihen, että naisten urheilun trivialisointi urheilumediassa on muuttunut. Uutisten sisällöt ovat muuttuneet tasa-arvoisemmiksi sen suhteen, miten niissä uutisoidaan urheilun kannalta oleellisista asioista. Urheilusuorituksen kannalta tarpeettomia mainintoja urheilijan yksityiselämästä tai ulkonäöstä ei ole ja uutiset keskittyvät urheilusuorituksen kannalta oleellisiin asioihin. Eri sukupuolten urheilusuorituksia ei verrata toisiinsa, eikä suorituksia vähätellä kummankaan sukupuolen osalta. Sen sijaan naisten urheilun trivialisointia tapahtuu uutisiin kytkeytyvällä miesolettamalla. Uutiseen sisältyy oletama siitä, että uutinen koskee miesten urheilua. Mikäli uutinen koskee naisten urheilua, mainitaan se erikseen. Miesoletama kytkeytyy erityisesti joukkulajeja koskeviin uutisiin, mutta myös osaan yksilölajeista. Toinen keino trivialisoida naisten urheilua on artikkelin kirjoitustyyli. Luokittelun tutkimusaineistoni artikkelit kirjoitustyylin mukaan kolmeen luokkaan; feminiininen, maskuliininen ja neutraali. Feminiininen ja maskuliininen eivät ole yksiselitteisiä, faktuaalisesti tiettyjä piirteitä sisältäviä yksilön ominaisuuksia, vaan niitä tuotetaan yhteiskunnan rakenteissa ja ne ovat kielellisesti määriteltäviä (Connell 1995, 29). Olen luokitellut artikkelit länsimaisessa kulttuurissa maskuliiniseksi ja feminiiniseksi miellettyjen ominaisuuksien mukaan. Erityisesti maskuliininen kirjoitustyyli trivialisoi naisten urheilua. Siinä korostuvat maskuliiniseksi mielletyt ominaisuudet ja niitä arvotetaan muita ominaisuuksia paremmiksi.</p> <p>Naisten urheilun runsas ja monimuotoinen marginalisointi ja trivialisointi urheilumediassa vaikeuttavat naisten asemaa kaikissa urheilun toimintaympäristöissä. Medianäkyvyydessä on kyse naisurheilijoiden heikommista resursseista urheilun toimintaympäristöissä, mutta myös siitä, millaisia eri sukupuolten urheilijoihin ja eri sukupuoliin liittyviä mielikuvia luodaan ja ylläpidetään yhteiskunnassa.</p> <p>Jatkotutkimusaiheina on selvittää, millaisin toimin urheilumediaan on pyritty vaikuttamaan naisten urheilun näkyvyyden lisäämiseksi ja miten nämä toimet ovat vaikuttaneet. Toinen jatkotutkimusaihe on selvittää, saavatko naisten urheilun trivialisoinnin vähenemistä osoittavat tutkimustulokset vahvistusta laajemmassa tutkimusaineistossa.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords feministinen urheilututkimus, urheilumedia, urheilun hegemoninen maskuliinisuus, naisten urheilun marginalisointi, naisten urheilun trivialisointi, Helsingin Sanomat		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto - Helda / E-thesis		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
2 Tutkielman tausta, keskeiset käsitteet ja tutkimusasetelma.....	6
2.1 Feministinen urheilututkimus.....	7
2.2 Maskuliinisuuden hegemonia urheilussa ja urheilumediassa.....	10
2.3 Tutkimuskysymykset, aineisto ja metodit.....	13
3 Määrällinen analyysi - Naisten urheilun marginalisointia Helsingin Sanomissa.....	18
3.1 Naiset edelleen urheilu-uutisten marginaalissa.....	19
3.2 Naisten ja miesten lajit.....	22
3.3 Molempien sukupuolten lajit ja sukupuoleton miesten urheilu.....	29
3.4 Menestyksen kehä ja sen poikkeamat – johtopäätökset määrällisistä tutkimustuloksista	32
4 Uutisoinnin sisältö ja tyyli - Naisten urheilun trivialisointia uusilla tavoilla.....	37
4.1 Vähättelyä, suoritusten vertailua tai mainintoja ulkonäöstä?.....	38
4.2 Urheilu-uutisten miesolettama.....	43
4.3 Feminiininen, maskuliininen ja neutraali kirjoitustyyli.....	50
4.4 Johtopäätökset sisällön analyysin tutkimustuloksista	57
5 Johtopäätökset.....	60
Lähteet	67

1 Johdanto

Keskustellessani pro gradu tutkielmastani ja sen teemasta ”miten Helsingin Sanomissa kirjoitetaan naisten ja miesten urheilusta”, kuulen lähes poikkeuksetta kommentteja siitä, kuinka mielenkiintoinen ja tärkeä tutkimusaihe on. Keskustelu jatkuu useimmiten kommentteina naisten urheilun vähäisestä medianäkyvyydestä sekä urheilumedian epätasa-arvoisuudesta. Kesän 2019 jälkeen lähes jokainen keskusteluun osallistunut on muistanut mainita kesän 2019 naisten jalkapallon MM-kilpailut ja sen, miten iso mediatapahtuma se oli Yle:n kanavilla. Onkin mielenkiintoista, kuinka paljon huomiota on kiinnitetty yksittäisen, pelkästään naisten urheilua koskevan urheilutapahtuman uutisointiin, kun vastaavaa, pelkästään miesten urheilua koskevaa uutistointia on tapahtunut aina ilman, että siihen on kiinnitetty erityistä huomiota. Tämä toimiikin erinomaisena esimerkkinä naisten ja miesten urheilun epätasa-arvoisesta uutisoinnista; naisten urheilua koskevan urheilutapahtuman laajaan uutisointiin on kiinnitetty runsaasti huomiota, kun taas miesten urheilua koskevaa vastaavaa uutisointia pidetään itsestään selvänä. Oma mielenkiintoni kohdistuu siihen, saavatko nämä vallalla olevat käsitykset urheilumedian sukupuolittuneisuudesta vahvistusta tutkimusaineistossani vai osoittavatko tutkimustulokseni tasa-arvoisempaa urheilu-uutisointia.

Tutkin pro gradu tutkielmassani sitä, miten Helsingin Sanomien urheilusivuilla rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta tammikuussa 2017. Tutkimuksessani yhdistyvät määrällinen ja sisällön analyysi. Tutkimuskysymykseni jakautuu kolmeen alakysymykseen, joihin pyrin vastaamaan.

1. Miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa määrällisesti toisistaan?
2. Miten eri urheilulajeja koskeva uutisointi suhteessa sukupuoleen eroaa määrällisesti toisistaan?
3. Miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa sisällöllisesti toisistaan?

Tutkimusaineistoni koostuu Helsingin Sanomien urheilusivuista tammikuussa 2017. Tutkielmani asemoituu feministisen urheilututkimuksen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kentälle. Tutkielmani taustoitus koostuu sekä yhteiskunnallisista että feministisen urheilututkimuksen näkökulmista, ja tutkielmani keskeisimmät käsitteet ovat feministisessä

tutkimuksessa käytettyjä käsitteitä; urheilun hegemoninen maskuliinisuus, naisten urheilun marginalisointi ja naisten urheilun trivialisointi. Selvennän näiden käsitteiden merkityksiä myöhemmin tässä tutkielmassa.

Olen taustaltani yhteiskuntatieteilijä ja myös tässä pro gradu tutkielmassani näkökulma on yhteiskunnallinen. Se, mitä ja miten naisten ja miesten urheilusta kirjoitetaan valtakunnan mediassa, vaikuttaa keskeisesti siihen, millaisia mielikuvia luomme ja vahvistamme eri sukupuolista. Kyse ei ole ainoastaan eri sukupuolten urheiluun ja urheilijoihin liittyvistä mielikuvista, vaan ne kytkeytyvät laajemmin osaksi yhteiskunnassamme vallitsevia arvoja. Urheilulla on merkittävä vaikutus maailmanlaajuisesti talouden, arvostuksen ja merkityksenannon näkökulmista. Urheilijat ovat esikuvia ja menestyviin urheilijoihin kiinnittyä valtavasti huomiota maailmanlaajuisesti. Yksittäistä urheilijaa tai urheilutapahtumaa koskeva uutinen saavuttaa usein miljoonayleisön, ja myös Suomessa menestyneimpiä urheilijoita tai suuria urheilutapahtumia koskevat uutiset tavoittavat suuren osan väestöstä. Siten urheilua ja urheilu-uutisointia ei voida irrottaa erilliseksi osaksi yhteiskuntaa, vaan se on osa sitä.

Urheilun rooli yhteiskunnassa on muuttunut vuosikymmenten saatossa. Vielä 1950- ja 1960-luvuilla kansan suhde urheiluun rajoittui pääosin tietoihin, joita saatiin muutamista lehdistä ja radiosta sekä urheilukilpailujen seuraamiseen, jotka pidettiin oman asuinpaikan lähellä. Maailmassa oli vain muutamia ammattiurheilijoita, eikä televisioyhtiöiden ja sponsorina toimivien yritysten suhde urheiluun ollut vielä tiivis. Myös valtion rooli urheilun tukemisessa ja hallinnossa oli vähäinen. (Houlihan & Malcolm 2016, 1.) Urheilun merkitys ja näkyvyys ovat kuitenkin kasvaneet selvästi viimeisten vuosikymmenten aikana, ja median ja talouden merkitykset ovat korostuneet (Zacheus 2004, 448). Poliitikoille ja johtajille on tärkeää näyttäytyä urheilutähtien kanssa, maailmalla näkyvimät tapahtumat ovat erilaisia urheilutapahtumia, ja urheilu on merkittävässä roolissa osana mediateollisuutta ja taloutta. Urheilun voidaan todeta vaikuttavan siten lähes kaikkeen yhteiskunnassa ja kuvaavan sitä laajempaa yhteiskuntaa, minkä osa se on. (Jarvie 2012, 2.)

Yksi keskeisin 2000-luvun yhteiskuntaa määrittävä tekijä on talous. Myös urheilumaailma on

äärimmäisen kaupallinen, ja lähes kaikki urheilussa ja erityisesti huippu-urheilussa toimii kaupallisuuden ehdoilla (Zacheus 2004, 448). Yritykset sponsoroivat erilaisia urheilutapahtumia, joukkueita tai yksittäisiä urheilijoita, ja saavat siten näkyvyyttä mediassa. Medianäkyvyys puolestaan lisää kiinnostusta yritystä kohtaan, ja mahdollistaa paremman taloudellisen menestyksen. Yrityksen medianäkyvyys urheilusponsoroinnin myötä voi olla maailmanlaajuista ja talouden näkökulmasta erittäin kannattavaa. Yritykset suuntaavatkin taloudellisen tukensa sen mukaan, kuinka paljon laji, joukkue tai yksittäinen urheilija saa mediassa näkyvyyttä. Urheilu, media ja talous kytkeytyvät siten tiiviisti yhteen, ja median vaikutus urheiluun ja talouteen on merkittävä.

Urheilumedia suosii miehisiä lajeja. Uutisoinnin ja medianäkyvyyden painottuminen miesten urheiluun välittyy urheilun tukipolitiikkaan asettaen eri lajien ja sukupuolten huippu-urheilijat eriarvoiseen asemaan keskenään. Erityisesti naisurheilijoiden taloudelliset edellytykset ovat miesurheilijoita rajatummalla. Verrattaessa nais- ja miesurheilijoiden tulotasoa, jäävät naisurheilijat kauas miesurheilijoiden taakse. Tulot erot korostuvat erityisesti joukkuelajeissa, vaikkakin erot ovat huomattavat myös yksilölajeissa. (Koivisto 2011, 22-23; Sokala 2004.) Tässä yhdistyy naisurheilun arvostus ja medianäkyvyys kielteisellä tavalla. Sponsoritulojen sekä palkka- ja palkintorahojen vähäisyys vaikuttavat mahdollisuuksiin panostaa urheiluun, mikä puolestaan heikentää tulotasoa ja naisten urheilun houkuttelevuutta sponsorointikohteena. Julkisuuskuvalla on keskeinen vaikutus urheilijan tai joukkueen menestykseen sponsorien ja taloudellisten edellytysten kautta. Mitä enemmän ja positiivisempaa julkisuutta urheilija tai joukkue saa, sitä halutumpi sponsorointikohde se on. Sponsorit puolestaan mahdollistavat urheilijalle tai joukkueelle tulojen myötä paremmat edellytykset menestyä. Nimeän tämän talouden, panostuksen, menestyksen ja näkyvyyden kytkeymän menestyksen kehäksi, jota käsittelen myöhemmin tutkielmassani.

Urheilun epätasa-arvoon alettiin kiinnittää huomiota viime vuosikymmenen lopussa, ja vaatimukset sukupuolten tasa-arvosta urheilussa ovat sen myötä lisääntyneet (Pirinen 2006, 15; Rosania 2008). Urheilun tasa-arvon lisäämiseksi maailman liikuntajärjestöjen yhtenä tavoitteena on ollut naisten liikunnan ja urheilun näkyvyyden parantaminen mediassa. Myös olympialiikkeessä on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota naisten urheilun kohtaamiin ongelmiin, ja naisurheilijoille, valmentajille ja luottamushenkilöille on suunnattu omia

ohjelmia, tukia ja stipendejä. (Opetusministeriö 2005, 29-31.) Pyrkimyksistä huolimatta naisten urheilu saa kuitenkin edelleen vain vähän mediahuomiota ja urheilun taloudelliset resurssit jakautuvat epätasa-arvoisesti. Tämä on merkittävää, sillä urheilu kuvastaa laajemmin yhteiskuntaamme ja siinä vallitsevia arvoja ja resursseja.

Vaikka talouden merkitys yhteiskunnassa on valtava, ei julkisuuskuvassa ole ainoastaan kyse urheilijan tai joukkueen paremmista taloudellisista ja menestyksellisistä edellytyksistä. Medianäkyvyydessä on kyse myös siitä, millaisia käsityksiä yleisölle luodaan urheilijoista, rooleista ja toimintatavoista. Urheilulla ja siihen liittyvällä kulttuurilla on siis keskeinen vaikutus siihen, millaisia sukupuoliin liittyviä merkityksiä, odotuksia ja rooleja yhteiskunnassamme rakennetaan ja ylläpidetään. Voidaksemme muuttaa vallalla olevia käsityksiä, tarvitsemme tieteellistä tutkimusta osoittamaan ja kuvaamaan nykytilaa ja muutoksen tarvetta. Kysymys siitä, miten sukupuoli vaikuttaa siihen, miten urheilijasta tai joukkueesta mediassa uutisoidaan, on tämän tutkimuksen keskiössä.

Urheilijan sukupuolen vaikutusta urheilu-uutisointiin on tutkittu eri näkökulmista ja eri tieteenaloilla. Suomessa aiheesta on tehty kaksi väitöskirjaa ja muut tutkimukset ovat joko pro gradu tai ammattikorkeakoulun loppututkielmia (ks. esim. Pirinen 2006; Kaivosari 2017; Blomqvist 2011; Tolonen 2012; Turhanen 2013; Kontulainen 2013; Ruutu 2017). Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että naisten urheilu saa selvästi miesten urheilua vähemmän mediahuomiota. Lisäksi uutisointi keskittyy eri asioihin; miehillä selvästi useammin itse urheilusuoritukseen, kun taas naisten urheilusta uutisoitaessa huomiota kiinnitetään urheilun kannalta epäoleellisiin asioihin, kuten urheilijan yksityiselämään ja ulkonäköön. (Kaivosari 2017, 76.) Omat tutkimushypoteesini pohjautuvat aiempiin tutkimustuloksiin ja oletuksena on, että miesten urheilu ja miesurheilijat saavat naisten urheilua ja naisurheilijoita selvästi enemmän näkyvyyttä ja palstatilaa. Lisäksi oletuksena on, että miesten urheilua koskevissa uutisissa käsitellään enemmän itse urheilusuoritusta, kun taas naisten urheilua koskevissa uutisissa esillä ovat enemmän urheilijan yksityiselämään liittyvät asiat.

Pro gradu tutkielmani jakautuu viiteen lukuun. Ensimmäinen luku on tämä johdantoluku. Toisessa luvussa esittelen tutkielmani taustan, keskeisimmät käsitteet ja tutkimusasetelman.

Luku jakautuu kolmeen alalukuun, joista ensimmäisessä käsittelen feminististä urheilututkimusta, sen taustaa ja asemaa Suomessa, sekä esittelen lyhyesti aiempia tutkimustuloksia. Lisäksi selvennän tutkielmani keskeiset käsitteet, naisten urheilun marginalisointi ja trivialisointi. Toisessa alaluvussa käsittelen urheilussa vallitsevaa hegemonista maskuliinisuutta ja urheilumedian roolia sen rakentamisessa ja ylläpitämisessä. Kolmannessa alaluvussa esittelen tutkimusaineistoni, tutkimuskysymykseni ja tutkimusmetodini.

Tutkielmani kolmannessa luvussa esittelen määrälliset tutkimustulokset. Pyrin vastaamaan kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni. Luvun keskeinen käsite on naisten urheilun marginalisointi. Luku jakautuu neljään alalukuun, joista ensimmäinen koskee uutisten määrällistä jakautumista sukupuolen mukaan ja kaksi seuraavaa uutisten määrällistä jakautumista lajin mukaan suhteessa sukupuoleen. Neljäs alaluku on yhteenveto määrällisistä tutkimustuloksista. Lisäksi esittelen neljännessä alaluvussa menestyksen kehän ja sen yhteyden omiin tutkimustuloksiini.

Tutkielmani neljännessä luvussa esittelen sisällön analyysin tutkimustulokset. Pyrin vastaamaan kolmanteen tutkimuskysymykseeni. Luvun keskeinen käsite on naisten urheilun trivialisointi. Luku jakautuu neljään alalukuun, joista ensimmäisessä esittelen tutkimustulokseni siitä, miten tutkimusaineistoni artikkeleissa kirjoitetaan urheilusuorituksesta ja/tai urheilun kannalta epäoleellisista asioista suhteessa sukupuoleen. Toisessa alaluvussa käsittelen uutisiin liittyvää miesolettamaa ja kolmannessa alaluvussa artikkelien kirjoitustyyliä. Neljäs alaluku on yhteenveto sisällön analyysin tutkimustuloksista. Tutkielmani viimeinen pääluku eli viides luku pitää sisällään johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet.

2 Tutkielman tausta, keskeiset käsitteet ja tutkimusasetelma

Feministinen urheilututkimus tutkii naisten toimintaa urheilussa (Pirinen 2006, 16). Urheilujournalismi on merkittävä osa ja toimija urheilussa, ja sen tutkimus on myös keskeinen osa feminististä urheilututkimusta. Urheilujournalismin pääasiallinen tehtävä on urheilun kiinnostavuuden edistäminen sekä urheilutapahtumista raportointi ja suoritusten analysointi. Urheilujournalismi luo keskustelua urheilusta ja urheilun ympärille sekä kiinnittää urheilun yhteiskunnallisiin ilmiöihin, kuten kulttuuriin, etnisyyteen ja kansallisuuteen. (Boyle 2006, 12.) Voidaan todeta, että urheilujournalismi kiinnittää urheilun myös sukupuoleen ja sukupuolinormeihin osana muuta yhteiskuntaa ja kulttuuria. Urheilumedialla onkin merkittävä rooli sukupuolijärjestelmän ylläpitäjänä ja uudistajana (Kaivosari 2017, 76). Siten sillä, miten urheilusta ja urheilijoista kirjoitetaan, on merkittävä vaikutus siihen, millaisia sukupuolinormeja luodaan ja ylläpidetään.

Urheilumedia on vahva maskuliininen instituutio. Urheilumediaa hallitsevat miehet, ja urheilu-uutiset on suunnattu ensisijassa miehille. (Bernstein & Kian 2013, 319, 321.) Naisten osuus urheilu-uutisten aiheena on marginaalinen, ja myös naisten osuus urheilutoimittajista ja muista urheilumedian parissa työskentelevistä on selvästi miehiä pienempi. Erityisesti urheilumedian johtotasolla työskentelevistä suurin osa on miehiä. Huomionarvoista on, että nämä johtavassa asemassa olevat henkilöt vastaavat urheilu-uutisten sisällöllisistä painotuksista ja palstatilan määristä. (Pfister 2010, 240.) Urheilumedia heijastaakin urheilun maskuliinisena pidettyä perusolemusta niin urheilumedian parissa työskentelevien kuin urheilumedian sisältöjenkin osalta. Naisten urheilu jää vähemmälle mediahuomiolle, ja erityisesti lajeissa, joita pidetään maskuliinisina, naisten on ollut vaikea saada medianäkyvyyttä (Kaivosari 2017, 77-78).

Feministisen urheilumedian tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää, miten naisurheilijoita representoidaan urheilumediassa, ja miten nämä representaatiot rakentavat naisten toissijaisuutta urheilussa. Representoinnilla tarkoitetaan merkityksen tuottamisen prosessia ja representaatiolla tämän prosessin tulosta. (Pirinen 2006, 22.) Aiempien feminististen urheilututkimusten tulokset osoittavat, että naisten toissijaisuutta urheilumediassa rakennetaan sekä naisten urheilua koskevien uutisten alhaisella määrällä että naisten urheilua koskevien uutisten sisällöillä. Yhteiskunnallisessa keskustelussa naisten urheilun vähäistä näkyvyyttä

mediassa on perusteltu naisten urheilun heikommalla tasolla, kilpailujen epäkiinnostavuudella sekä urheilutoimituksen miesvaltaisuudella. Sen sijaan urheilumedian parissa työskentelevät henkilöt perustelevat naisten urheilun vähäistä näkyvyyttä kysynnällä. Urheilumediaa ohjaavat markkinat, ja alalla työskentelevät tuottavat sellaista sisältöä, mitä kuluttajat haluavat lukea ja nähdä. (Cooky & Messner & Hextrum 2013, 221.)

2.1 Feministinen urheilututkimus

Feministinen urheilututkimus tutkii naisten toimintaa urheilussa. Se on osa laajempaa feministisen tutkimuksen kenttää ja siinä hyödynnetään feministisessä tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä ja käsitteitä. (Pirinen 2006, 16.) Feministinen urheilututkimus kytkeytyy muuhun feministiseen liikkeeseen poliittisuuden kautta, ja sen pyrkimyksenä on parantaa naisten asemaa urheilussa tekemällä näkyväksi urheilussa vallitsevaa epätasa-arvoa (Hargreaves & Anderson 2014, 8). Siten feministinen urheilututkimus kytkeytyy vahvasti yhteiskunnan toimintaan ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Urheilu ja siitä uutisointi ovat vahvasti kytköksissä yhteiskuntaan, ja urheilumedia heijastaa ja uusintaa vallalla olevia käsityksiä sukupuolista ja eri sukupuolille sopivista rooleista. Feministisen urheilututkimuksen myötä voidaan nostaa esiin ja pyrkiä purkamaan näitä vallalla olevia malleja ja käsityksiä.

Feministisen urheilututkimuksen tausta on Yhdysvalloissa ja Kanadassa 1970-luvulla. Se alkoi muun feministisen tutkimuksen ja toisen aallon feministisen liikkeen myötä. (Hargreaves & Anderson 2014, 5.) Sieltä tutkimus on rantautunut Suomeen 1980-luvulla (Pirinen 2006, 16). Tutkimuksen määrä Suomessa on ollut kuitenkin vähäistä aina 2010 luvulle asti, jolloin feminististä urheilututkimusta koskevien opinnäytetöiden määrä on lisääntynyt huomattavasti (ks. esim. Blomqvist 2011; Tolonen 2012; Turhanen 2013; Kontulainen 2013; Ruutu 2017). Väitöskirjoja tai muita laajoja tutkimuksia on kuitenkin tehty edelleen vain vähän (ks. Pirinen 2006; Kaivosaari 2017). Suomalainen feministinen urheilututkimus on keskittynyt urheilumedian tutkimukseen. Tutkimukset keskittyvät pääosin uutisten sisällön analyysiin, mutta joitakin naisten urheilun saamaa palstatilaa ja näkyvyyttä koskevia opinnäytetöitä on myös tehty. Kansainvälisissä feministisissä urheilumedian tutkimuksissa on tutkittu sekä naisten urheilun saamaa palstatilaa ja näkyvyyttä että naisia koskevien urheilu-uutisten sisältöjä (Kaivosaari 2017, 77).

Feministisessä urheilututkimuksessa on kritisoitu muuta urheilututkimusta siitä, että vallalla olevassa urheilututkimuksessa on jätetty problematisoimatta sukupuolen käsite. Feministinen urheilututkimus onkin pyrkinyt tuottamaan vaihtoehtoisia tapoja ja menetelmiä tutkia ja tuottaa tietoa urheilussa vallalla olevista sukupuoleen perustuvista valtarakenteista. (Hargreaves & Anderson 2014, 9.) On tärkeää selvittää, miten miesten ensisijaisuutta ja naisten toissijaisuutta urheilussa rakennetaan. Tutkimuksissa on sovellettu vuosien varrella feministisissä tutkimuksissa käytettyjä teorioita, kuten sukupuolirooliteoriaa ja patriarkaattiteoriaa. Yhteiskuntatieteissä 1990-luvun lopulla tapahtuneen lingvistisen käänteen myötä myös feministisessä urheilututkimuksessa on alettu tutkia kieltä, sanoja ja merkityksen muodostumisen prosesseja. (Pirinen 2006, 16-19.) Oman tutkielmani kannalta keskeisiä feministisessä urheilututkimuksessa käytettyjä käsitteitä ovat naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisointi ja trivialisointi.

Feministisissä urheilumediaa koskevissa tutkimuksissa marginalisoinnilla tarkoitetaan tilan käyttöön ja tilan sukupuolittuneisuuteen liittyvää naisten urheilun vähäistä näkyvyyttä (Pirinen 2006, 37). Naisten urheilua koskevien uutisten määrän on useissa feministisissä urheilututkimuksissa todettu jäävän alle kymmeneen prosenttiin, osassa tutkimusaineistoista jopa alle kahteen prosenttiin (ks. esim. Collin & Vuori 1999; Koljonen 2000; Cooky ym. 2013; Cooky & Messner & Musto 2015). Naisten urheilun marginalisointia tapahtuu myös muulla tavoin, kuin pelkästään naisten urheilua koskevien uutisten vähäisellä määrällä. Pirisen (2006, 37-38) mukaan naisten urheilun marginalisointia tapahtuu kolmella eri tavalla; naisten urheilu ja naisurheilijat saavat vain vähän tilaa lehtien urheilusivuilla, naisten urheilusta ja naisurheilijoista kertovat uutiset pääsevät vain harvoin sanomalehtien urheilusivujen ensimmäiselle sivulle, ja naisten urheilusta kertovissa uutisissa kilpailijoiden suorituksia ja saavutuksia kuvaavia graafisia esityksiä on vain vähän tai ei lainkaan. Naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisointia tapahtuu sekä painetun että visuaalisen median taholta, ja sitä on todettu tapahtuvan niin suomalaisessa kuin kansainvälisessäkin urheilumediassa (Kaivosaari 2017, 77).

Naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisoinnilla tarkoitetaan feministisessä urheilututkimuksessa sitä, miten urheilumedian sisällöillä välitetään kuvaa naisten urheilusta toisarvoisena miesten urheilun rinnalla (Kaivosaari 2017, 82). Pirinen (2006, 41) kuvaa

tutkimuksessaan tapoja, joilla naisten urheilusta ja naisurheilijoista luodaan toisarvoista, ei vakavasti otettavaa kuvaa. Tämä tapahtuu vähättelemällä naisurheilijoiden suorituksia ja taitoja, korostamalla heidän epäonnistumisiansa ja vähättelemällä saavutuksia, voittoja ja ennätyksiä, työtötelemällä sekä kohdistamalla huomio naisurheilijoiden ulkonäköön. Lisäksi naisten urheilun toisarvoisuutta rakennetaan konkreettisesti vertaamalla naisurheilijoiden suorituksia miesurheilijoiden suorituksiin (Kaivosari 2017, 82). Miesten urheilu kuvataan ikään kuin oikeana urheiluna johon naisten urheilua ja suorituksia verrataan. Kansainvälisissä feministisissä urheilututkimuksissa on todettu myös, että naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi on erilaista kerrontatyyleiltään. Miesten urheilusta välittyy kerronnan kautta jännityksellinen ja kiinnostava kuva, kun taas naisten urheilusta välittyvä kuva on lattea. Naisten urheilua kuvataan usein tylsien ja hyvin asiallisten kerrontojen kautta. (Cooky ym. 2015, 274-275.)

Samoin kuin naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisointia, myös trivialisointia tapahtuu sekä painetussa että visuaalisessa, ja suomalaisessa ja kansainvälisessä urheilumediassa. Naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisoinnin keinoista ehkä eniten kritiikkiä feministisen urheilututkimuksen parissa on saanut huomion kohdistaminen urheilun kannalta epäoleellisiin asioihin, kuten naisurheilijan ulkonäköön ja yksityiselämään (Kaivosari 2017, 84). Useissa tutkimuksissa on todettu, että naisten urheilun ja naisurheilijoiden jo valmiiksi vähäinen medianäkyvyys koostuu suurelta osin urheilun kannalta toisarvoisten asioiden kuvauksesta (ks. esim. Cooky ym. 2013; Kane & LaVoi & Fink 2013; Pirinen 2006). Toisaalta feministisessä urheilututkimuksessa on viimeisen vuosikymmenen aikana saatu myös päinvastaisia tutkimustuloksia. Osassa tutkimuksista on todettu, ettei naisurheilijoiden trivialisointia tapahdu, tai että miesurheilijoita trivialisoidaan naisurheilijoiden tapaan (ks. esim. Laine 2011; Cooky ym. 2015). Lisäksi naisurheilijoita trivialisoivien kuvausten tilalle ja rinnalle on noussut muita naisten urheilun ja naisurheilijoiden representoinnin tapoja. Naisurheilijat kuvataan mediassa myös menestyvinä urheilusankareina ja kuvaustavat ovat neutraaleja, naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisointia kyseenalaistavia. (Kaivosari 2017, 88.)

Tutkimuskysymykseni kytkeytyvät vahvasti edellä kuvattuihin naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisoinnin ja trivialisoinnin käsitteisiin. Pysin tutkielmassani

vastaamaan siihen, marginalisoidaanko ja/tai trivialisoidaanko tutkimusaineistossani naisten urheilua ja naisurheilijoita. Kuten edellä kuvaan, aiemmat feministiset urheilumedian tutkimukset osoittavat, että naisten urheilua ja naisurheilijoita marginalisoidaan ja trivialisoidaan urheilumediassa eri tavoin. Toisaalta osa tutkimuksista osoittaa myös poikkeavia tutkimustuloksia etenkin naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisoinnin osalta. Onkin kiinnostavaa, miten omat tutkimustulokseni asettuvat suhteessa aiempiin feministisiin urheilututkimuksiin. On myös syytä huomioida, että kaikissa lukemissani feministisissä urheilumedian tutkimuksissa tulokset osoittavat, että naisten urheilua ja naisurheilijoita joko marginalisoidaan tai trivialisoidaan, ja useimmat tutkimukset osoittavat tapahtuvan molempia.

2.2 Maskuliinisuuden hegemonia urheilussa ja urheilumediassa

Urheilu assosioidaan voimakkaasti maskuliinisuuteen ja perinteisesti maskuliinisuuteen liitettyihin piirteisiin. Tällaisia piirteitä ovat fyysinen voima ja kestävyys sekä tunteiden ja oman kehon hallinta (Jokinen 2003, 8; Paechter 2006, 254-255; Halberstam 2018, 1-2). Ajatellaan, että miesruumis sopii fyysisesti raskaisiin urheilusuorituksiin, kun taas naisruumis ei ole luontaisesti yhtä sopiva urheiluun. Jaottelun taustalla ovat kulttuuriset käsitykset siitä, että mieheys ja ruumiillinen voima sekä naiseus ja ruumiin heikkous liittyvät yhteen. (Pirinen 2006, 13; Tiuhonen 1999, 89.) Toisin sanoen urheiluun kuuluvat maskuliinisena pidetyt yksilön ominaisuudet, kun taas feminiiniset ominaisuudet nähdään heikkoutena. Sukupuolijärjestys rakentuukin urheilussa naisten ja miesten vastakkainasettelun pohjalle. Kilpaurheilussa mies, miesruumis ja miesten suoritukset ovat mittapuita, joihin naisia, naisten ruumiita ja naisten suorituksia verrataan. Miehet edustavat oikean urheilijan tyyppiä ja naiset jäävät toissijaiseen naisurheilijan rooliin. (Kaivosaaari 2017, 58-59.) Voidaankin todeta, että urheilun eri toimintaympäristöissä vallitsee vahva maskuliinisuuden hegemonia.

Jennifer Hargreaves käyttää feministisissä urheilututkimuksissaan hegemonian käsitettä. Hargreavesin (1994) mukaan urheilussa vallitsee miehinen hegemonia ja miehillä sukupuoliryhmänä on urheilussa etuoikeutettu asema. Miehet hallitsevat urheilua ja urheiluvaikuttamista, ja miesten ylivertaista asemaa urheilussa rakennetaan monilla yhteiskunnan osa-alueilla. Urheilun maskuliinista hegemoniaa pidetään itsestään selvänä, ja miehistä hegemoniaa on vaikeampi purkaa urheilun kuin muun kulttuurin kentällä. (Hargreaves

1994, 23, 184-185.) Miesten valta-asema, hegemonia, näkyy lähes kaikilla urheilun osa-alueilla. Suurin osa urheilupäättäjistä ja vaikuttajista on miehiä, miesten urheilu kytkeytyy taloudellisiin kysymyksiin naisten urheilua enemmän ja ammattikseen urheilevia miehiä on enemmän kuin naisia. Miesurheilijat saavat mediassa selvästi enemmän näkyvyyttä, ja myös valtaosa urheilutoimittajista ja urheilumedian johtajista on miehiä. (Kaivosaari 2017, 76.) Siten miehillä on urheilussa päätäntä- ja toimeenpanovallan lisäksi valta päättää myös siitä, mitä ja miten urheilusta uutisoidaan ja miten uutisointi eroaa sukupuolten välillä.

Miesten hegemoniseen asemaan urheilun alueella liittyy myös miestutkimuksen hegemonisen maskuliinisuuden teoria. Carrigan, Connell ja Lee (1985) esittelivät vuonna 1985 hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen ja teorian monista maskuliinisuuksista. Hegemonisen maskuliinisuuden teoria kritisoi ajattelua, jonka mukaan miehet ovat yhtenä ryhmänä yhteiskunnassa hallitseva luokka ja naiset toisarvoisessa asemassa. Puhuttaessa miehistä kategorisesti hallitsevana sukupuoliluokkana sivuutetaan miesten välisiin seksuaalisuuteen, yhteiskuntaluokkaan ja etniseen taustaan liittyvät erot. Hegemoninen maskuliinisuus kritisoi tätä kategorisointia, ja nostaa esiin miesten väliset keskinäiset erot. Teorian mukaan miesten välillä vallitsee hierurgia, joka perustuu maskuliinisena pidettyjen ominaisuuksien ilmenemiseen. Tämä eri maskuliinisuuksien välinen hierurgia kategorisoi miehet omiin luokkiinsa sekä sulkee naiset järjestelmän ulkopuolelle. Hegemonisen maskuliinisuuden teorian mukaan on olemassa maskuliinisuuden ideaalikuva, joka ilmentää ja symboloi maskuliinisuuden ylintä luokkaa. (Carrigan & Connell & Lee 1985, 592-593.)

Urheilu ilmentää edellä kuvattua hegemonisen maskuliinisuuden teoriaa poikkeuksellisen voimakkaasti. Miesurheilijat edustavat usein maskuliinisuuden ylintä luokkaa, maskuliinista ideaalikuva, eikä muille maskuliinisuuden ilmentymille ole tilaa. Myös naisten urheilun ja naisurheilijoiden toissijaisuus urheilun toimintaympäristöissä ilmentää hegemonista maskuliinisuutta. On kuitenkin tärkeää huomioda, että tarkoitan tässä tutkielmassa urheilun hegemonisella maskuliinisuudella miesten valta-asemaa urheilun toimintaympäristöissä eli maskuliinisuuden hegemoniaa urheilun eri alueilla. En siis tarkoita hegemonisella maskuliinisuudella edellä kuvattua miestutkimuksen hegemonisen maskuliinisuuden teoriaa. Tutkielmani keskeisin käsite urheilun hegemoninen maskuliinisuus viittaa Hargreavesin (1994) käyttämään maskuliinisuuden hegemoniseen asemaan urheilun toimintaympäristöissä.

Bernstein ja Kian (2013, 325) ovat todenneet, että urheilumedia ylläpitää ja vahvistaa urheilun maskuliinista hegemoniaa yhteiskunnan tasolla. Urheilumedia heijastaa urheilun maskuliinisena pidettyä perusoletusta korostamalla miesten urheilua ja maskuliinisena pidettyjä ominaisuuksia sekä jättämällä naisten urheilun vähemmälle mediahuomiolle. Erityisesti lajeissa, joita pidetään maskuliinisina, naisten on ollut vaikea saada medianäkyvyyttä. Esimerkiksi joukkuelajit mielletään usein voimakkaan maskuliinisiksi ja niissä naisten urheilun mediahuomio on vielä muitakin lajeja vähäisempää. Sen sijaan eniten medianäkyvyyttä saavat naisurheilijat edustavat niin sanotusti naisellisina pidettyjä lajeja, kuten taitoluistelua. (Kaivosari 2017, 77-78.) Esimerkkinä edellä kuvatussa toimii Suomessa laajaa julkisuutta saava miesten jääkiekko, voimakkaan maskuliiniseksi mielletty urheilulaji, mikä on yksi eniten medianäkyvyyttä saavista lajeista. Sen sijaan miesten taitoluistelu, feminiiniseksi mielletty yksilölaji, ei juurikaan saa näkyvyyttä. Toisinpäin sukupuoliroolit käännettynä naisten jääkiekko saa vain vähän medianäkyvyyttä ja vastaavasti naisten taitoluistelu on yksi mediassa näkyvistä naisten urheilulajeista.

Medianäkyvyyden eroja naisten ja miesten urheilun välillä perustellaan usein naisten urheilusuoritusten heikommalla tasolla sekä sillä, että naisten kilpailut eivät ole yhtä jännittäviä ja kiinnostavia kuin miesten kilpailut (Knoppers & Elling 2004, 60). Tämä ilmentää urheilun hegemonista maskuliinisuutta; maskuliiniseksi mielletyt ominaisuudet, voima ja kestävyys (Jokinen 2003, 89; Halberstam 2018, 1-2), ovat muita ominaisuuksia tärkeämpiä ja tekevät urheilusta kiinnostavaa sekä määrittävät tulostason, johon muita suorituksia verrataan. Lähestymistapa on kuitenkin kyseenalaistettu useissa feministisissä urheilututkimuksissa. Feministisissä urheilututkimuksissa on kritisoitu naisten ja miesten urheilun vertailua ja sitä, että mittapuuna ovat miesurheilijoiden tekemät tulokset, välineet ja matkat. Naisilla ja miehillä on useimmiten omat, erilliset kilpailut, joissa suoritettavat matkat, käytetyt urheiluvälineet ja painoluokat eroavat toisistaan. Siten tulosten keskinäinen vertailu ei ole mahdollista tai mielekäästä. Voidaankin todeta, että naisten urheilu ei ole itsessään heikkotasoista tai mielenkiinnottomaa vaan sen on urheilumediassa representoitu, kuvattu sellaiseksi sukupuolten välisen vertailun ja mediassa käytettyjen kuvausten kautta. (Pirinen 2006, 40.)

Kuten olen edellä kuvannut, urheilu ilmentää hegemonista maskuliinisuutta lähes kaikilla urheilun osa-alueilla, ja sitä rakennetaan ja ylläpidetään monin eri tavoin. Urheilumedialla on

tässä keskeinen rooli. Se rakentaa ja ylläpitää urheilun hegemonista maskuliinisuutta korostamalla maskuliinisena pidettyjä lajeja ja urheilijoita sekä marginalisoimalla ja trivialisoimalla naisten urheilua. Pro gradu tutkielmani keskittyykin juuri urheilun hegemonisen maskuliinisuuden ilmenemiseen urheilumediassa. Pysin selvittämään, miten urheilun hegemonista maskuliinisuutta rakennetaan ja ylläpidetään tutkimusaineistossani. Vertailen tutkielmassani eri sukupuolia koskevan uutisoinnin eroja sekä eri lajeja koskevan uutisoinnin eroja suhteessa sukupuoleen. Erityisesti eri lajeja koskeva vertailu mahdollistaa sen tutkimisen, vaikuttaako lajin mieltäminen maskuliiniseksi tai feminiiniseksi lajia koskevaan uutisointiin. Maskuliiniseksi miellettyjen lajien runsas medianäkyvyys ja/tai uutisten sisältöjen maskuliiniset painotukset rakentavat ja ylläpitävät urheilun hegemonista maskuliinisuutta.

2.3 Tutkimuskysymykset, aineisto ja metodit

Tutkin pro gradu tutkielmassani sitä, miten Helsingin Sanomien urheilusivuilla rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta tammikuussa 2017. Valitsin aineistoksi Helsingin Sanomat lehden valtakunnallisuuden ja laajalevikkisyyden vuoksi. Helsingin Sanomat kuuluu Sanoma Media Finlandiin, ja lehteä julkaistaan sekä paperi- että digiversiona (Sanoma Media Finland 2019). Helsingin Sanomat on ylivoimaisesti Suomen suurilevikkisin ja ainoa valtakunnallinen sanomalehti. Lehden kokonaislevikki oli vuonna 2017 yhteensä 324 997 lehteä. Painetun lehden levikki oli 234 258 ja digilehden 198 694 lehteä. (Media Audit Finland 2018.) Helsingin Sanomilla on siten keskeinen merkitys mielikuvien luojana sekä vallalla olevien käsitysten rakentajana ja ylläpitäjänä. Sillä, miten Helsingin Sanomissa kirjoitetaan naisten ja miesten urheilusta, on merkittävä vaikutus siihen, miten näemme eri sukupuolten urheilijat ja urheilusuoritukset itsessään ja suhteessa toisiinsa.

Tutkimusaineistoni koostuu Helsingin Sanomien urheilusivuista tammikuussa 2017. Valitsin tutkimusaineiston ajankohdaksi tammikuun 2017, koska silloin ei ole urheilun suurkilpailuja, vaan ikään kuin tavallinen kilpailukausi talviurheilulajeissa ja harjoituskausi kesäurheilulajeissa. Lisäksi suurin osa joukkue-urheilun mestaruussarjoista on käynnissä kotimaassa ja ulkomailla. Voidaan siis olettaa, että kyseessä olevana ajanjaksona uutisointi vastaa enemmän keskimääräistä uutisointia kuin suurkilpailujen aikana tai ajanjaksoina, jolloin

useissa lajeissa on niin sanottu siirtymäkausi kilpailu- ja harjoituskausien välissä. Markulan (2009, 2-3) mukaan naisten urheilu saa tavallista enemmän mediahuomiota suurten urheilutapahtumien aikana, kun taas mediahuomio on muuten marginaalista verrattuna miesten urheiluun. Ajanjaksoina, jolloin ei ole urheilun suurtapahtumia, näkee urheilusivuilla myös enemmän urheilijoista tehtyjä henkilökuvia. Voidaan siis olettaa, että kuvatun kaltaisina ajankohtina uutistoimituksen ja toimittajien tekemät valinnat uutisaiheista ja aiheiden kuvauksista korostuvat, kun aiheiden valintaan eivät vaikuta ”itsestäänselvyydet” eli suuret ja merkittävät urheilutapahtumat.

Helsingin Sanomia ilmestyi tammikuussa 2017 yhteensä 29 kappaletta. Lehti ilmestyi kaikkina muina tammikuun päivinä paitsi 1.1. ja 7.1. Kaikissa lehdissä on erilliset urheilusivut, joiden määrä vaihtelee välillä 4-6. Urheilua koskevien artikkelien määrä vaihtelee yksittäisessä lehdessä välillä 6-14. Lasken artikkeliksi kaikki urheilusivuilla olevat uutiset, joissa on kirjoitettu joko urheilusuorituksesta, urheiluun liittyvästä henkilöstä tai tapahtumasta. Sen sijaan jätän huomiotta erilliset tulosluettelot. Helsingin Sanomien urheilusivuilla on erillinen osio urheilutuloksille, joissa luetellaan pelkät tulokset ilman muuta informaatiota. Lasken tulososiot mukaan urheilusivujen määrään, sillä ne luokitellan myös Helsingin Sanomien omassa luokittelussa urheilu-osioon, mutta en huomioi niitä artikkelien määrässä. En myöskään analysoi tulososioita tutkielmassani.

Seuraan urheilua säännöllisesti ja oman kokemukseni mukaan urheilusivuja ja urheilua koskevia artikkeleita on yleensä enemmän viikonloppuisin ja maanantaisin, kun taas muina arkipäivinä urheilusivuja ja artikkeleita on vähemmän. Näin myös analysoimassani tutkimusaineistossa tammikuussa 2017. En kuitenkaan keskity tutkimuksessani tähän seikkaan, sillä tutkimuskysymysteni kannalta eri sukupuolia koskevien uutisten suhteellisessa määrässä tai artikkelien sisällöissä ei ole havaittavissa eroja viikonpäivien välillä.

Tutkimuskysymykseni, miten Helsingin Sanomien urheilusivuilla rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta tammikuussa 2017, jakautuu kolmeen alakysymykseen, joihin pyrin vastaamaan.

1. Miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa määrällisesti toisistaan?

2. Miten eri urheilulajeja koskeva uutisointi suhteessa sukupuoleen eroaa määrällisesti toisistaan?

3. Miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa sisällöllisesti toisistaan?

Tutkimuksessani yhdistyvät määrällinen ja sisällön analyysi. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni pyrin vastaamaan laskemalla kaikki tutkimusaineistoni artikkelit ja luokittelemalla ne neljään luokkaan; naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevat, miesten urheilua ja miesurheilijoita koskevat, molempia sukupuolia koskevat sekä sukupuolen mukaan määrittelemättömät uutiset. Lasken kuhunkin luokkaan kuuluvien artikkelien lukumäärät itsessään sekä prosenttiosuudet suhteessa artikkelien kokonaismäärään. Toiseen tutkimuskysymykseeni pyrin vastaamaan luokittelemalla uutiset sen mukaan, mitä lajia ne koskevat suhteessa sukupuoleen, ja laskemalla uutisten määrät luokittelun mukaan itsessään sekä prosenttiosuudet suhteessa artikkelien kokonaismäärään. Kolmanteen tutkimuskysymykseeni pyrin vastaamaan diskurssianalyysin keinoin. Pyrin analysoimaan sitä, poikkeavatko naisten ja miesten urheilua koskevat uutiset sisällöllisesti toisistaan, ja jos poikkeavat, millaisia eroja uutisten sisällöissä on havaittavissa suhteessa sukupuoleen ja eri lajeihin. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni kytkeytyy naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisoinnin käsitteeseen, toinen tutkimuskysymykseni sekä marginalisoinnin että trivialisoinnin käsitteisiin ja kolmas tutkimuskysymykseni trivialisoinnin käsitteeseen.

Diskurssianalyysi ei ole selkeärajainen tutkimusmenetelmä, vaan pikemmin teoreettinen viitekehys. Diskurssianalyysi sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia. Viitekehys rakentuu erilaisista teoreettisista lähtöoletuksista, joista oman tutkimusasetelmani kannalta merkityksellisiä ovat oletus kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta sekä oletus kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta. Kielenkäyttö merkityksellistää, rakentaa, uusintaa ja muuntaa sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Toisin sanoen kielen käyttö merkityksellistää kohteet, joita kielellä kuvaamme. Lausumot samanaikaisesti sekä väittävät jotain todellisuuden luonteesta että rakentavat tuota todellisuutta. Näistä jälkimmäisellä tarkoitetaan kielenkäytön seurauksia tuottavaa luonnetta. (Jokinen & Juhila & Suoninen 2016.) Pro gradu tutkielmani kannalta keskeistä on se, millaista kuvaa eri sukupuolten urheilusta ja urheilijoista tutkimusaineistossani luodaan ja rakennetaan kieltä käyttämällä.

Aloitin tutkimusaineistoni analyysin erottelemalla tammikuun 2017 Helsingin Sanomista urheilusivut ja laskemalla kustakin lehdestä urheilusivujen määrän. Ensin luin urheilusivut silmämääräisesti tekemättä merkintöjä tai muistiinpanoja tekemistäni huomioista. Seuraavaksi luokittelin uutiset sen mukaan, koskevatko ne naisten urheilua ja naisurheilijoita, miesten urheilua ja miesurheilijoita, molempien sukupuolten urheilua vai ovatko uutiset sukupuolen mukaan määrittelemättömiä. Samalla luokittelin uutiset sen mukaan, mitä lajia ne koskevat. Lopuksi luin artikkelit keskittyen niiden sisältöön. Tein huomioita ja muistiinpanoja siitä, miten artikkeleissa kirjoitetaan eri sukupuolten urheilusta tai urheilijoista. Keskityin siihen, sisältääkö uutinen mainintoja urheilun kannalta epäoleellisista asioista, kuten urheilijan ulkonäöstä tai parisuhteesta, vai keskittyykö uutinen itse urheilusuoritukseen, ja miten nämä maininnat ilmenevät suhteessa urheilijan sukupuoleen. Lisäksi keskityin eri lajeja koskevien uutisten kirjoitustyyliin ja siihen, miten nämä kirjoitustyyli suhteutuvat urheilijan sukupuoleen ja lajin mieltämiseen maskuliiniseksi tai feminiiniseksi. Lopuksi analysoin tekemäni havainnot tekstin muotoon.

Pro gradu tutkielmani asemoituu feministisen urheilututkimuksen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kentälle. Määrittelen itseni aloittelevana tutkimuksen tekijänä yhteiskuntatieteilijäksi. Olen aiemmalta koulutukseltani valtiotieteiden maisteri ja alani sosiaalipolitiikka. Lähestyn myös tätä tutkimusaihetta yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Kuten olen aiemmin todennut, urheilu on keskeinen osa yhteiskuntaa ja urheilumedialla on suuri vaikutus siihen, miten eri sukupuolia koskevia käsityksiä ylläpidetään ja rakennetaan yhteiskunnassamme. Hyödynnän tutkielmassani feministisen tutkimuksen ja feministisen urheilututkimuksen tuottamia ajatuksia ja käsitteitä. Tutkielmani keskeiset käsitteet ovat urheilun hegemoninen maskuliinisuus sekä naisten urheilun marginalisointi ja trivialisointi. Olen esitellyt nämä käsitteet ja niiden merkitykset luvuissa 2.1 ja 2.2.

Tutkimusaiheen valintaan, tutkimuskysymysten asetteluun sekä tutkimusaineiston analyysiin vaikuttavat omat ennakkokäsitykseni tutkittavasta aiheesta. Ennakkokäsitykseni mukaan miesten urheilu saa huomattavasti enemmän medianäkyvyyttä kuin naisten urheilu, ja miesten urheilua koskeva uutisointi keskittyy naisten urheilua koskevaa uutisointia useammin urheilun kannalta oleellisiin asioihin. Aiemmat feministiset urheilumediaa koskevat tutkimukset vahvistavat ennakkokäsityksiäni. Pyrin tutkielmassani selvittämään, saavatko aiemmat

tutkimustulokset ja omat ennakkokäsitykseni vahvistusta tutkimusaineistossani. Tutkimustuloksia luettaessa on syytä huomioda, että ennakkokäsitykseni vaikuttavat siihen, miten uutisia luen, tulkiten ja analysoin. Analysoitaessa eri sukupuolia koskevien sekä eri lajeja koskevien uutisten määriä suhteessa sukupuoleen, ei tutkijan tausta juurikaan vaikuta tutkimustuloksiin, sillä uutiset koskevat faktuaalisesti joko naisten, miesten tai molempien sukupuolten urheilua tai ovat sukupuolen mukaan määrittelemättömiä. Lisäksi uutiset koskevat tiettyä lajia. Sen sijaan analysoitaessa uutisten sisältöä, vaikuttaa tutkijan oma tausta aina siihen, millaisia tulkintoja hän tekee. Pyrin tutkimusaineistoa analysoidessani huomioimaan, että oma taustani ja ennakkokäsitykseni ohjaavat tekemiäni tulkintoja, ja pyrin kohdistamaan kritiikkiä omia ensitulkintojani kohtaan.

Pro gradu tutkielmaani ei liity erityisiä eettisiä kysymyksiä. Tutkimusaineistoni koostuu Helsingin Sanomien urheilusivuista tammikuulta 2017. Aineisto on siten valtakunnallisessa jakelussa ja julkisessa käytössä oleva materiaali. Aineistoon liittyvät eettiset kysymykset tulisi olla huomioitu uutista tehtäessä ja siten ne ovat toimittajan ja lehden vastuulla. Myöskään aineiston analyysiin ei liity erityisiä eettisiä kysymyksiä. Aineistoa analysoitaessa en nosta esiin yksittäisiä toimittajia, vaan keskityn aineiston sisältöön. Lukijan on mahdollista halutessaan selvittää artikkelin toimittaja, sillä artikkeleissa mainitaan yleensä toimittajan nimi. Toimittaja on kuitenkin itse vastuussa toimittamansa artikkelin sisällöstä ja artikkeli julkaistaan yleensä toimittajan nimellä. Myös muu tutkimuksessa hyödynnetty materiaali on julkisesti saatavilla. Peilaan tutkimustuloksia aiemmin julkaistuihin feministisiin urheilututkimuksiin sekä muihin aiheeseen liittyviin tutkimuksiin.

Seuraavassa kahdessa luvussa esittelen tutkimustulokseni. Ensimmäisessä niistä esittelen määrälliset tutkimustulokset ja pyrin vastaamaan kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni. Jälkimmäisessä luvussa esittelen sisällön analyysin tutkimustulokset ja pyrin vastaamaan kolmanteen tutkimuskysymykseeni.

3 Määrällinen analyysi - Naisten urheilun marginalisointia Helsingin Sanomissa

Naisten urheilun marginalisoinnilla tarkoitetaan feministisissä urheilumediaa koskevissa tutkimuksissa tilan käyttöön ja tilan sukupuolittuneisuuteen liittyvää naisten urheilun vähäistä näkyvyyttä (Pirinen 2006, 37). Aiemmissa feministisissä urheilututkimuksissa on todettu, että naisten urheilu ja naisurheilijat saavat vain vähän medianäkyvyyttä, ja naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevien uutisten määrä jää usein alle kymmeneen prosenttiin, osassa tutkimusaineistoista jopa alle kahteen prosenttiin (ks. esim. Koljonen 2000; Cooky ym. 2013; Cooky ym. 2015). Naisten urheilun marginalisointia tapahtuu niin Suomessa kuin kansainvälisestikin ja sekä painetun että visuaalisen median taholta (Kaivosari 2017, 77). Suomessa aihetta on tutkittu lähinnä pro gradu ja opinnäytetyö tutkielmissa, eikä laajempia väitöskirjatasoisia tutkimuksia ole tehty (ks. esim. Collin & Vuori 1999; Blomqvist 2011; Tolonen 2012; Ruutu 2017). Urheilumedia rakentaa ja ylläpitää urheilun hegemonista maskuliinisuutta marginalisoimalla naisten urheilua ja naisurheilijoita. Naisten urheilun vähäinen medianäkyvyys vahvistaa urheilun assiosioitumista miesten urheiluun, mikä puolestaan vahvistaa naisten toissijaisuutta urheilussa ja sen toimintaympäristöissä.

Pyrin tässä pro gradu tutkielmassa selvittämään, marginalisoidaanko naisten urheilua ja naisurheilijoita tutkimusaineistossani Helsingin Sanomien urheilusivuilla tammikuussa 2017. Vertaan tutkimustuloksiani aiemmin tehtyjen pro gradu ja opinnäytetyö tutkielmien tuloksiin. Tutkimustulosten vertaaminen mahdollistaa ajallisen vertailun naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisoinnissa tapahtuneista mahdollisista muutoksista. Mielenkiintoisen lisän vertailuun tekee se, että maailman liikuntajärjestöjen yhtenä tavoitteena 1990-luvun lopulla oli naisten liikunnan ja urheilun näkyvyyden parantaminen tiedostuvälineissä (Collin & Vuori 1999, 5, 73; Rosania 2008). Vertaamalla tutkimustuloksiani aiempiin tutkimustuloksiin on mahdollista selvittää, onko tavoitteeseen päästy edes osassa urheilumedioista.

Tämän luvun ensimmäisessä alaluvussa raportoin eri sukupuolia ja molempia sukupuolia koskevien sekä sukupuolen mukaan määrittelemättömien uutisten määrälliset osuudet, ja

vertaan tutkimustuloksiani aiempiin tutkimustuloksiin. Toisessa ja kolmannessa alaluvussa analysoin tutkimusaineistoni eri lajeja koskevien uutisten määriä suhteessa sukupuoleen. Neljännessä alaluvussa koostan määrälliset tutkimustulokset yhteen sekä pohdin tutkimustuloksiani liittäen ne naisten urheilun marginalisoinnin ja urheilun hegemonisen maskuliinisuuden käsitteisiin. Esittelen myös urheiluun ja urheilijoiden medianäkyvyyteen liittyvän menestyksen kehän sekä analysoin tutkimustuloksiani suhteessa siihen.

3.1 Naiset edelleen urheilu-uutisten marginaalissa

Tutkimusaineistossani on urheilua koskevia artikkeleita yhteensä 271. Niistä naisten urheilua tai naisurheilijoita käsittelee 26, miesten urheilua tai miesurheilijoita 180 ja sekä naisia että miehiä koskevia artikkeleita on 26. Loput 39 artikkelia käsittelevät urheilua muuten. Ne koskevat pääosin joko hevosurheilua tai urheilukulttuuria. Luokittelen nämä niin sanotusti sukupuolen mukaan määrittelemättömiksi urheilu-uutisiksi, vaikka myös näissä uutisissa on nähtävissä vahva sukupuolinen painottuminen. Avaan eri luokkien sisältöjä myöhemmin tässä tutkielmassa. Prosentteina luvut ovat seuraavat; naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevia artikkeleita on kymmenen prosenttia, miesten urheilua ja miesurheilijoita koskevia artikkeleita on 66 prosenttia ja molempia sukupuolia koskevia artikkeleita on kymmenen prosenttia. Sukupuolen mukaan määrittelemättömiä uutisia on 14 prosenttia. (Ks. Taulukko 1.)

Taulukko 1. Urheilu-uutisten jakautuminen sukupuolen mukaan

	lkm	%
Naisia koskevat	26	10
Miehiä koskevat	180	66
Molempia sukupuolia koskevat	26	10
Sukupuolen mukaan määrittelemättömät	39	14
Yhteensä	271	100

Lähde: Helsingin Sanomat tammikuu 2017, oma laskelma

Luvut ovat samankaltaisia kuin aiemmissa suomalaista urheilumediaa koskevissa tutkimuksissa. Collin ja Vuori tutkivat pro gradu tutkielmassaan vuonna 1999 naisten näkyvyyttä television urheilu-uutisissa. Naisten näkyvyys urheilu-uutisten ajasta oli tuolloin

13 prosenttia (Collin & Vuori 1999, 72). Collin ja Vuori huomioivat tutkimuksessaan sekä mainosrahoitteiset että Yleisradion kanavat. Blomqvist tutki pro gradu tutkielmassaan vuonna 2011 naisten näkyvyyttä Yleisradion television urheilu-uutisissa. Naisten osuus urheilu-uutisista oli tuolloin yhdeksän prosenttia (Blomqvist 2011, 99). Omien tutkimustulosteni kannalta vertailukelpoisin on Tolosen vuonna 2012 tekemä opinnäytetyö, jossa hän tutki Helsingin Sanomien urheilu-uutisointia. Tolonen (2012, 25) on laskenut nais- ja miesurheilijoita sekä molempia sukupuolia käsittelevien artikkelien määrät sekä muuta kuin urheilijoita koskevien artikkelien määrät. Luokittelen viimeisen luokan omassa tutkielmassani sukupuolen mukaan määrittelemättömiksi urheilu-uutisiksi. Tolosen aineisto koostuu kolmen viikon ajalta syys- ja lokakuussa 2012.

Tolosen tutkielmassa naisurheilijoita koskevien artikkelien osuus on 8,5 prosenttia, miesurheilijoita koskevia artikkeleita on 65 prosenttia ja molempia sukupuolia koskevia artikkeleita on 3,5 prosenttia. Muuta kuin urheilijoita koskevia artikkeleita on 23 prosenttia. (Tolonen 2012, 25-26.) Tulokset vastaavat pitkälti oman tutkielmani tuloksia naisten ja miesten urheilua koskevien uutisten määrien osalta. Sen sijaan molempia sukupuolia koskevien ja sukupuolen mukaan määrittelemättömien artikkelien määrät poikkeavat toisistaan jonkin verran. Eroa saattaa selittää aineiston keruun ajankohta sekä se, mitä olemme laskeneet kyseisiin luokkiin kuuluviksi. Omassa tutkielmassani aineiston ajankohta on tammikuu, jolloin hiihdolla on merkittävä osuus urheilu-uutisoinnissa. Suomalaisista hiihtäjistä sekä naiset että miehet menestyvät hyvin, jolloin uutisointi kohdistuu molempiin sukupuoliin yhteisissä artikkeleissa. Näin myös omassa tutkimusaineistossani. Tolosen aineisto käsittelee puolestaan syys- ja lokakuun uutisia, jolloin uutisoidaan perinteisesti enemmän joukkuelajeista. Aiempien tutkimusten mukaan joukkuelajien uutisointi painottuu miesten urheiluun, kun taas naisten on ollut vaikea saada medianäkyvyyttä (Kaivosaari 2017, 77).

Molempia sukupuolia koskevien uutisten määrän lisäksi toisistaan poikkeava luokka ovat sukupuolen mukaan määrittelemättömien (oma luokitukseni) ja muuta kuin urheilijoita koskevien (Tolosen luokitus) artikkelien määrät. Tolosen aineistossa tähän luokkaan kuuluu 23 prosenttia ja omassa aineistossani 14 prosenttia artikkeleista. Eroa saattaa selittää se, mitä kyseiseen luokkaan on laskettu kuuluvaksi. Tolosen aineistossa ei käy ilmi, mitä hän on luokitellut kyseiseen luokkaan. Omassa tutkielmassani olen laskenut kyseiseen luokkaan

kuuluviksi artikkelit, jotka käsittelevät esimerkiksi hevosurheilua, urheilupaikkoja tai urheiluvaikuttajia. Tutkimusaineiston keruun ajankohdalla voi olla myös vaikutusta, mutta en näe sitä näin isoa eroa selittävänä tekijänä. Molemmat tutkimusaineistot on kerätty ajankohtina, jolloin ei ole urheilun suurkilpailuja vaan tavallinen kilpailu- ja/tai harjoituskausi lajeissa, joissa urheilee sekä naisia että miehiä. Siten uutisoinnin määrän keskittyminen lajien, urheilijoiden henkilökuvien ja tulosten sekä urheilukulttuurin osalta voi olettaa vastaavan toisiaan.

Tutkimustulosteni perusteella voidaan todeta, ettei naisten urheilua ja naisurheilijoita koskeva uutisointi Suomessa ole lisääntynyt, kun tutkimustuloksia verrataan aiempiin feministisiin urheilututkimuksiin. Naisten osuus urheilumediassa on vain noin kymmenen prosenttia ja se on samalla tasolla kuin kaksikymmentä ja kymmenen vuotta sitten. Huomionarvoista on myös se, että tutkimustuloksiin ei näytä vaikuttavan se, onko kyseessä valtion rahoittama Yleisradio vai kaupallinen media kuten MTV tai Helsingin Sanomat. Naisten osuus urheilu-uutisissa on yhtä alhainen. Tulos on ristiriidassa liikuntajärjestöjen kansainvälisten tavoitteiden kanssa, joiden mukaan viime vuosituhannen lopun yhtenä tavoitteena oli naisten liikunnan ja urheilun näkyvyyden parantaminen tiedostuvälineissä. Tällä pyrittiin urheilun tasa-arvon lisäämiseen ja tavoitteisiin sitouduttiin myös Suomessa. Naisurheilijoiden ja naisten urheilun medianäkyvyyden lisäämisen ajateltiin helpottavan naisurheilijoiden urakehitystä ja sponsorien saamista sekä parantavan naisten urheilun kuvaa yhteiskunnassa. (Collin & Vuori 1999, 5, 73; Rosania 2008.) Tutkimustulokseni osoittavat, että tavoitteisiin ei ole päästy. Naisten urheilun ja naisurheilijoiden osuus urheilu-uutisissa on edelleen marginaalinen, ja miesurheilijat ja miesten urheilu hallitsevat uutisointia. Se, mitä tavoitteiden saavuttamiseksi on tehty ja miten urheilumediaan on pyritty vaikuttamaan, on epäselvää.

Tarkastelen seuraavaksi uutisten sisältöjä sen mukaan, mitä lajeja eri sukupuolia, molempia sukupuolia ja sukupuolen mukaan määrittelemättömät uutiset koskevat. Aiemmissa suomalaisissa feministisissä urheilumedian tutkimuksissa on keskitytty joko sisällön analyysiin siitä, miten naisten urheilusta kirjoitetaan ja millaisia representaatioita naisurheilijoista rakennetaan, tai määrällisesti siihen, kuinka paljon eri sukupuolia koskevia urheilu-uutisia on, kuinka paljon ne saavat palstatilaa ja liittyvätkö uutiset joukkue- vai yksilölajeihin. Sen sijaan Suomessa ei ole tehty aiempaa tutkimusta siitä, miten eri lajeja

koskeva uutisointi suhteessa sukupuoleen näyttäytyy. Pidän tätä merkittävänä puutteena ja olen sen vuoksi kiinnittänyt omassa analyysissäni erityistä huomiota lajien välisiin uutisoinnin eroihin suhteessa sukupuoleen. Voin tuoda tällä lajikohtaisella analyysillä merkittävän uuden ulottuvuuden suomalaisen urheilumedian sukupuolirepresentaatioiden analyysiin.

3.2 Naisten ja miesten lajit

Suomalaisten feminististen urheilututkimusten mukaan naisten urheilua koskevat uutiset käsittelevät pääosin yksilöurheilua ja naisten joukkuelajit saavat näkyvyyttä vain vähän (ks. esim. Collin & Vuori 1999; Pirinen 2006; Blomqvist 2011; Tolonen 2012). Oman tutkielmani tulokset vahvistavat näitä tutkimustuloksia. Naisten yksilölajeja koskevia uutisia on tutkimusaineistossani 24 eli 92 prosenttia naisten urheilua koskevista uutisista ja yhdeksän prosenttia koko aineistosta. Naisten joukkuelajeja koskevia uutisia on vain kaksi eli kahdeksan prosenttia naisten urheilua koskevista uutisista ja alle prosentti koko aineistosta. Naisten yksilölajeja koskevat uutiset keskittyvät ampumahiihtoon ja hiihtoon. Kyseisiä lajeja koskevia uutisia yhteensä on 16 eli 62 prosenttia naisten urheilua koskevista uutisista ja kuusi prosenttia koko aineistosta. Muita naisten urheilua koskevia uutisia on yhteensä kymmenen. Näistä uutisista kahdeksan koskee yksilöurheilua ja kaksi joukkueurheilua. Yksilölajeista edustettuna ovat muun muassa taitoluistelu, alppihiihto ja tennis, ja joukkuelajeja koskevista uutisista toinen koskee lentopalloa ja toinen jalkapalloa. (Ks. Taulukko 2.)

Taulukko 2. Naisten urheilua koskevien uutisten jakautuminen yksilö- ja joukkuelajeihin

	lkm	% naisia koskevista uutisista	% koko aineistosta
Yksilölajit (ml. hiihto ja ampumahiihto)	24	92	9
Joukkuelajit	2	8	1
Yhteensä	26	100	10
Hiihto ja ampumahiihto	16	62	6

Lähde: Helsingin Sanomat tammikuu 2017, oma laskelma

Naisten urheilua koskevat uutiset painottuvat tutkimusaineistossani ampumahiihtoon ja hiihtoon. Kyseisiä lajeja koskevat uutiset ovat kattavia raportteja urheilusuorituksesta tai urheilijan tilanteesta. Lähes kaikki muut naisten urheilua tai naisurheilijoita koskevat uutiset ovat urheilusivuilla osiossa ”lyhyesti”. Helsingin Sanomien urheilusivuilla on erillinen osio otsikolla ”lyhyesti”, jonka uutiset ovat lyhyitä ja toteavia. Artikkeleissa kerrotaan tulos, valinta tai muu uutiskynnyksen ylittävä urheilu-uutinen, mutta siinä ei ole juuri muuta informaatiota. Näitä ”lyhyesti” –uutisia on päivittäin lehdessä 2-3 kappaletta. Voidaankin todeta, että mikäli olisin laskenut uutisten määrän sijaan eri sukupuolten urheilijoiden saaman palstatilan, olisi naisurheilijoita tai naisten urheilua koskeva palstatila ollut vielä pienempi kuin uutisten lukumäärä suhteessa miesten urheilun ja miesurheilijoiden saamaan palstatilaan ja lukumäärään.

Tutkimusaineistoni kaikki ampumahiihtoa koskevat uutiset käsittelevät naisten ampumahiihtoa ja niistä suurin osa Kaisa Mäkäräistä. Miesten ampumahiihtoa koskevia uutisia ei ole. Mäkäräinen oli tutkimusainestoni ajankohtana vuonna 2017 yksi Suomen menestyneimpiä yksilöurheilijoita, ja hän oli kansainvälisesti suosittu urheilija lajissaan. Ampumahiihto on myös laji, jossa suomalaiset miehet eivät menesty kansainvälisellä tasolla. Tämä selittänee ampumahiihtoa koskevien uutisten painottumisen naisten kilpailuihin. Se on mielenkiintoista, sillä ampumahiihto on historian valossa perinteikäs suomalainen urheilulaji, jossa myös miehet ovat menestyneet. Ampumahiihtoa seurataan Suomessa Mäkäräisen menestyksen myötä tiiviisti ja laji saa paljon medianäkyvyyttä. Onkin poikkeuksellista, ettei tutkimusaineistossani ole lainkaan mainintaa miesten ampumahiihdosta lajin suuresta suosiosta huolimatta.

Pelkästään naisten hiihtoa koskevat uutiset (ei huomioida uutisia, jotka koskevat sekä naisten että miesten hiihtoa) keskittyvät puolestaan norjalaisen hiihtäjä Terese Johaugin dopingrikkomukseen liittyvän tuomion käsittelyyn. Johaug jäi kiinni dopingin käytöstä lokakuussa 2016 ja aihetta käsiteltiin Norjassa tuomioistuimessa tammikuun 2017 lopulla. Johaug oli tuolloin yksi maailman menestyneimmistä hiihtäjistä, ja dopingrikkomus oli yksi suurimmista ellei suurin urheilu-uutinen kyseisenä aikana Pohjoismaissa. (Yle 2018.) Tämä näkyy myös tutkimusaineistossani naisten urheilua koskevien artikkelien sisällöissä. Johaugia koskevia uutisia on kolme eli hieman alle 12 prosenttia kaikista naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevista uutisista. Lisäksi kaikki Johaugia koskevat artikkelit ovat

urheilusivujen pääuutisia ja kahden sivun pituisia kattavia raportteja. Ilman Johaugia koskevaa uutisointia olisi naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevien uutisten määrä saattanut jäädä vielä nykyistäkin pienemmäksi. Tämä on merkittävää, sillä naisia koskevien urheilu-uutisten määrä on jo nyt huomattavan alhainen, vain kymmenen prosenttia.

Aiempien tutkimustulosten mukaan naisurheilijoita ja naisten urheilua koskevien uutisten määrä lisääntyy suurten urheilutapahtumien, kuten olympialaisten aikaan. Naisurheilijan tulee kuitenkin olla menestyneempi suhteessa miesurheilijaan saadakseen medianäkyvyyttä. (Markula 2009, 2-3.) Kaisa Mäkräistä ja Therese Johaugia koskevan uutisoinnin määrä ja näkyvyys heijastavat näitä tutkimustuloksia. Molemmat urheilijat ovat erittäin menestyneitä omassa lajissaan. Therese Johaug on yksi menestyneimmistä hiihtäjistä kansainvälisesti molemmat sukupuolet huomioiden, ja Kaisa Mäkräinen on yksi Suomen menestyneimpiä urheilijoita. Sen sijaan kaikki muut naisurheilijat ja naisten urheilu saavat vain vähän näkyvyyttä tutkimusaineistossani. Tutkimustulosteni perusteella voidaankin todeta, että naisurheilijan tulee olla erityisen menestynyt saadakseen medianäkyvyyttä myös suurkilpailujen ulkopuolella. Tämä osoittaa naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisointia urheilumediassa; vain kaikkein menestyneimmät naisurheilijat saavat medianäkyvyyttä, kun taas miesurheilijan ei tarvitse olla yhtä menestynyt ylittääkseen uutiskynnyksen.

Verrattaessa naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevien uutisten lajikirjoa miesten urheilua ja miesurheilijoita koskevien uutisten lajikirjoon, on ero suuri. Tutkimusaineistoni miesten urheilua ja miesurheilijoita koskevat artikkelit käsittelevät sekä yksilö- että joukkuelajeja, ja uutiset koskevat sekä suomalaisia että ulkomaalaisia urheilijoita ja kilpailuja. Uutisten lajikirjo on kattava, vaikkakin nähtävissä on uutisten painottuminen suomalaisittain suosittuihin lajeihin. Uutisia on muun muassa jääkiekon, koripallon ja lentopallon SM-sarjoista, pohjois-amerikkalaisista jääkiekon NHL- ja koripallon NBA-sarjoista, eurooppalaisista jalkapallosarjoista, mäkihypystä ja yhdistetyn urheilusta, autourheilusta ja tenniksestä sekä vapaaottelusta ja jääkiekon nuorten MM-kilpailuista. Tulokset vahvistavat aiempia tutkimustuloksia siitä, että miesten urheilua ja miesurheilijoita koskeva uutisointi on monipuolisempaa ja kattavampaa kuin naisten urheilua ja naisurheilijoita koskeva uutisointi (ks. esim. Cooky ym. 2015).

Miesten urheilua koskevat uutiset painottuvat tutkimusaineistossani joukkuelajeihin. Miesten joukkueurheilua koskevia uutisia on 126 eli 70 prosenttia kaikista miesten urheilua koskevista uutisista ja 46 prosenttia koko aineistosta. Miesten joukkueurheilun osuus koko tutkimusaineistosta on siis suuri, lähes puolet, ja sen voidaan todeta hallitsevan urheiluuutisointia. Miesten yksilölajeja koskevia uutisia on 54 eli 30 prosenttia kaikista miesten urheilua koskevista uutisista ja 20 prosenttia koko aineistosta. Lasken yksilölajeihin mukaan autourheilun, jossa kilpailusuorituksen tekee joko yksilö (esim. formula) tai pari (esim. ralli; kuljettaja ja kartanlukija), vaikkakin taustatiimin eli tallin merkitys korostuu. (Ks. Taulukko 3.)

Taulukko 3. Miesten urheilua koskevien uutisten jakautuminen yksilö- ja joukkuelajeihin

	lkm	% miehiä koskevista uutisista	% koko aineistosta
Yksilölajit	54	30	20
Joukkuelajit	126	70	46
Yhteensä	180	100	66

Lähde: Helsingin Sanomat tammikuu 2017, oma laskelma

Miesten joukkueurheilua koskevista uutisista noin puolet koskee jääkiekkoa. Jääkiekkouutisia on 61 eli 34 prosenttia kaikista miesten urheilua koskevista uutisista ja 23 prosenttia koko aineistosta. Jääkiekkouutiset pitävät sisällään SM- ja NHL-liigoja sekä nuorten MM-kilpailuja koskevia uutisia sekä jääkiekkoilijoiden henkilökuvia. Yksistään miesten jääkiekkoa koskevia uutisia on noin kolminkertainen määrä verrattuna naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevien uutisten kokonaismäärään. Muita tutkimusaineistossani paljon uutisoituja miesten joukkuelajeja ovat jalkapallo ja koripallo. Jalkapalloa koskevia uutisia on 39 eli 22 prosenttia miesten urheilua koskevista uutisista ja 14 prosenttia koko tutkimusaineistosta. Koripalloa koskevia uutisia on 12 eli seitsemän prosenttia miesten urheilua koskevista uutisista ja noin neljä prosenttia koko aineistosta. Miesten yksilölajeista eniten uutisoitua on moottoriurheilu. Moottoriurheilua koskevia uutisia on myös 12 eli noin seitsemän prosenttia kaikista miesten urheilua koskevista uutisista ja noin neljä prosenttia koko aineistosta. (Ks. Taulukko 4.)

Taulukko 4. Miesten urheilua koskevien uutisten jakautuminen lajeittain

	lkm	% miehiä koskevista uutisista	% koko aineistosta
Jääkiekko	61	34	23
Jalkapallo	39	22	14
Koripallo	12	7	4
Moottoriurheilu	12	7	4
Muut lajit	56	30	21
Yhteensä	180	100	66

Lähde: Helsingin Sanomat tammikuu 2017, oma laskelma

Kun tutkimustuloksiani naisten ja miesten urheilua koskevien uutisten jakautumisesta eri lajeihin verrataan tutkimustuloksiin suomalaisia eniten kiinnostavista lajeista, on tutkimusaineistossani vahvasti esillä suomalaisia kiinnostavat lajit. Vuonna 2017 suomalaisia eniten kiinnostavat lajit olivat jääkiekko, yleisurheilu, hiihto, ampumahiihto ja formula 1. Naisia eniten kiinnostavat lajit olivat hiihto, jääkiekko, yleisurheilu ja taitoluistelu, miesten kärkinelikko oli jääkiekko, formula 1, yleisurheilu ja jalkapallo. (Sponsor Insight 2019.) Miesten jääkiekon osuus tutkimusaineistoni uutisista on ylivoimainen muihin lajeihin verrattuna. Myös miesten jalkapalloa koskevia uutisia on paljon. Naisten urheilua koskevista uutisista ampumahiihto on selvästi eniten uutisoitu laji. Kun tarkastelen lajeja, joissa uutiset koskevat molempia sukupuolia, nousee hiihto ylivoimaiseksi ykköseksi uutisten määrässä. Näitä molempia sukupuolia koskevia uutisia analysoin seuraavassa luvussa.

Voidaan siis todeta, että uutisten sisällöt vastaavat lajeja, jotka ovat Suomessa suuren yleisön kiinnostuksen kohteena. Suomalaisia eniten kiinnostavista lajeista ainoastaan yleisurheilua ja taitoluistelua koskevia uutisia on vain muutama. Yleisurheilua koskevien uutisten vähäistä määrää selittää tutkimusaineiston ajankohta, tammikuu. Yleisurheilussa ei ole kyseisenä ajankohtana merkittäviä kilpailuja, vaan käynnissä on harjoituskausi tulevaa kesää varten. Sen sijaan taitoluistelua koskevien uutisten vähäisyys on vaikeammin selitettävissä. Taitoluistelussa kilpailukausi on talvella ja laji kiinnostaa Sponsor Insightin (2019) tutkimuksen mukaan suomalaisia naisia. Suomalaiset naiset ovat myös menestyneet lajissa kansainvälisesti vain joitakin vuosia aiemmin. Onkin syytä pohtia, selittääkö taitoluistelua koskevien uutisten vähäisyyttä lajin ja urheilu-uutisoinnin sukupuolittuneisuus. Bernsteinin ja

Kianin (2013, 319) mukaan urheilumedia ei ole ainoastaan miesten hallitsemaa vaan myös itse urheilu-uutiset on suunnattu miehille. Se voi selittää osaltaan taitoluistelua koskevien uutisten vähäistä määrää, sillä Sponsor Insightin (2019) tutkimuksen mukaan taitoluistelu kiinnostaa suomalaisia naisia, ei miehiä.

Tutkimustulosten pohjalta on tärkeää pohtia, heijastaako uutisten määrä kyseisen lajin suosiota vai vaikuttaako runsas medianäkyvyys lajin suosioon. Voidaan olettaa, että vaikutus on molemminpuolinen. Urheilun parissa työskentelevät toimittajat, tuottajat ja kommentaattorit ovat perustelleet naisten urheilun vähäistä medianäkyvyyttä yleisön kiinnostuksen puutteella; kysyntä ohjaa tarjontaa, ja media tarjoaa kuluttajille uutisia lajeista, joita kuluttajat haluavat nähdä ja lukea. (Cooky ym. 2013, 221.) Osa tutkijoista on kuitenkin kumonnut väitteet ja todennut, että naisten urheilun vähäinen medianäkyvyys vaikuttaa kiinnostuksen puutteeseen naisten urheilua kohtaan (ks. esim. Turtiainen 2015; Kane 2013). Media esittää miesten urheilun usein kiinnostavampana, monipuolisempana ja jännittävämpänä, mikä osaltaan vaikuttaa miesten urheilun suurempaan kiinnostavuuteen. Tutkimuksissa on myös todettu, että naisten urheilun saadessa enemmän medianäkyvyyttä, sitä myös seurataan aktiivisesti (Kane 2013, 233).

Voidaankin todeta, että yleisön kiinnostus vaikuttaa urheilu-uutisointiin ja urheilu-uutisointi vaikuttaa yleisön kiinnostukseen. Tämä on keskeistä ajatellen naisten urheilun ja naisurheilijoiden vähäistä medianäkyvyyttä ja naisten urheilun ja naisurheilijoiden suosiota. Kun naisten urheilu saa vain vähän näkyvyyttä mediassa, on myös naisten urheilun suosion kasvu haastavaa. Kun tähän yhdistää tiedon Sponsor Insightin (2019) tutkimuksesta, jonka mukaan eri urheilulajien seuraaminen on siirtynyt yhä enemmän paikan päällä tapahtuvasta kokemuksesta eri medioiden välityksellä tapahtuvaan urheilun seuraamiseen, tulee naisten urheilun suosion kasvusta entistä haastavampaa. Naisten urheilun ja naisurheilijoiden saama vähäinen medianäkyvyys korostuu, kun urheilua seurataan yhä enemmän median välityksellä. Kun kyseistä seikkaa verrataan naisten urheilun ja naisurheilijoiden suosioon, on vaikutus ilmeinen. Riskinä on, että naisten urheilun marginalisointi lisääntyy entisestään.

Naisten urheilun vähäistä medianäkyvyyttä voi ajatella selittävän samankaltainen ilmiö kuin

ampumahiihtoa ja Kaisa Mäkäräistä koskevaa uutisointia; suomalaisista urheilijoista vain miehet menestyvät kyseisissä lajeissa kansainvälisessä tasolla. Näin ei kuitenkaan ole, sillä suomalaiset naiset menestyvät useissa lajeissa kansainvälisesti paremmin kuin miehet. Myös lajeista, joissa suomalaiset eivät menesty kummankaan sukupuolen kilpailuissa, uutisoidaan miesten osalta, mutta ei naisten. Miesten urheilua koskevissa artikkeleissa on esillä myös harvemmin uutiskynnyksen ylittäviä lajeja kuten keilaus ja golf. Myös näissä lajeissa urheilee ja menestyy suomalaisia naisia, mutta uutiset koskevat ainoastaan miesten kilpailuja ja lajin miesurheilijoita. Erinomaisena esimerkkinä tästä toimii tutkimusaineistoni 14. ja 16. päivien artikkelit keilauksesta. Helsingin Sanomissa 14.1.2017 on iso henkilökuvaa suomalaisesta keilaajasta Joonas Jähistä, joka osallistuu keilauksen Ballmaster-turnaukseen. Artikkelissa käsitellään Jähin taustaa ja keilausuraa, ja siinä on lisäksi haastateltu suomalaista jo eläköitynyttä keilaaja Leo Hilokoskea. Hilokoski kommentoi artikkelissa keilauksessa vuosikymmenten saatossa tapahtuneita muutoksia. Kahden päivän päästä 16.1.2017 lehdessä on pieni uutinen, jossa todetaan Ballmaster-turnauksen voiton menneen singaporelaiselle naiselle ja suomalaisen keilaajan Sanna Pasasen sijoittuneen kolmanneksi.

”Tämänvuotisen Ballmaster Openin voitto meni kolmannen kerran turnauksen 47-vuotisessa historiassa naiskeilaajalle. Suomen Sanna Pasanen oli pudotuspeleissä tavoittelemassa voittoa, mutta sijoittui kolmanneksi.”

(Helsingin Sanomat 16.1.2017)

Helsingin Sanomien 14.1.2017 artikkelissa on käsitelty ainoastaan suomalaista mieskeilaaja Joonas Jähistä ja hänen osallistumistaan Ballmaster-turnaukseen. Sen sijaan suomalaisesta naiskeilaaja Sanna Pasasesta ei ole mainintaa, vaikka hän menestyi lopulta turnauksessa paremmin kuin Jähi.

Tarkastelen seuraavaksi tutkimusaineistoni uutisia, jotka koskevat joko molempia sukupuolia tai ovat sukupuolen mukaan määrittelemättömiä. Analyysini painottuu edelleen eri lajeja koskevien uutisten määriin suhteessa sukupuoleen.

3.3 Molempien sukupuolten lajit ja sukupuoleton miesten urheilu

Tutkimusaineistoni artikkeleista 26 koskee molempien sukupuolten urheilua ja urheilijoita. Se on kymmenen prosenttia koko aineistosta. Lajina määrällisesti eniten edustettuna on hiihto. Hiihtoa käsitteleviä artikkeleita on 11 eli 42 prosenttia molempia sukupuolia koskevista uutisista ja neljä prosenttia koko aineistosta. Toinen esiin nouseva laji on tennis. Tennistä koskevia uutisia on neljä eli 15 prosenttia molempia sukupuolia koskevista uutisista ja reilu prosentti koko aineistosta. Hiihto ja tennis ovat myös selvästi eniten uutisoidut yksilölajit, kun huomioidaan koko tutkimusaineisto, myös pelkästään naisten tai miesten urheilua koskevat uutiset. Muut molempia sukupuolia koskevista urheilu-uutisista käsittelevät muun muassa vuoden urheilijan valintaa ja siihen liittyvää ennakkouutisointia.

Hiihdon suurta osuutta molempia sukupuolia koskevien uutisten määrästä selittää perinne ja menestys. Hiihto on perinteinen suomalainen laji, jota suuri yleisö on seurannut aina. Hiihdossa on totuttu suomalaisten menestykseen, ja lajissa on tullut kansainvälistä menestystä tasaisesti molemmille sukupuolille. Myös tutkimusajankohtana suomalaiset menestyivät sekä naisten että miesten hiihdossa. Tutkimusajankohtana tammikuussa kilpaillaan hiihdon Tour de Ski, joka on noussut viimeisten vuosien aikana yhdeksi hiihdon arvostetuimmaksi kilpailuksi arvokilpailujen jälkeen. Tammikuussa 2017 suomalainen nais- ja mieshiihtäjä kilpailivat hyvistä sijoituksista Tour de Skin kokonaiskilpailussa. Lisäksi tutkimusaineistoni hiihtoa koskevaan uutisointiin vaikuttavat lajin tulevat MM-kilpailut, mitkä järjestettiin helmikuussa 2017 Lahdessa. Useissa tutkimusaineistoni hiihtoa koskevissa uutisissa ennakoitavia tulevia MM-kilpailuja molempien sukupuolten osalta.

Hiihtoa koskeva uutisointi näyttäytyy tutkimusaineistossani määrällisesti tasa-arvoisena. Molempia sukupuolia koskevissa hiihto-uutisissa ei ole havaittavissa eroja sen mukaan, kuinka paljon artikkeleissa käsitellään eri sukupuolten urheilijoiden suorituksia. En kuitenkaan laske tutkimuksessani palstatilan määriä, joten tarkkaa lukua en voi määrittää, ja arvioni on silmämääräinen. Yhtenä hiihtoa koskevan uutisoinnin tasa-arvoisuutta selittävänä tekijänä voi olla hiihtoon lajina mielletyt piirteet ja urheilijalta vaadittavat ominaisuudet. Lajia ei mielletä selvästi feminiiniseksi tai maskuliiniseksi, ja siinä voi menestyä monenlaisella ruumiinrakenteella ja taktiikalla. Siten hiihto ei ilmennä yksiselitteisesti hegemonisen

maskuliinisuuden hierargiaa, vaan lajissa voivat menestyä monenlaiset urheilijat. Laji ei ole voimakkaan maskuliininen, jolloin siitä uutisoitaisiin pääosin miesten osalta, kuten jääkiekosta, eikä myöskään voimakkaan feminiininen, jolloin sen uutisointi vastaisi esimerkiksi taitoluistelua koskevaa uutisointia. Analysoin uutisten sisältöjä ja taitoluistelua koskevaa uutisointia myöhemmin tässä tutkielmassa.

Tennis on toinen tutkimusaineistoni laji, jonka uutiset koskevat osin molempia sukupuolia. Kuitenkin verrattaessa tennistä ja hiihtoa koskevaa uutisointia, eroavat ne selvästi toisistaan. Siinä, missä hiihtoa koskeva uutisointi on määrällisesti tasa-arvoista sukupuolten välillä, on naisten osuus tennistä koskevissa uutisissa marginaalinen. Tutkimusaineistossani on tennistä koskevia uutisia yhteensä kahdeksan, joista kolme koskee molempia sukupuolia, yksi naisten ja neljä miesten tennistä. Lisäksi molempia sukupuolia koskevissa uutisissa miesten saama palstatila on silmämääräisesti arvioituna selvästi suurempi kuin naisten. Osin miesten tenniksen suurempaa näkyvyyttä tutkimusaineistossani selittää suomalaisen pelaajan Henri Kontisen menestys miesten nelinpelissä tutkimusajankohtana tammikuussa 2017. Kontinen voitti tuolloin ensimmäisenä suomalaisena tenniksen Grand Slam turnauksen. Kontisen menestys ei ole kuitenkaan ainoa tennistä koskevien uutisten määrällistä epätasa-arvoa selittävä tekijä. Myös kaksinpeliä koskevat uutiset painottuvat miesten peleihin, vaikka turnauksessa ei esiinny suomalaisia pelaajia kummankaan sukupuolen kaksinpeleissä. Miesten kaksinpeleistä uutisoidaan jo turnauksen edetessä, kun taas uutiskynnyksen ylittävät naisten kaksinpelit ovat turnauksen loppuvaiheen pelejä. Tutkimustulosteni perusteella voidaankin todeta, että tennistä koskevissa uutisissa marginalisoidaan naisten urheilua ja naisurheilijoita.

Olen nimennyt tutkimusaineistoni neljännen luokan sukupuolen mukaan määrittelemättömiksi uutisiksi. Sukupuolen mukaan määrittelemättömät uutiset eivät koske tietyn sukupuolen urheilijoita tai urheilusuorituksia, vaan ne käsittelevät urheilukulttuuria ja urheiluvaikuttajia. Lisäksi lasken tähän kategoriaan mukaan hevosurheilun, jossa varsinaisen urheilusuorituksen tekee eläin. Hevosurheilussa sarjat määrittyvät lajin ja hevosen mukaan, eivät ohjastajan tai ratsastajan sukupuolen mukaan. Eri sarjoissa ja luokissa voi kilpailla kumman tahansa sukupuolen edustajia. Sukupuolen mukaan määrittelemättömiä urheilu-uutisia on tutkimusaineistossani 39 eli 14 prosenttia koko tutkimusaineistosta. Sukupuolen mukaan määrittelemättömissä uutisissa ei mikään laji nouse muita lajeja enempää esiin, vaan uutiset

koskevat eri lajeja mukaillen muun tutkimusaineistoni uutisten lajijakaumaa.

Olen nimennyt luokan sukupuolen mukaan määrittelemättömiksi urheilu-uutisiksi, koska ne eivät nimellisesti koske kumpaakaan sukupuolta, vaan urheilua yleisesti. Luokittelusta huolimatta artikkeleista suurin osa liittyy ensi sijaisesti miesten urheiluun. Artikkelit koskevat muun muassa miesten jalkapallon MM-kilpailujen stadionien rakentamista tai eri alojen urheiluvaikuttajia. Urheiluvaikuttajia koskevissa artikkeleissa esiintyvät henkilöt ovat yhtä lukuun ottamatta miehiä ja henkilöt toimivat miesten urheilun parissa. Myös hevosurheilua koskevissa artikkeleissa esiintyvät henkilöt ovat kaikki miehiä. Vaikka uutiset eivät siis suoraan koske miesten urheilua tai miesurheilijoita, identifioituvat ne silti vahvasti miesten urheiluun. Tämä vahvistaa käsitystä urheilun sukupuolittuneisuudesta. Urheilumedia on maskuliininen instituutio, jota hallitsevat miehet, ja jonka tuottamat uutiset on suunnattu miehille (Bernstein & Kian 2013, 319-321). Naiset ovat urheilun ja urheilumedian marginaalissa.

Siitä, että sukupuolen mukaan määrittelemättömät urheilu-uutiset identifioituvat miesten urheiluun, ei voida vetää yksiselitteistä johtopäätöstä, että urheilu-uutisointi on sukupuolittunutta. Sukupuolen mukaan määrittelemättömien urheilu-uutisten kohdalla voi osin olla kyse siitä, että lähes kaikki uutisten aiheena olevat teemat ja henkilöt koskevat ainoastaan miesten urheilua, koska vastaavia naisia koskevia uutisia ei voida tehdä. Esimerkiksi urheiluvaikuttajat ovat lähes poikkeuksetta miehiä, eikä naisurheiluvaikuttajista voida tehdä uutisia, koska heitä ei juurikaan ole. Vastaavasti naisten jalkapallon arvoturnauksiin ei rakenneta stadioneita, vaan turnaukset pidetään miesten turnauksiin rakennetuilla stadioneilla. Siten vastaavia uutisia ei voi tehdä naisista ja naisten urheilusta. Tämä vahvistaa käsitystä urheilun sukupuolittuneisuudesta, mutta ei välttämättä kerro urheilu-uutisoinnin sukupuolittuneisuudesta. Toisaalta tulos ei myöskään kerro päinvastaista eli osoita urheilu-uutisoinnin tasa-arvoistumista sukupuolten välillä. Se vahvistaa aiempia tutkimustuloksia urheilumedian sukupuolittuneisuudesta.

Seuraavaksi koostan pro gradu tutkielmani määrällisen analyysin tutkimustulokset yhteen. Yhteenvedon jälkeen analysoin seuraavassa neljännessä luvussa tutkimusaineistoni sisältöä diskurssianalyysin keinoin.

3.4 Menestyksen kehä ja sen poikkeamat – johtopäätökset määrällisistä tutkimustuloksista

Tutkimustulokseni vahvistavat aiempien feminististen urheilututkimusten tuloksia urheilumedian sukupuolittuneisuudesta. Naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevien artikkelien määrä on tutkimusaineistossani vain kymmenen prosenttia, kun miesten urheilua ja miesurheilijoita koskevia uutisia on 66 prosenttia. Verrattaessa tutkimustuloksia aiempiin suomalaisiin feministisiin urheilututkimuksiin, on naisten urheilua koskevien uutisten määrä pysynyt ennallaan kahdenkymmenen vuoden ajan. Sen sijaan sitä, miten eri lajeja koskeva uutisointi suhteessa sukupuoleen näyttäytyy, ei ole Suomessa tutkittu aiemmin. Tutkimustulokseni osoittavat, että naisurheilijan tulee olla erittäin menestynyt ja edustaa lajia, joka on suomalaisittain perinteikäs, jotta hän ylittää uutiskynnyksen. Sen sijaan miesten urheilua koskeva uutisointi on monipuolista, ja uutiset käsittelevät laajasti eri lajeja riippumatta suomalaisten menestyksestä kyseisessä lajissa. Miesten urheilusta uutisoidaan myös vähemmän julkisuutta saavista lajeista, eikä miesurheilijan tarvitse menestyä kansainvälisesti ylittääkseen uutiskynnyksen. Tutkimustulosteni perusteella voidaankin todeta, että naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisointi urheilumediassa on runsasta ja monimuotoista.

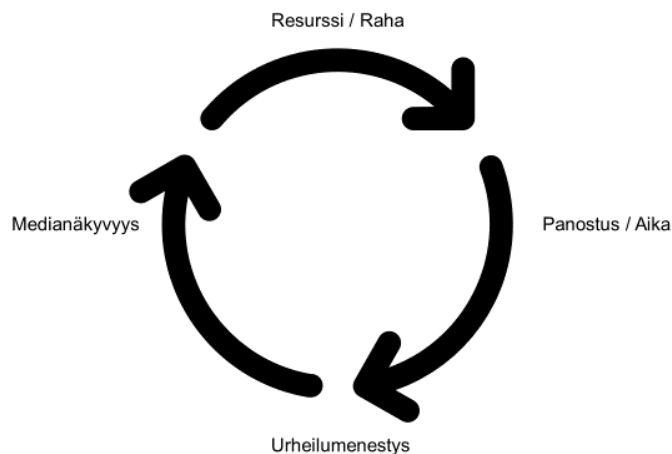
Miesten urheilua ja miesurheilijoita koskevissa uutisissa pääpaino on joukkueurheilussa. Jääkiekko on Suomen seuratuin laji katsojamäärissä mitattuna (Sponsor Insight 2020), ja tutkimustulosteni perusteella se on myös medianäkyvyydeltään ylivoimainen laji muihin lajeihin verrattuna. Jääkiekon suosiota ei selitä ainoastaan suomalaisten menestys lajissa, sillä monet vähemmän näkyvyyttä saavat lajit ovat yhtä menestyksekkäitä tai menestyksekkäämpiä. Onkin syytä pohtia, mistä jääkiekon ylivoimainen medianäkyvyys johtuu. Yhtenä selittävänä tekijänä voi olla lajiin liitetty vahva maskuliinisuus. Aiemmissa feministisissä urheilututkimuksissa on todettu, että media heijastaa urheilun maskuliinisena pidettyä perusolemusta (ks. esim. Pirinen 2006; Markula 2009; Kaivosaari 2017). Siten voidaan ajatella, että voimakkaan maskuliinisesta lajista myös uutisoidaan enemmän. Toisaalta on hyvä pohtia, vaikuttaako jääkiekon suosioon myös runsas medianäkyvyys; suosion kasvaessa medianäkyvyys lisääntyy entisestään lisäten samalla lajin kiinnostavuutta.

Myös sukupuolen mukaan määrittelemättömät urheilu-uutiset identifioituvat vahvasti miesten urheiluun. Se vahvistaa käsitystä urheilun sukupuolittuneisuudesta, mutta kuten olen edellä kuvannut, ei se välttämättä kerro urheilu-uutisoinnin sukupuolittuneisuudesta. Tutkimustulosteni perusteella voidaan kuitenkin todeta, että naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisointi on urheilumediassa runsasta ja monimuotoista, eikä sukupuolen mukaan määrittelemättömät urheilu-uutiset tee poikkeusta siihen. Jotta urheilun sukupuolittuneisuutta saadaan purettua, on tärkeää pyrkiä yhteiskunnan keinoin vaikuttamaan sekä urheilun ja urheilukulttuurin sukupuolittuneisiin rakenteisiin että urheilumediaan. Sukupuolittuneet rakenteet urheilussa ja urheilukulttuurissa ylläpitävät naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisointia urheilumediassa ja päinvastoin.

Medianäkyvyyden merkitystä urheilussa voidaan kuvata neljään osaan jakautuvalla kehällä. Kutsun tätä menestyksen kehäksi (kuva 1). Kehän neljä osa-aluetta ovat urheiluun käytössä olevat rahat eli resurssi, panostus urheiluun eli aika, urheilumenestys ja medianäkyvyys. Kaikilla osa-alueilla on yhtä suuri vaikutus kehän toimintaan. Se, kuinka paljon urheilijalla tai joukkueella on rahaa käytössä, vaikuttaa siihen, miten hän pystyy panostamaan urheiluun. Mahdollisuus panostaa urheiluun on menestyksen edellytys. Menestys puolestaan tuo medianäkyvyyttä, mikä lisää käytössä olevia rahoja sponsoroinnin kautta. Mitä enemmän urheilija tai joukkue saa näkyvyyttä mediassa, sitä kiinnostavampi sponsorointi kohde hän/se on. Sponsorit puolestaan mahdollistavat urheiluun panostamisen, mikä on menestymisen edellytys. Menestys tuo näkyvyyttä ja lisää sponsoreita.

Aiemmissa feministisissä urheilututkimuksissa on todettu, että vähäinen medianäkyvyys vähentää naisurheilijoiden mahdollisuuksia saada sponsoreita. Sponsoreiden ja sen myötä resurssien puute heikentää naisurheilijoiden mahdollisuuksia panostaa urheiluun täysipainoisesti. (Meier 2015, 977.) Voidaankin todeta, että naisten osalta menestyksen kehään tulee katkos medianäkyvyyden kohdalla. Se ikään kuin rikkoo kehän toiminnan ja naisurheilijoiden kehä pyörii toiseen suuntaan kuin miesurheilijoiden. Naisurheilijat ja naisten urheilu saavat vain vähän medianäkyvyyttä, jolloin naisurheilijat tai joukkueet eivät ole yhtä kiinnostavia sponsorointikohteita kuin miesurheilijat ja joukkueet. Sponsorien vähäisyys heikentää mahdollisuuksia panostaa urheiluun, mikä heikentää mahdollisuuksia menestyä. Menestyksen puute puolestaan vähentää medianäkyvyyttä ja sponsorien kiinnostusta

entisestään. Jotta menestyksen kehä pyörisi naisten urheilussa samaan suuntaan kuin miesten urheilussa, vaatii se naisten urheilun ja naisurheilijoiden medianäkyvyyden tuntuvaa lisääntymistä.

Kuva 1. Menestyksen kehä

Pirinen (2006) toteaa väitöskirjassaan, että osa naisurheilijoista on pyrkinyt herättämään median kiinnostusta ulkonäkönsä avulla. Koska naisurheilijoiden on ollut muuten vaikea saada medianäkyvyyttä pelkästään hyvien suoritusten ja saavutustensa vuoksi, ovat he korostaneet ulkonäköään näkyvyyden lisäämiseksi. Heteroseksuaalisen naiselliseksi mielletty ulkonäkö saa eniten huomiota mediassa, joten naisurheilijat ovat korostaneet näitä piirteitä. Heteroseksuaalisesti naiselliseksi mielletty ulkonäkö myös lisää naisurheilijoiden mahdollisuuksia saada sponsorisopimuksia, mikä kannustaa naisellisten piirteiden korostamiseen. Ulkonäön korostaminen lisää medianäkyvyyttä ja helpottaa sponsorien saamista, mutta aiheuttaa samalla naisurheilijoille haasteita. Median huomion kiinnittyessä naisurheilijan ulkonäköön, jää itse urheilusuoritus vähemmälle huomiolle. (Pirinen 2006, 56.) Tästä hyvänä esimerkkinä toimii jo kilpauransa lopettanut suomalainen taitoluistelija Kiira Korpi. Korpi sai paljon huomiota ja medianäkyvyyttä ulkonäkönsä vuoksi. Hän myös tienasi selvästi eniten verrattaessa hänen tulojaan muihin suomalaisiin taitoluistelijoihin. Kuitenkin Korpi menestyi kilpaurheilussa huonommin kuin osa hänen suomalaisista kilpailijoistaan. Korven osalta menestyksen kehään tuli siis osin poikkeus urheilussa menestymisen osalta, kun

taas ulkonäkönsä vuoksi hän sai paljon näkyvyyttä, sen myötä sponsoreita ja mahdollisuuden panostaa urheiluun.

Nykyään vastaavaa ulkonäön korostamista ja sen myötä medianäkyvyyden lisääntymistä on nähtävissä myös miesurheilijoiden keskuudessa. Jalkapalloilija Christiano Ronaldo on tästä hyvä esimerkki. Lukuisia kertoja vuoden parhaaksi jalkapalloilijaksi valittu Ronaldo on hyödyntänyt ulkonäköään julkisuuskuvansa rakentamisessa. Iso osa hänen tuloistaan tulee sponsorisopimuksista, jotka perustuvat hänen valtavaan medianäkyvyyteensä ja ulkonäköönsä. Ronaldon julkisuuskuva on maskuliininen ja heteroseksuaalisia piirteitä korostava. Hän muun muassa esiintyy mainoksissa, jossa hänet on kuvattu yhdessä heteroseksuaalisesti naiselliseksi miellettyjä piirteitä omaavan naisen kanssa alusvaatteet päällä. Kuvassa korostuvat sekä heteroseksuaalisuus että molempien kuvattavien heteroseksuaalisesti ihannoidut vartalot. Tällaisella nais- ja miesurheilijoiden heteronormatiivisuutta ihannoivalla ja ulkonäköä korostavalla medianäkyvydellä vahvistetaan urheilussa vallitsevaa hegemonista maskuliinisuutta.

Tarkasteltaessa tutkimusaineistoani sukupuolen mukaan määrittyvän medianäkyvyyden ja menestyksen kehän osalta, poikkeaa hiihto muista lajeista. Hiihtoa koskeva uutisointi on medianäkyvyydeltään tasa-arvoista, ja myös suomalaisten menestys lajissa on jakautunut molemmille sukupuolille. Hiihto onkin ainoa laji, jonka urheilijoiden menestyksen kehä ei poikkea medianäkyvyyden osalta sukupuolen mukaan. Ampumahiihto on puolestaan ainoa laji, jossa naisurheilijoiden, pääosin Kaisa Mäkäräisen, menestyksen kehä toimii, mutta miesurheilijoiden osalta kehä rikkoontuu. Kaikkien muiden lajien osalta tutkimustulokseni osoittavat naisurheilijoiden runsasta marginalisointia urheilumediassa, ja siten katkosta menestyksen kehään medianäkyvyyden kohdalla.

Yhteenvetona voidaan todeta, että tutkimustulokseni vahvistavat aiempia tutkimustuloksia siitä, että urheilumedia ylläpitää ja rakentaa urheilun hegemonista maskuliinisuutta jättämällä naisten urheilun ja naisurheilijat median marginaaleihin. Naisten urheilun marginalisointi on runsasta ja monimuotoista. Naisten urheilun marginalisoinnin lisäksi urheilumedia rakentaa ja ylläpitää urheilun hegemonista maskuliinisuutta uutisten sisällöillä. Naisten ja miesten urheilua

koskevat uutiset poikkeavat sisällöllisesti toisistaan, ja uutisointitavat ovat usein naisten urheilua, naisurheilijoita ja heidän urheilusuorituksiaan vähätteleviä. Pro gradu tutkielmani jatkuukin seuraavaksi sisällön analyysillä hyödyntäen diskurssianalyttistä viitekehystä. Pyrin vastaamaan kolmanteen tutkimuskysymykseeni eli siihen, miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa sisällöllisesti toisistaan tutkimusaineistossani.

4 Uutisoinnin sisältö ja tyyli - Naisten urheilun trivialisointia uusilla tavoilla

Aiempien feminististen urheilututkimusten mukaan naisten ja miesten urheilua koskevat uutiset poikkeavat sisällöllisesti toisistaan. Naisten urheilua koskevissa uutisissa naisten suorituksia ja saavutuksia vähätellään ja huomio kohdistetaan urheilun kannalta toisarvoisiin asioihin, kuten naisurheilijan ulkonäköön, perheeseen ja parisuhteeseen (ks. esim. Pirinen 2006; Cooky ym. 2013; Kane ym. 2013; Kaivosaaari 2017). Feministisissä urheilututkimuksissa tästä käytetään käsitettä naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisointi. Trivialisoinnilla tarkoitetaan esitystapoja, joilla naisten urheilusta ja naisurheilijoista välitetään toisarvoista kuvaa miesten urheilun ja miesurheilijoiden rinnalla. Toisarvoista kuvaa luodaan muun muassa vähättelemällä naisurheilijoiden suorituksia, korostamalla epäonnistumisia sekä vertaamalla suorituksia miesurheilijoiden suorituksiin. Naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisointia tapahtuu myös sanavalintojen kautta, esimerkiksi työttömyyellä. (Pirinen 2006, 41-43.) Urheilumedia rakentaa ja ylläpitää urheilun hegemonista maskuliinisuutta naisten urheilun trivialisoinnilla (Kaivosaaari 2017, 82).

Analysoin tässä luvussa tutkimusaineistoani sisällön analyysin keinoin hyödyntäen diskurssianalyttistä viitekehystä. Luvun keskeinen käsite on naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisointi. Pyrin vastaamaan kolmanteen tutkimuskysymykseeni; miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa sisällöllisesti toisistaan. Tämä luku jakautuu neljään alalukuun. Ensimmäisessä alaluvussa käsitelen sitä, ilmeneekö tutkimusaineistossani naisten urheilun trivialisointia muun muassa kohdistamalla huomio naisurheilijoita koskevissa uutisissa urheilun kannalta toisarvoisiin asioihin ja/tai vähättelemällä naisurheilijoiden suorituksia ja korostamalla epäonnistumisia ja/tai vertaamalla suorituksia miesurheilijoiden suorituksiin. Toisessa alaluvussa käsitelen tutkimusaineistoni artikkeleihin sisältyvää miesolettamaa ja sitä, miten miesolettamalla trivialisoidaan naisten urheilua ja naisurheilijoita, ja samalla vahvistetaan urheilun hegemonista maskuliinisuutta. Kolmannessa alaluvussa analysoin tutkimusaineistoni artikkeleita kirjoitustyylien mukaan. Artikkelit on luokiteltavissa kirjoitustyylin mukaan kolmeen luokaan; feminiininen, maskuliininen ja neutraali. Kirjoitustyyli on kytköksissä lajiin ja lajiin miellettyyn maskuliinisuuteen. Neljännessä alaluvussa koostan sisällön analyysin tutkimustulokset yhteen.

4.1 Vähättelyä, suoritusten vertailua tai mainintoja ulkonäöstä?

Naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisointia tapahtuu urheilumediassa monin eri tavoin. Trivialisointia tapahtuu muun muassa vähättelemällä naisurheilijoiden suorituksia ja korostamalla epäonnistumisia sekä vertaamalla naisurheilijoiden suorituksia miesurheilijoiden suorituksiin. (Pirinen 2006, 41-43.) Naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisoinnin tavoista ehkä eniten kritiikkiä saanut keino on huomion kohdistaminen urheilun kannalta epäoleellisiin asioihin, kuten naisurheilijan ulkonäköön ja yksityiselämään (Kaivosaari 2017, 84). Toisaalta feministisissä urheilututkimuksissa on viimeisen vuosikymmenen aikana saatu myös päinvastaisia tutkimustuloksia. Osassa tutkimuksista on todettu, ettei naisurheilijoiden trivialisointia tapahdu, tai että miesurheilijoita trivialisoidaan naisurheilijoiden tapaan (ks. esim. Laine 2011; Cooky ym. 2015). Lisäksi naisurheilijoita trivialisoivien kuvausten tilalle ja rinnalle on noussut tapoja kuvata naisurheilijoita menestyvinä urheilusankareina, tai kuvata kummankin sukupuolen urheilua ja urheilijoita neutraalilla tavalla (Kaivosaari 2017, 88).

Analysoin tutkimusaineistoani kiinnittäen huomiota siihen, sisältävätkö artikkelit edellä kuvattuja naisten urheilun trivialisoinnin tapoja vai uutisoidaanko tutkimusaineistossani naisten ja miesten urheilusta sisällöllisesti tasa-arvoisesti. Tutkimustulokseni eivät vahvista aiempia tutkimustuloksia naisten urheilun trivialisoinnista. Tutkimusaineistoni artikkelien sisällöt eivät juurikaan poikkea toisistaan riippumatta siitä kumman sukupuolen urheilua tai urheilijaa uutinen koskee. Artikkeleissa ei vähätellä urheilijoiden suorituksia tai saavutuksia, eikä naisten ja miesten urheilusuorituksia verrata toisiinsa. Uutiset keskittyvät pääosin urheilusuoritukseen, ja uutisissa raportoidaan urheilun kannalta oleellisista asioista. Esimerkkinä tästä toimii 9.1.2017 lehdessä oleva artikkeli ampumahiihtäjä Kaisa Mäkräisen suorituksesta Oberhofin kilpailussa.

”Ohilaukaukset veivät Kaisa Mäkräiseltä hyvät sijoitukset ja mahdollisuuden menestyä Oberhofin ampumahiihdon yhteislähtökisassa.”

”Mäkräinen lähti kisaan numero kaksi rinnassaan, ja alku oli vahva. Hän hiihti kärjessä ensimmäiselle ampumapaikalle, mutta kisa meni plörinäksi heti. Neljä ohilaukausta tiesi neljää sakkokierrosta.”

”Koko kärkiporukka latoi taululle puhtaan ammunnan, ja naisten letka alkoi hajota.

”Sijoitus on hyvä sakkokierrosten määrään nähden.”

(Helsingin Sanomat 9.1.2017)

Artikkeli keskittyy urheilun kannalta oleellisiin asioihin, eikä siinä ole urheilun kannalta epäoleellisia mainintoja. Myöskään kuvaus Mäkräisen ohilaukauksista ja niiden takia huonosti menneestä kilpailusta ei ole Mäkräisen suorituksen vähättelyä. Ammunta on keskeinen osa ampumahiihtosuoritusta ja ammunnan onnistuminen on edellytys lajissa menestymiselle. Artikkelissa kuvataan Mäkräisen kilpailusuoritusta, eikä siinä korosteta epäonnistumista tai vähätellä hänen suoritustaan. Artikkelissa kirjoitetaan myös Mäkräisen onnistumisesta kilpailun hiihto-osuudella.

Tutkimusaineistossani ei ole urheilijan ulkonäköä koskevia mainintoja kummankaan sukupuolen osalta. Naisurheilijoita koskevissa artikkeleissa ei ole myöskään mainintoja perheestä, parisuhteesta, koulutuksesta tai ammatista, kun taas muutamissa miesurheilijoita koskevissa artikkeleissa mainitaan isäksi tulosta tai isänä olemisesta, koulutuksesta ja ammatista. Osaltaan tutkimustulokseni vahvistavat aiempia tutkimustuloksia siitä, että myös miesurheilijoita trivialisoidaan urheilumediassa (ks. esim. Laine 2011; Cooky ym. 2015). Esimerkkinä tästä toimii 9.1.2017 lehdessä oleva artikkeli yhdistetyn urheilija Hannu Mannisesta ja hänen suorituksestaan.

”Paluuta maailmancupiin tekevän Hannu Mannisen kisa päättyi mäen karsintaan, eikä hän päässyt toisena päivänä näyttämään hiihtokuntoaan. Hyppy kanto 91 metriä, eikä sillä päässyt kisaan.”

”Manninen näytti lauantaina, että ladulla hän kuuluu edelleen lähelle maailman kärkeä, mutta hyppäämisessä ei saisi antaa liikaa tasoitusta.”

”Seuraavan kerran lentoperämies Manninen kisaa kahden viikon kuluttua Ranskassa.”

(Helsingin Sanomat 9.1.2017)

Kun Mannista ja Mäkäräistä koskevia artikkeleita verrataan, eivät ne juurikaan poikkea toisistaan. Kummassakin artikkelissa on kuvattu urheilijan suoritusta, ja mainittu suorituksen kannalta oleellisia asioita. Ainoa selkeä ero on maininta Mannisen ammatista, ”lentoperämies”. Miesurheilijaa koskevassa artikkelissa mainitaan urheilun kannalta epäoleellinen asia, ammatti, kun taas naisurheilijaa koskevassa artikkelissa on käsitelty ainoastaan urheilun kannalta oleellisia asioita. On kuitenkin hyvä pohtia, tuoko Mannisen ammatin mainitseminen hänelle urheilijana enemmän arvostusta kuin ammatin mainitsematta jättäminen. Lentäjä on yhteiskunnassa arvostettu ammatti, ja kyseisen ammatin mainitseminen korostaa kyseisen henkilön menestystä. Ammatin mainitseminen korostaa lukijalle Mannisen kyvykkyyttä yhdistää urheilu-ura ja vaativa, arvostettu ammatti. Sillä voidaan osin myös selittää huonoa urheilusuoritusta; koska Mannisella on vaativa ammatti, ei häneltä vaadita yhtä hyvää urheilusuoritusta tullakseen arvostetuksi. Tämä ei kuitenkaan poissulje sitä, että ammatin mainitseminen kiinnittää huomion urheilun kannalta epäoleelliseen asiaan.

Tutkimustulokseni eivät vahvista aiempia tutkimustuloksia naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisoinnista. Päinvastoin, tutkimustulokseni osoittavat urheilu-uutisoinnin tasa-arvoistumista. Ne vahvistavat muun muassa Laineen (2011) ja Cookyn ym. (2015) tutkimustuloksia siitä, ettei naisten urheilua ja naisurheilijoita trivialisoida urheilumediassa. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa tulee kuitenkin huomioida, että tutkimusaineistoni koskee suurelta osin miesten urheilua ja miesurheilijoita, ja naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevien uutisten osuus on vain noin kymmenen prosenttia tutkimusaineistosta. Tutkimustulosteni perusteella ei voidakaan yleistää, että urheilu-uutiset ovat muuttuneet sisällöllisesti tasa-arvoisiksi. Tutkimustulokseni ovat kuitenkin vertailukelpoisia suhteessa aiempiin feministisiin urheilututkimuksiin. Naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevien uutisten osuus on pysynyt samana viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan, jolloin myös aiemmissa feministisissä urheilututkimuksissa naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevien uutisten määrä on ollut suhteellisen pieni. Tämä pätee ainakin tutkimuksiin, joissa tutkimusaineisto on saman suuruinen kuin omani.

Tutkimustulokseni ovat vertailukelpoisia Ruudun (2017) pro gradu tutkielman tulosten kanssa. Ruutu on tutkinut sitä, miten naisurheilijoita representoidaan Helsingin Sanomien urheilu-uutisten otsikoissa elo-, syys- ja lokakuussa 2016. Ruudun tutkimusaineisto on laajempi kuin

omani ja ajankohta vuotta aiempi, mutta muuten sama, Helsingin Sanomat. Ruudun (2017, 56) tutkimustulosten mukaan suuri osa naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevista otsikoista on neutraaleja ja niissä tuodaan esiin urheilun ja urheilusuorituksen kannalta oleellisia asioita. Omat tutkimustulokseni vahvistavat tätä tutkimustulosta. Tutkimusaineistossani naisten ja miesten urheilusta uutisoidaan sisällöllisesti tasa-arvoisesti, eikä naisten urheilun trivialisointia esiinny. Toisaalta Ruudun (2017, 56) tutkimustulokset osoittavat toistuvia naisten urheilua ja naisurheilijoita trivialisoivia mainintoja, joissa korostetaan urheilun kannalta epäoleellisia asioita, kuten urheilijan perhesuhteita. Omat tutkimustulokseni poikkeavat tältä osin Ruudun tutkimustuloksista. Omassa tutkimusaineistossani ei ilmene urheilun kannalta epäoleellisia mainintoja naisurheilijoita koskevissa artikkeleissa.

Pirinen (2006, 9, 26) on tutkinut väitöskirjassaan urheilevan naisen rakentumista 1950-, 1960-, 1970-, 1980- ja 1990-lukujen naistenlehdissä sekä 1980- ja 1990-lukujen sanomalehdissä. Pirisen tutkimusaineisto on laaja, ja hänen tutkimustuloksensa osoittavat naisten urheilun trivialisoinnin monimuotoisuutta ja yleisyyttä mediassa. Verrattaessa Pirisen, Ruudun ja omia tutkimustuloksiani toisiinsa, voidaan todeta, että urheilu-uutisointi on muuttunut sisällöllisesti tasa-arvoisempaan suuntaan. Pirisen (2006, 41) tutkimustulokset osoittavat naisten urheilun vähättelyä ja/tai pilkkaamista, huomion kiinnittämistä urheilun kannalta epäoleellisiin asioihin sekä naisten ja miesten suoritusten vertailua. Sen sijaan Ruudun (2017, 56) tutkimusaineistossa ei esiinny naisten urheilun vähättelyä ja/tai pilkkaamista, mutta hänen tutkimusaineistossaan on urheilun kannalta epäoleellisia mainintoja esimerkiksi naisurheilijoiden perhesuhteista. Omassa tutkimusaineistossani ei ilmene edellä kuvattuja naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisoinnin tapoja. Naisten suorituksia ei vähätellä tai verrata miesten suorituksiin, eikä naisten urheilua koskevissa artikkeleissa ole urheilun kannalta epäoleellisia mainintoja. Tutkimustulokseni viittaavatkin siihen, että naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisointi mediassa on vähentynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana.

Yhtenä tulosta selittävänä tekijänä voi olla tutkimusaineistoni naisia koskevien henkilökuvien vähäisyys. Tutkimusaineistossani on vain yksi naista koskeva henkilökuvaa, kun taas miehiä koskevia henkilökuvia on useita. Henkilökuville käsitellään usein urheilijan taustaa ja elämäntilannetta, jolloin maininnat esimerkiksi perheestä ja parisuhteesta ovat todennäköisiä. Tällaisia henkilökuvia on oletettavasti paljon Pirisen (2006) tutkimusaineistossa, joka koostuu

suurelta osin naistenlehdistä. Kuitenkin aiempien tutkimusten mukaan myös naisurheilijoiden kilpailusuorituksia koskevissa uutisissa on usein mainintoja ulkonäöstä ja henkilökohtaisesti elämäntilanteesta. Näin myös Ruudun (2017) tutkimusaineistossa. Siten henkilökuvien vähäisyys ei voi yksin selittää aiemmista tutkimuksista poikkeavaa tutkimustulostani. Omien tutkimustulosteni mukaan voidaankin todeta, että vaikka naisten urheilun ja naisurheilijoiden määrällinen osuus urheilu-uutisissa on edelleen vähäinen, on uutisten sisältö muuttunut enemmän asiasisältöä eli itse urheilusuoritusta ja kilpailua käsitteleväksi. Naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevat uutiset ovat lähentyneet muistuttamaan miesten urheilua ja miesurheilijoita koskevia uutisia, ei toisinpäin.

Kaivosaari (2017, 88) on todennut, että naisurheilijoita trivialisoivien kuvausten tilalle ja rinnalle on noussut tapoja kuvata naisurheilijoita menestyvinä urheilusankareina. Tällaisia naisurheilijoiden urheilusankaruus -kuvauksia ei tutkimusaineistossani ole, ja naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevat uutiset ovat tyyliltään neutraaleja. Hiihtotähti Therese Johaugia koskevissa uutisissa olisi ollut mahdollisuus urheilusankaruuden kuvaamiseen, mutta häntä koskevat uutiset käsittelevät doping-rikkomusta ja siihen liittyvää oikeuskäsittelyä, ja uutisten sisällöistä heijastuu enemmän antisankaruus kuin sankaruus. Toisaalta uutisissa kerrotaan Johaugin saavutuksista ja hänen menestyksestään ja asemastaan hiihtotähtenä sekä tämän aseman murtumisesta. Tätä voidaan pitää yhdenlaisena urheilusankaruuden kuvauksena, vaikka uutiset kytkeytyvätkin doping-rikkomukseen ja ikään kuin romuttavat aseman urheilusankarina. Sen sijaan miesurheilijoita koskevissa uutisissa on urheilusankaruuden kuvauksia. Tällaiset urheilusankaruuden kuvaukset keskittyvät henkilökuviin. Yhtenä selittävänä tekijänä naisten urheilusankaruuden kuvausten puuttumiseen voikin olla henkilökuvien vähäisyys.

Vaikka tutkimustulokseni osoittavat urheilu-uutisoinnin tasa-arvoistumista uutisten sisältöjen osalta, huomionarvioista on, että tutkimusaineistossani nousee esiin uusia tapoja trivialisoida naisten urheilua ja naisurheilijoita. Käsittelem näitä trivialisoinnin tapoja kahdessa seuraavassa alaluvussa. Seuraavaksi käsittelem tutkimusaineistoni artikkelien sisältöjä uutisiin sisältyvän miesolettaman näkökulmasta.

4.2 Urheilu-uutisten miesolettama

Tutkimusaineistossani ei esiinny naisten urheilun trivialisointia edellisessä luvussa kuvaamillani tavoilla. Sen sijaan tutkimusaineistoni artikkeleihin sisältyy vahva miesolettama; oletamus siitä, että uutinen koskee miesten urheilua, ellei uutisessa erikseen mainita, että kyseessä on naisten urheilu tai naisurheilija. Erityisesti miesolettama näkyy joukkueurheilua koskevissa uutisissa. Joukkueurheilua koskevissa uutisissa ei välttämättä mainita yksittäistä urheilijaa vaan ainoastaan joukkue ja sen suoritus. Joukkueurheilussa saman nimisiä joukkueita on kuitenkin molempien sukupuolten sarjoissa, eikä lukija välttämättä tiedä, koskeeko uutinen naisten vai miesten urheilua. Silti uutiseen sisältyy oletus siitä, että lukija tietää uutisen koskevan miesten urheilua. Jos uutinen koskee naisten joukkueurheilua, mainitaan se erikseen. Jos uutista pyrkii lukemaan ilman sukupuoliolettamaa, selviää sukupuoli yleensä joko artikkeliin liittyvästä kuvasta tai jossain vaiheessa artikkelia haastatellun miesurheilijan nimestä.

Esimerkkinä urheilu-uutisen miesolettamasta toimii lehdessä 6.1.2017 oleva otsikko, jossa kerrotaan, että jääkiekon MM-kilpailut pelataan Pariisissa ja Kölnissä. Otsikossa tai artikkelissa ei kerrota, kumman sukupuolen MM-kilpailut ovat kyseessä, vaan uutiseen liittyvä oletus siitä, että lukija tietää kyseessä olevan miesten jääkiekon MM-kilpailut.

”F1:n kausi alkaa maaliskuussa, jääkiekon MM-kilpailut pelataan Pariisissa ja Kölnissä.”

(Helsingin Sanomat 6.1.2017)

Vahvimmin miesolettama liittyy tutkimusaineistossani uutisoiduista lajeista jääkiekkoon ja jalkapalloon. Riippumatta siitä, koskeeko uutinen miesten jääkiekkoa tai jalkapalloa suorituksena vai liittyykö se kyseisiin lajeihin muuten, esimerkiksi kertoo urheiluvaikuttajasta tai stadionien rakentamisesta, liittyy uutisiin poikkeuksetta miesolettama. Artikkeleissa ei ole lainkaan mainintoja siitä, että uutinen koskee miesten urheilua, mutta se on kirjoitettu sisään kaikkiin uutisiin. Esimerkkinä tästä toimii 11.1.2019 lehdessä oleva artikkeli *”Jalkapallon MM-turnaus paisuu”*. Uutinen koskee miesten jalkapallon MM-turnauksen laajenemista

vuoden 2026 MM-kilpailuissa. Artikkelin on kahden sivun pituinen, ja siinä käsitellään jalkapallon asemaa maailmalla yleisellä tasolla. Artikkelissa käydään läpi MM-turnauksen laajennuksen taustoja ja tilannetta. Uutiseen sisältyy täydellinen miesolettama, ja koko artikkeli käsittelee miesten jalkapalloa. Seuraavassa on lainaus artikkelista.

”Laajennus oli Fifan nykyisen puheenjohtajan Gianni Infantinon keskeinen ajatus hänen pyrkiessään puheenjohtajaksi. Infantinon mukaan jalkapallo pitää tuoda tälle vuosisadalle. ”Meidän pitää ymmärtää, että jalkapalloa on muuallakin kuin Euroopassa ja Etelä-Amerikassa. Tämä auttaa kehittämään jalkapalloa. Paras kehittämisen työkalu on jalkapallokuume, joka nousee kisoihin päässeessä maassa”, Infantino kertoi lehdistötilaisuudessaan.”

(Helsingin Sanomat 11.1.2017)

Esimerkki kuvaa uutisen miesolettamaa. Kansainvälisen jalkapalloliiton Fifan puheenjohtaja Infantinon kommentti jalkapallon olemisesta muuallakin kuin Euroopassa ja Etelä-Amerikassa kytkee kommentin pelkästään miesten jalkapalloon. Naisten jalkapallossa Yhdysvallat on ylivoimaisesti menestynein maa ja yksi naisten jalkapallon keskeisimmistä vaikuttajista. Tätä ei ole huomioitu kommentissa tai artikkelissa millään tavalla, vaan jalkapallon kuvataan keskittyvän Eurooppaan ja Etelä-Amerikkaan. Toisin sanoen jalkapallo on miesten jalkapalloa, ja naisten jalkapallo on ikään kuin oikean jalkapallon ulkopuolinen laji.

Tutkimusaineistossani esiin nouseva uutisten miesolettama rakentaa ja ylläpitää urheilun hegemonista maskuliinisuutta. Miesolettamalla naisten urheilu ja naisurheilijat trivialisoidaan toisarvoisiksi, jolloin miesten urheilun merkitys standardina korostuu. Kaivosaaaren (2017, 82) mukaan näin välitetään kuvaa oikeanlaisesta miesten urheilusta ja luodaan kuvaa naisten urheilusta luonnostaan vähempiarvoisena ja ei-oikeana urheiluna. Miesolettamalla luodaan siis käsitys siitä, että urheilu on yhtä kuin miesten urheilu, ja naisten urheilu on jotain muuta, ei oikeaa urheilua. Jos urheilu-uutinen koskee tätä ei-oikeaa naisten urheilua, tulee siitä mainita erikseen.

Tutkimusaineistossani on myös artikkeleita, jotka tekevät poikkeuksen miesolettamaan.

Miesolettama on erityisen vahva joukkuelajeja koskevissa uutisissa, mutta lentopallo tekee tästä poikkeuksen. Kaikissa lentopalloa koskevissa uutisissa on mainittu heti artikkelin alussa, koskeeko uutinen naisten vai miesten lentopalloa. Naisten urheilua koskevien uutisten osalta tämä vahvistaa tutkimustulosta siitä, että naisten joukkueurheilua koskevissa uutisissa mainitaan erikseen, että kyseessä on naisten urheilu. Sen sijaan miesten joukkueurheilun osalta miesolettaman puuttuminen on selvä poikkeus. Miesten lentopalloa koskevia uutisia on yhteensä neljä, joten kyseessä ei ole yksittäinen uutinen. Pohdittaessa syitä siihen, miksi lentopallon uutisointi poikkeaa muiden joukkulajien uutisoinnista miesolettaman osalta, on vaikea löytää selittävää tekijää. Suomalaiset miehet menestyvät lentopallossa kansainvälisesti hyvin, kun taas suomalaisten naisten menestys on heikkoa. Miesten lentopallon maajoukkue saa myös paljon medianäkyvyyttä, kun taas naisten lentopallon maajoukkue ei ylitä uutiskynnystä juuri lainkaan. Naisten parempi menestys tai runsas medianäkyvyys ei siis selitä miesolettaman puuttumista.

Verrattaessa suomalaisten mieslentopalloilijoiden menestystä esimerkiksi suomalaisten koripalloilijoiden tai jalkapalloilijoiden menestykseen, molemmat paljon medianäkyvyyttä saavia lajeja, on lentopalloilijoiden menestys parempaa. Miesten lentopallomaajoukkue ja SM-sarjan joukkueet menestyvät kansainvälisesti paremmin kuin koripallon tai jalkapallon vastaavat. Silti koripallon ja jalkapallon uutisointiin liittyy kaikissa tutkimusaineistoni uutisissa miesolettama, mutta lentopalloa koskeviin uutisiin ei. Uutisointitapaa ei siis myöskään selitä se, että miesten lentopallo olisi Suomessa muita joukkuelajeja heikommalla tasolla. Pohdinkin yhtenä selittävänä tekijänä eri lajien mieltämistä maskuliinisiksi tai feminiinisiksi, ja tämän selittävän miesolettaman puuttumista lentopalloa koskevista uutisista.

Monet joukkuelajit mielletään maskuliinisiksi. Lajit vaativat vahvaa fyysistä suorituskyyä ja voimaa, ja niihin liittyy kontakti vastustajan kanssa. Kontaktissa kilpaillaan siitä, kumpi on vahvempi. Vahvuus ja vastustajan voittaminen liitetään usein yhteen maskuliinisuuden kanssa. (Connell 1995, 80-81; Tiuhonen 1999, 95, 99-100; Anderson 2008, 261, 263.) Lentopallo tekee kontaktin osalta poikkeuksen muihin joukkulajeihin verrattuna. Lentopallosta kontakti puuttuu kokonaan ja kaikki kontakti vastustajan kanssa, myös katsekontakti, on kiellettyä. Muuten lentopallo on lajina fyysinen ja urheilijat atleettisia. On vaikea löytää yhtä selittävää tekijää lentopalloa koskevan uutisoinnin miesolettaman puuttumiseen, mutta yhtenä selittävänä

tekijänä voi olla lajin mieltäminen vähemmän maskuliiniseksi kuin muut joukkuelajit juuri vastustajaan liittyvän kontaktin puuttumisen vuoksi.

Myös yksittäisen urheilutoimittajan tekemät valinnat vaikuttavat uutisointiin. Se, miten toimittaja suhtautuu sukupuolten tasa-arvoon liittyviin kysymyksiin, vaikuttaa siihen, miten hän raportoi eri sukupuolia koskevista tapahtumista. Voi siis olla, että lentopallosta raportoivat toimittajat ovat muihin urheilutoimittajiin verrattuna poikkeuksellisen valveutuneita sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä kysymyksistä. Oman tutkimusaineistoni perusteella ei voida kuitenkaan vahvistaa tai poissulkea tätä hypoteesia. Tutkimusaineistossani on viisi lentopalloa koskevaa artikkelia, joista neljä on osiossa lyhyesti ja yksi on laaja henkilökuva. Lyhyesti osion artikkeleissa ei mainita toimittajan nimeä. Siten vain yhdessä lentopalloa koskevassa artikkelissa on mainittu toimittajan nimi. En siis tiedä, ovatko kaikki lentopalloa koskevat artikkelit saman toimittajan kirjoittamia ja/tai kirjoittavatko lentopallosta uutisoivat toimittajat myös muista lajeista. Olisikin mielenkiintoista tutkia asiaa laajemmalla tutkimusaineistolla.

Tutkimustulosteni perusteella voidaan kuitenkin todeta, että joukkueurheilun uutisointiin liittyvä miesolettama kytkeytyy ainakin jossain määrin lajiin liitettyyn maskuliinisuuteen. Lentopalloa ei mielletä maskuliiniseksi lajiksi, kun taas jääkiekko ja jalkapallo ovat vahvasti maskuliinisiksi miellettyjä lajeja. Maskuliiniseksi miellettyihin joukkuelajeihin liittyy lähes poikkeuksetta fyysinen kontakti vastustajan kanssa ja kontaktissa ikään kuin kilpaillaan siitä, kumpi on vahvempi ja nopeampi. Nämä ovat molemmat maskuliinisuuteen liitettyjä piirteitä. (Connell 1995, 80-81; Tiuhonen 1999, 95, 99-100; Anderson 2008, 261, 263.) Tutkimusaineistoni perusteella ei sen sijaan voida sanoa, vahvistaako naisten joukkueurheilua koskeva uutisointi joukkueurheilua käsittelevien artikkelien miesolettamaa. Tutkimusaineistossani on vain kaksi naisten joukkueurheilua koskevaa uutista, eikä niiden perusteella voida tehdä johtopäätöksiä naisten joukkueurheilua koskevien uutisten sisällöistä. Molemmissa uutisissa on mainittu, että kyseessä on naisten urheilu, mutta toinen uutisista koskee lentopalloa, jonka uutisointi joka tapauksessa poikkeaa edellä kuvatusta miesolettamasta.

Kuten olen edellä todennut, liittyy tutkimusaineistoni miesolettama vahvasti joukkueurheilua koskeviin uutisiin. Yksilölajeja koskevissa uutisissa miesolettama ei ole yhtä ilmeinen. Hiihto ja ampumahiihto ovat tutkimusaineistoni eniten uutisoidut yksilölajit, eikä kyseisiä lajeja koskevissa uutisissa ole nähtävissä miesolettamaa. Hiihtoa koskevissa uutisissa on ajoittain käytetty nais- ja mies-etuliitteitä erottamaan saman artikkelin sisällä olevia eri sukupuolia koskevat uutiset toisistaan. Artikkeleissa etuliitteitä on käytetty selventämään kumpaa sukupuolta uutinen koskee, ja ne ovat uutisen informatiivisuuden kannalta tarpeellisia. Vain toiseen sukupuoleen liitettyjä tai tarpeettomia etuliitteitä ei ole. Myöskään ampumahiihtoa koskevissa uutisissa ei ole nähtävissä miesolettamaa. Kaikki ampumahiihtoa koskevat uutiset käsittelevät naisten kilpailuja ja urheilijoita, eikä uutisissa ole erikseen mainittu urheilijoiden sukupuolta. Onkin hyvä pohtia, sisältyykö ampumahiihtoa koskeviin uutisiin naisolettama. Näin ei kuitenkaan ole, sillä kaikissa artikkeleissa mainitaan urheilijoiden nimiä, joista lukijalle selviää kumman sukupuolen urheilua uutinen koskee. Sukupuoleen liittyvät etuliitteet olisivat uutisissa tarpeettomia. Toisaalta tutkimusaineiston perusteella ei voida sanoa, millaista miesten ampumahiihtoon liittyvä uutisointi on, koska aineistossa ei ole yhtään miesten ampumahiihtoa koskevaa uutista.

Yhtenä joukkue- ja yksilölajeja koskevan uutisoinnin miesolettamaan liittyvää eroa voi selittää se, että yksilöurheilua koskevat uutiset jakautuvat tasaisemmin eri sukupuolten välillä. Joukkueurheilua koskevista uutisista 98,4 prosenttia koskee miesten urheilua ja 1,6 prosenttia naisten urheilua. Vastaavasti yksilöurheilua koskevista uutisista 69 prosenttia koskee miesten urheilua ja 31 prosenttia naisten urheilua. Toisin sanoen joukkueurheilua koskevaan uutiseen liittyy vahva oletus siitä, että se koskee miesten urheilua, kun taas yksilöurheilua koskeva uutinen voi liittyä todennäköisemmin kumpaan sukupuoleen tahansa. Mikäli eroa selittää edellä mainittu joukkueurheilua koskevien uutisten liittyminen miesten urheiluun, vahvistaa se omalta osaltaan urheilumedian rakentamaa ja ylläpitämää naisten urheilun marginalisointia ja trivialisointia. Olettama siitä, että joukkueurheilua koskeva uutinen käsittelee automaattisesti miesten urheilua, on erittäin sukupuolittunut.

Toinen eroa selittävä tekijä voi olla se, että yksittäisen urheilijan suoritusta kuvattaessa mainitaan urheilijan nimi heti artikkelin alussa. Siten lukija tietää, kumman sukupuolen urheilua ja urheilijaa uutinen koskee, eikä erillistä mainintaa sukupuolesta tarvita. Etuliitteet

nais-, naisten ja mies-, miesten ovat uutisen informatiivisuuden kannalta tarpeettomia, jos uutisessa tulee muuten ilmi urheilijan tai joukkueen jäsenten sukupuoli. Lisäksi tarpeettomien toiseen sukupuoleen painottuvien etuliitteiden käyttö vahvistaa sukupuolittuneita oletuksia. Tarpeettomien nais- ja naisten –etuliitteet vahvistavat käsitystä siitä, että urheilu-uutisten normi on miesten urheilu ja naisten urheilu on toissijaista, normista poikkeavaa, joka on mainittava erikseen. Tutkimusaineistossani on käytetty vain vähän tarpeettomia sukupuolta kuvaavia etuliitteitä. Toisaalta, kuten edellä mainitsin, uutisiin sisältyy vahva miesolettaja, jota aiheellisten etuliitteiden käyttö olisi vähentänyt.

Tutkimusaineistoni yksilölajeja koskevista uutisista miesolettaja liittyy voimakkaimmin tennikseen. Tennistä koskevissa uutisissa miesolettaja tulee ilmi jollain tapaa kaikissa uutisissa, jotka koskevat molempia sukupuolia eli naisten ja miesten tennistä. Uutisissa on tarpeettomia nais- ja naisten –etuliitteitä, ja toisaalta tarpeellisia mies- ja miesten etuliitteitä puuttuu. Myös uutisten sisällöt liittyvät poikkeuksetta miesten tennikseen, ellei uutisessa erikseen mainita, että kyseessä on naisten tennis. Esimerkkinä tästä toimii 23.1.2017 lehdessä oleva uutinen, joka koskee maailmanlistan ykköseksi sijoitettujen urheilijoiden karsiutumista Australian avoimesta tennisturnauksesta. Uutisen otsikko on seuraava

”Maailman ykkösillä sysimusta sunnuntai. Ensin lensi ulos Murray ja sitten naisten ykkönen Kerber”

(Helsingin Sanomat 23.1.2017)

Otsikkoon sisältyy vahva miesolettaja. Otsikossa mainitaan maailmanlistan ykköset, mutta miesten osalta riittää nimen mainitseminen, Murray, kun taas naisten osalta mainitaan erikseen, että kyseessä on naisten ykkönen Kerber. Miesolettamaa ilmentää se, ettei miesurheilijan kohdalla ole katsottu tarpeelliseksi mainita, että kyseessä on mies, vaan oletus on, että lukija tuntee urheilijan ja sen, että hän on uutisen julkaisemisen aikaan maailmanlistan ykkösenä. Sen sijaan naisurheilijan kohdalla sukupuolen ja ensimmäisen sijan mainitseminen on katsottu tarpeelliseksi.

Tennistä koskevien uutisten vahvaa miesolettamaa voi osin selittää sama

maskuliinisuuskäsitys, mikä liitetään joukkueurheiluun. Tennis vaatii maskuliinisena pidettyjä ominaisuuksia; huomattavaa fyysistä vahvuutta, nopeutta ja kestävyyttä (ks. esim. Jokinen 2003, 8; Halberstam 2018, 1-2), ja lajia pidetään yhtenä fyysisesti raskainpana. Käsitys lajin fyysisyydestä näyttäytyy tennistä koskevissa uutisissa usein naisten ja miesten tenniksen keskinäisenä vertailuna ja sukupuolten välisten tasoerojen korostamisena. Oman kokemukseni mukaan naisten tennistä ja suorituksia verrataan usein miesten tennikseen ja suorituksiin, ja naisten tennistä pidetään huonompi tasoisena kuin miesten tennistä. Naisten suoritusten yhteydessä korostetaan suorituksen fyysistä heikkoutta ja naispelaajien yhteydessä puhutaan usein urheilijan ulkonäöstä ja viehätysvoimasta, jolloin itse urheilusuoritus jää vähemmälle huomiolle. Tällaisessa tennistä koskevassa uutisoinnissa korostuu naisurheilijoiden ja naisten urheilun trivialisointi; naisten suoritusten vertaaminen miesten suorituksiin, naisten suoritusten vähättely sekä huomion kiinnittäminen urheilun kannalta epäoleellisiin asioihin.

Tutkimustulosteni perusteella voidaan todeta, että urheilu-uutisointiin liittyy vahva miesolettaja. Uutisen oletetaan koskevan miesten urheilua, ellei uutisessa erikseen mainita, että kyseessä on naisten urheilu. Miesolettaja on erityisen vahva joukkuelajeja koskevissa uutisissa, mutta se liittyy myös osaan yksilölajeja. Tutkimustulokseni osoittavat, että urheilu-uutisiin liittyvä miesolettaja on kytköksissä lajiin ja lajiin miellettyyn maskuliinisuuteen. Maskuliinisina pidettyjä lajeja, kuten jääkiekkoa, jalkapalloa ja tennistä, koskeviin uutisiin liittyy vahva miesolettaja, kun taas vähemmän maskuliinisina pidettyihin lajeihin, kuten lentopalloa ja hiihtoa koskeviin uutisiin ei liity miesolettamaa. Urheilu-uutisoinnin miesolettamalla trivialisoidaan naisten urheilua ja naisurheilijoita voimakkaasti sekä rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta.

Tarkastelen seuraavaksi tutkimusaineistoni artikkeleita niiden kirjoitustyylien mukaan. Pyrin selvittämään, onko artikkeleissa kirjoitustapoja ja mainintoja, jotka rakentavat ja ylläpitävät urheilun hegemonista maskuliinisuutta tai vastaavasti, ilmeneekö tutkimusaineistossani neutraaleja kirjoitustyyliä tai kirjoitustyyliä ja mainintoja, joilla puretaan urheilun hegemonista maskuliinisuutta.

4.3 Feminiininen, maskuliininen ja neutraali kirjoitustyyli

Urheilu, mieheys ja maskuliinisuus liittyvät tiiviisti yhteen. Naisten osuus urheilun eri toimintaympäristöissä on marginaalinen, ja urheilu jatkaa ja uusintaa käsitystä sukupuolten välisistä eroista. Raskas ruumillisuus ja kilpailullisuus mielletään edelleen kuuluvaksi miehille. (Tiihonen 1999, 89.) Myös urheilumedia on maskuliininen instituutio, joka heijastaa urheilun maskuliinisena pidettyä perusolemusta (Kaivosaari 2017, 77-78). Sukupuolentutkimuksen kentällä on tutkittu paljon maskuliinisuuden ja feminiinisyyden käsitteitä ja sitä, millaisia piirteitä näihin käsitteisiin liitetään (Paechter 2006, 253). Vaikka en voikaan tämän pro gradu tutkielman puitteissa kattavasti tarkastella kaikkia eri tutkimussuuntauksia ja niiden tapaa problematisoida feminiininen ja maskuliininen, otan nämä käsitteet hyvin yleisessä kulttuurisessa merkityksessä määriteltynä käyttöön, kun tarkastelen tutkimusaineistoni artikkelien kirjoitustyylejä.

Analysoidessani tutkimusaineistoni artikkelien sisältöjä, havaitsin, että artikkelien kirjoitustyyli eroavat toisistaan. Kirjoitustyyliä ei kuitenkaan määritä urheilijan sukupuoli, vaan laji, jota uutinen koskee. Luokittelen kirjoitustyyliä kolmeen luokkaan; maskuliininen, feminiininen ja neutraali. Luokitteluni perustuu sukupuolentutkimuksen kentällä määriteltuihin yhteiskunnassa vallitseviin käsityksiin maskuliiniseksi ja feminiiniseksi miellettyistä piirteistä. Paechterin (2006, 254) mukaan maskuliinisuus ja feminiinisyys eivät viittaa vain siihen, mitä kulttuurissa pidetään miesmäisenä tai naismaisena, vaan myös siihen, mitä miesten ja naisten oletetaan tekevän, puhuvan ja tuntevan. Länsimaisessa kulttuurissa maskuliinisina ominaisuuksina pidetään hallitsevuutta, suoriutumista, toiminnallisuutta, rationaalisuutta, kilpailullisuutta, fyysistä voimaa ja väkivaltaisuutta. Vastaavasti feminiinisinä ominaisuuksina pidetään yhteisöllisyyttä, emotionaalisuutta ja empaattisuutta. (Jokinen 2003, 8; Halberstam 2018, 1-3.) Kun näitä piirteitä tarkastellaan suhteessa urheilijalta vaadittaviin ominaisuuksiin, liitetään maskuliinisena pidetyt ominaisuudet useimmiten myös urheilijalta vaadittaviin ominaisuuksiin; suoriutuminen, kilpailullisuus, fyysinen voima ja toiminnallisuus.

Maskuliinisuuksia ja feminiinisyyksiä tuotetaan yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa rakenteissa, ja niitä rakennetaan suhteessa toisiinsa, mutta myös suhteessa toisiin maskuliinisuuksiin ja feminiinisyyksiin. Feminiinisyys ja maskuliinisuus ymmärretään

toistensa vastakohtina ja useimmiten siten, ettei maskuliinisuuteen sekoitu mitään feminiinisyydestä. (Connell 1995, 29, 68, 71.) Kyse on jatkumosta, jonka ääripäinä ovat puhdas feminiinisyyys ja puhdas maskuliinisuus, ja joita yhdistää heteroseksuaalinen mieltymys. Valtaosa ihmisistä ei asetu jatkumon ääripäihin vaan niiden välille. Kulttuuristen ja sosiaalisten odotusten mukaan miehessä tulee kuitenkin olla huomattavasti enemmän maskuliinisuutta kuin feminiinisyyttä ja vastaavasti naisessa enemmän feminiinisyyttä kuin maskuliinisuutta. Haasteen määrittelylle aiheuttavat yksilöt, jotka eivät ole riittävän feminiinisiä tai maskuliinisia tullakseen luokitelluksi jompaan kumpaan kategoriaan. (Jokinen 2003, 8-10; Halberstam 2018, 2-3, 13.) Naisurheilijat omaavat usein maskuliinisena pidettyjä ominaisuuksia, mikä haastaa heidän luokittelunsa feminiinisiksi. Urheilu vaatii maskuliiniseksi miellettyjä ominaisuuksia, kun taas feminiiniseksi mielletyt ominaisuudet nähdään heikkoutena.

Feminiininen ja maskuliininen eivät siis ole yksiselitteisiä, faktuaalisesti tiettyjä piirteitä sisältäviä yksilön ominaisuuksia, vaan niitä tuotetaan yhteiskunnan rakenteissa ja ne ovat kielellisesti määriteltyjä (Connell 1995, 29). Luokittelen artikkelien kirjoitustyyliä feminiininen, maskuliininen ja neutraali -jaottelun mukaisesti, koska kirjoitustyyli erottuvat selvästi tutkimusaineistossani mukaillen edellä kuvattuja feminiiniseksi ja maskuliiniseksi miellettyjä piirteitä (ks. esim. Connell 1995; Jokinen 2003; Paechter 2006; Halberstam 2018). Tutkimusaineistoni artikkeleissa, jotka luokittelen kirjoitustyyliään feminiinisiksi, kirjoitustyyliä korostuvat pehmeyttä ja tunteellisuutta kuvaavat ilmaisu. Kirjoitustyyliään maskuliiniseksi luokittelemisani artikkeleissa painottuvat voimaa, väkivaltaisuutta ja tunteettomuutta kuvaavat maininnat. Neutraalissa kirjoitustyyliä eivät painotu kumpaankaan, feminiinisyyteen tai maskuliinisuuteen liitetyt ominaisuudet.

Urheilu assosioidaan voimakkaasti miehiin ja maskuliinisuuteen. Perinteisesti maskuliinisuuteen liitetään yksilön piirteinä fyysinen voima, kestävyys, väkivaltaisuus ja tunteiden hallinta (Tiihonen 1999, 89; Jokinen 2003, 8; Pirinen 2006, 13; Halberstam 2018, 1-3). Tutkimusaineistossani maskuliiniset kuvaukset ja kirjoitustyyli korostuvat jääkiekkoa ja jalkapalloa koskevissa artikkeleissa. Artikkeleissa painottuvat voimaa, väkivaltaisuutta ja tunteettomuutta kuvaavat termit, kuten ”kuritti”, ”ei säälinyt”, ”löi”, ”ampui”, ”iski” ja ”ei antanut armoa”. Kyseisillä termeillä kuvataan onnistunutta urheilusuoritusta. Huomionarvoista on, että samoja sanoja käytetään usein kuvattaessa esimerkiksi vakavaa

konflikti- tai sotatilannetta. Sota on tilanne, jossa lähes kaikki valta ja toiminta on keskittynyt miehille, naisten ollessa sivussa ja passiivisessa roolissa. Onkin mielenkiintoista, että kuvattaessa maskuliiniseksi miellettyjä urheilulajeja, käytetään samoja ilmaisuja. Käyttämällä edellä mainittuja ilmaisuja, vahvistetaan urheilun hegemonista maskuliinisuutta ja arvotetaan kyseisiä ominaisuuksia muita ominaisuuksia arvokkaammiksi.

Jääkiekko mielletään voimakkaan maskuliiniseksi lajiksi. Se vaatii voimaa, nopeutta, taitoa ja kestävyyttä sekä paineensietokykyä. Lajiin kuuluu oleellisena osana kaksinkamppailut ja muu fyysinen kontakti vastustajan kanssa. Jääkiekkoa koskevat artikkelit nousevatkin tutkimusaineistossani selvästi esiin niiden voimakkaan maskuliinisen, ”machomaisen” kirjoitustyylin vuoksi. Lähes kaikissa jääkiekkoa koskevissa artikkeleissa on käytetty maskuliinisesti (ks. esim. Connell 1995; Jokinen 2003; Paechter 2006; Halberstam 2018) kuvailevaa kieltä. Esimerkkinä tästä toimii 28.1.2017 lehdessä oleva artikkeli, joka koskee Tampereen Tapparan ja Helsingin IFK:n välistä ottelua. Artikkelissä sisältää lukuisia maskuliiniseksi miellettyjä mainintoja.

”Nyt Tappara kuritti siipirikkoista vastustajaa...”

”Tapparan ylivoima on tunnetusti liigan pelätyin, mutta tällä kertaa Suomen mestari pääsi kokeilemaan tuhoisaa asettaan vain kerran.”

”Siinä vaiheessa näytti siltä, että kuuma kamppailu leimahtaa väistämättä ilmiliekkeihin.”

”Jyrän alle jäänyt Tappara-laituri Jere Karjalainen muistaa tämän pommin pitkään.”

(Helsingin Sanomat 28.1.2017)

Jääkiekon yhdistäminen maskuliinisuuteen tulee esiin hieman eri tavalla 24.1.2017 lehdessä olevassa artikkelissa jääkiekkoilija Juhamatti Aaltosesta. Artikkelissä on henkilökuvaa Aaltosesta. Artikkelissä kuvataan Aaltosen siirtymistä kauden alussa HIFK:n joukkueeseen ja hänen suoriutumistaan kuluvalle kaudella. Artikkelin keskeisin sanoma on se, että Aaltosta pidettiin liian pehmeänä pelaajana HIFK:n joukkueeseen, mutta hän on kauden aikana osoittanut

tarpeellisuutensa joukkueelle tekemällä eniten pisteitä koko joukkueesta. Artikkelissa Aaltosta on kuvattu taiturimaiseksi. Taiturimaisuus on kuitenkin ominaisuus, josta Aaltosen kerrotaan haluavan pääsevän eroon.

”Taiturimainen Aaltonen tuli täksi kaudeksi KHL-seura Jokereista IFK:hon. Melkein heti kuului arvioita, ettei Aaltonen ole IFK:n näköinen pelaaja. Taitava kyllä, mutta pelkkä taiteilija, sanottiin.”

”Aaltonen ampuu taiteilijapuheet lennosta alas.”

”Taiteilijaksi hän ei tunnustaudu.”

”Tehän olette nämä keksineet. Ei tuo minua kiinnosta pätäkääkään ... Olen kiekon kanssa vahva ja hyvä luistelemaan. Käytän liikettä ja taitoa.”

(Helsingin Sanomat 24.1.2017)

Taiturimaisuus mielletään maskuliinisessa lajissa usein pehmeudeksi. Tähän viitataan heti artikkelin alussa (ks. lainaus edellä), kun Aaltosen arvioidaan olevan soveltumaton juuri HIFK:n joukkueeseen. HIFK:ta pidetään fyysisenä joukkueena, minkä pelityylissä korostuvat voima ja kaksinkamppailut. Taiturimaisen Aaltosen ei arvioida soveltuvan joukkueeseen. Taiturimaisuus mielletään pehmeudeksi, mikä taas mielletään feminiiniseksi ominaisuudeksi (ks. esim. Connell 1995; Jokinen 2003; Paechter 2006; Halberstam 2018). Tällainen feminiininen ominaisuus ei ole toivottavaa lajissa, jossa korostetaan fyysistä voimaa ja maskuliiniseksi miellettyjä ominaisuuksia. Myös Aaltosen kuvataan haluavan eroon taiteilijan maineestaan, ja hän itse kertoo olevansa vahva ja hyvä luistelemaan. Onkin mielenkiintoista, miten joukkueensa paras pelaaja ikään kuin puolustautuu siirtämällä huomion pois omista vahvuuksistaan ja korostamalla yleisesti lajissa pidettyjä vahvuuksia, voimaa ja nopeutta.

Aaltosta koskeva artikkeli toimii tutkimusaineistossani hyvänä esimerkkinä siitä, miten jääkiekko mielletään vahvan maskuliiniseksi lajiksi ja kaikki feminiinisyyden mielletävät ominaisuudet nähdään heikkouksina, joista tulee pyrkiä eroon. Mielenkiintoista on, että Aaltosta koskevassa esimerkissä kyseessä on kuitenkin kielellisesti rakennettu kuvaus. Onkin hyvä pohtia, jos ”taiturimaisen” tilalla olisi käytetty muuta, maskuliiniseksi miellettyä

ilmaisua. Olisiko suhtautuminen Aaltosen kyseiseen ominaisuuteen pelaajana toisenlainen, tavoiteltava? Tällaisilla kuvauksilla rakennetaan toistuvasti urheilun hegemonista maskuliinisuutta korostamalla maskuliinisina pidettyjen ominaisuuksien paremmutta ja vähättelemällä feminiinisenä pidettyjä ominaisuuksia. Miesten urheilu on maskuliinista, oikeaa urheilua, jota tulee tavoitella. Feminiiniset ominaisuudet kuuluvat naisten urheiluun, toissijaiseen urheiluun, jotka tulee karsia oikeasta, miesten urheilusta.

Kuten olen edellä kuvannut, kilpaurheilulle luonteenomaista on sen mieskeskeisyys. Naisten sisäänpääsy urheiluun ei ole ollut helppoa ja naisten urheilemiseen on vuosien saatossa suhtauduttu epäilevästi. (Rosania 2008.) Naisten urheiluun liittyviä epäilyksiä on perusteltu sillä, että naisruumis ei ole luontaisesti yhtä sopiva fyysisesti rasittaviin urheilusuorituksiin kuin miesruumis. Tällaisen jaottelun taustalla ovat kulttuuriset käsitykset siitä, että mieheys ja ruumiillinen voima sekä naiseus ja ruumiin heikkous liittyvät yhteen. (Tiihonen 1999, 89; Pirinen 2006, 13; Halberstam 2018, 1-3.) Kuvatun kaltaiset feminiiniseksi mielletyt piirteet erottuvat tutkimusaineistoni artikkeleissa, joissa kirjoitustyyli on feminiininen. Luokittelen kirjoitustyylin mukaan feminiiniseksi lajiksi taitoluistelun. Taitoluistelua koskevissa artikkeleissa urheilijan oletettu sukupuoli on nainen ja artikkelien kirjoitustyyliessä korostuvat pehmeyttä ja tunteellisuutta kuvaavat ilmaisut. Käytettyjä ilmaisuja ovat muun muassa *”haluaa nauttia”*, *”siivitti”* ja *”teki pienen helpotuksen”*.

Huomionarvoista on, että taitoluistelua koskevat artikkelit ovat ainoita, joissa kirjoitustyyli luokituu selvästi feminiiniseksi. Kaikkia muita lajeja koskevissa artikkeleissa kirjoitustyyli luokituu joko maskuliiniseksi tai neutraaliksi. Tämä vahvistaa käsitystä urheilumediasta maskuliinisena instituutiona. Feminiinisille ilmaisuille ja tyyliille ei ole tilaa, vaan uutisointi painottuu sekä määrällisesti että kirjoitustyylieltään maskuliiniseksi mielleittyihin lajeihin ja ilmaisuihin. Lisäksi kirjoitustyyli heijastaa usein sitä, miten maskuliiniseksi laji mielletään. Mielenkiintoisen poikkeuksen tähän tekee tutkimusaineistoni vapaaottelua koskeva uutisointi. Vapaaottelu on erittäin maskuliiniseksi mielletty laji. Vapaaottelu on kamppailulaji, jossa tavoitteena on voittaa vastustaja käyttämällä sallittuja iskuja ja lukkoja (Suomen Vapaaotteluliitto 2020). Vapaaottelu sisältää lajina kaikki maskuliinisuuteen liitetyt piirteet; voima, nopeus, kestävyys, fyysinen kontakti vastustajan kanssa (ks. esim. Connell 1995; Jokinen 2003; Paechter 2006; Halberstam 2018), ja siihen liittyen potkut, lyönnit ja lukko-

otteet. Kuitenkin vapaaottelua koskevat artikkelit ovat kirjoitustyyliltään joko neutraaleja tai feminiinisiä.

Lehdessä 25.1.2017 on henkilökuva vapaaottelija Makwan Amirkhanista. Artikkelisi sisältää paljon feminiiniseksi miellettyä kuvailua, ja feminiiniset ominaisuudet liitetään myös Amirkhanin menestykseen. Feminiiniseksi miellettyt ominaisuudet kuvataan artikkelissa hyvinä asioina, urheilumenestystä lisäävinä tekijöinä. Tämä poikkeaa selvästi esimerkiksi aiemmin kuvaamastani jääkiekkoilija Juhamatti Aaltosta koskevasta henkilökuvasta, jossa pyritään tekemään eroa feminiinisiin ominaisuuksiin ja vahvistamaan maskuliinisia ominaisuuksia. Amirkhania koskevassa henkilökuvassa kuvaillaan tunteita ja niiden vaikutusta urheiluun. Käytetyt ilmaisut ovat niin sanotusti pehmeitä, eikä kuvailussa käytetä lajiin kytkeytyviä voimakkaan maskuliinisia ilmaisuja.

”Viimeisen vuoden aikana löytyi kuitenkin myös vastaus – tai vähintään muistutus – tärkeämpäänkin kysymykseen. Siihen, mikä tekee Amirkhanin onnelliseksi.”

”Onnistuminen treeneissä ja matsissa on aina tehnyt minut onnelliseksi.”

”Amirkhani myöntää, että yksin puurtaminen ei ole aina helppoa.” ... ”Elämä ei ole niin kaunista, kun olet yksin. Joskus säälin itseäni öisin. On koko ajan yksin, ja soittaa jotain FaceTime-puheluita kavereille, joilla on todella hauskaa olla yhdessä. Itse istut huoneen kulmassa ja rakennat 3000 palan palapeliä.”

(Helsingin Sanomat 25.1.2017)

Amirkhania koskevaa artikkelia analysoidessani pohdin, mahdollistaako lajiin liitetty vahva maskuliinisuus feminiinisen kirjoitustyylin. Ilmentääkö laji ikään kuin itsessään riittävästi urheilun hegemonista maskuliinisuutta, jotta sitä ei tarvitse rakentaa ja vahvistaa urheilumediassa? Muut vapaaottelua koskevat artikkelit ovat kirjoitustyyliltään neutraaleja, eikä myöskään niissä korosteta maskuliiniseksi miellettyjä piirteitä.

Kuten olen edellä kuvannut, luokittelen jääkiekkoa ja jalkapalloa koskevien artikkelien

kirjoitustyyliä maskuliiniseksi. Taitoluistelua koskevat artikkelit ja yksittäinen vapaaottelija Amirkhanian koskevan artikkelin luokittelen feminiiniseksi. Muita lajeja koskevien artikkelien kirjoitustyyliä luokittelen neutraaliksi. Artikkeleissa ei käytetä maskuliiniseksi tai feminiiniseksi miellettyjä ilmaisuja, eikä niissä korosteta maskuliiniseksi miellettyjen ominaisuuksien ensisijaisuutta. On kuitenkin syytä huomioda, että kirjoitustyyliä neutraaleiksi luokittelemieni artikkeleihin liittyy usein miesolettama. Lisäksi osassa artikkeleista on yksittäisiä mainintoja, jotka ilmentävät naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisointia, vaikkakin uutisten kirjoitustyyliä luokittelevat neutraaleiksi. Esimerkkinä tästä toimii 13.1.2017 lehdessä oleva artikkeli ampumahiihtäjä Mari Laukkasesta. Uutinen koskee Laukkasen osallistumista hiihdon MM-kilpailujen sprinttihiihtoon, vaikka hänen päälaajinsa on ampumahiihto. Artikkelin otsikko on

”Mari Laukkasella on edessä urheilu-uran uusi syrjähyppy”

(Helsingin Sanomat 13.1.2017)

Vaikka artikkelin kirjoitustyyli on neutraali, vähättelee otsikko Laukkasen tulevaa urheilu-urasta. Lukijalle rakentuu mielikuva vähemmän tärkeästä, ei oikeasta kilpailusta. Lisäksi käytetty ilmaisu tuo otsikkoon mukaan seksuaalisuuden konnotaation. Otsikko seksualisoi Laukkasta ja ohjaa lukijan ajattelun pois urheilu-urasta. Tutkimusaineistossani kirjoitustyyliä neutraaleissa artikkeleissa on joitakin tämän kaltaisia mainintoja, jotka trivialisivat naisurheilijoita. Kuvatus kaltaiset maininnat ovat kuitenkin yksittäisiä, enkä sen vuoksi analysoi niitä tarkemmin. On kuitenkin tärkeää huomioda, että kirjoitustyyliä neutraaleihin uutisiin sisältyy erilaisia naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisoinnin keinoja. Näistä keskeisin on aiemmin mainitsemani miesolettama.

Vaikka maskuliininen ja feminiininen eivät ole sukupuolentutkimuksen kentällä yksiselitteisesti määritellyjä käsitteitä, on kyseisiin käsitteisiin liitettyjä ominaisuuksia määritelly alan kirjallisuudessa (ks. esim. Connell 1995; Jokinen 2003; Paechter 2006; Halberstam 2018). Yhteenvedon voidaan todeta, että luokittelen tutkimusaineistoni artikkelien kirjoitustyyliä näiden ominaisuuksien mukaan maskuliiniseksi, feminiiniseksi ja neutraaleiksi. Kirjoitustyyliä rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista

maskuliinisuutta. Maskuliiniset ominaisuudet liitetään miehisinä pidettyihin, arvostettuihin lajeihin, kun taas feminiiniset ominaisuudet yhdistetään vähemmän arvostettuihin, naisellisina pidettyihin lajeihin.

Koostan seuraavaksi sisällön analyysin tutkimustulokset yhteen. Tarkastelen lisäksi sitä, miten tutkimusaineistoni sisällöillä rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta.

4.4 Johtopäätökset sisällön analyysin tutkimustuloksista

Pro gradu tutkielmani sisällön analyysi osoittaa, että tutkimusaineistossani toisaalla puretaan ja toisaalla vahvistetaan naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisointia. Urheilumedia rakentaa ja ylläpitää urheilun hegemonista maskuliinisuutta naisten urheilun marginalisoinnilla ja trivialisoinnilla, ja omat tutkimustulokseni vahvistavat tätä olettamaa. Naisten urheilun marginalisointi ja trivialisointi ovat myös keinoja rakentaa ja ylläpitää naisten toissijaisuutta urheilun toimintaympäristöissä. Trivialisointia tapahtuu erilaisin keinoin, ja vaikka osa tutkimustuloksistani osoittaa urheilu-uutisoinnin tasa-arvoistumista, tutkimustulokseni osoittavat myös uusia keinoja toissijaistaa naisten urheilua. Onkin tärkeää huomioda, että naisten urheilun trivialisointi urheilumediassa voi muuttaa muotoaan, vaikka osa trivialisoinnin keinoista saataisi purettua.

Tutkimustulokseni osoittavat eri sukupuolia koskevan urheilu-uutisoinnin tasa-arvoistumista uutisten sisältöjen osalta. Uutisten sisällöt eivät poikkea sukupuolen mukaan siinä, kirjoitetaanko niissä urheilun kannalta oleellisista tai epäoleellisista asioista. Kaikissa uutisissa keskitytään itse urheilusuoritukseen ja urheilun kannalta oleellisiin asioihin. Tutkimustulokseni poikkeavatkin aiemmista feministisistä urheilututkimuksista, joiden perusteella naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevissa uutisissa huomio kiinnitetään usein urheilun kannalta toisarvoisiin asioihin, kuten urheilijan ulkonäköön ja perheeseen (ks. esim. Pirinen 2006; Ruutu 2017). Tutkimustulokseni osoittavat tältä osin naisten urheilun trivialisoinnin vähenemistä. Tasa-arvoisemmalla uutisoinnilla myös puretaan urheilun hegemonista maskuliinisuutta. Yksittäistä syytä eri sukupuolia koskevien uutisten sisällöllisesti tasa-arvoisempaan

uutisointiin on vaikea määrittää, mutta asiaa voi selittää yksinkertaisesti se, että sukupuolten välisiä epätasa-arvoisia uutisointitapoja on nostettu esiin ja asiaan on alettu kiinnittää huomiota. On hyvä kuitenkin muistaa, että edellä kuvatusta tutkimustuloksestani huolimatta tutkimusaineistossani nousee esiin muita tapoja trivialisoida naisten urheilua ja naisurheilijoita.

Yksi tutkimusaineistossani naisten urheilun trivialisointia ja urheilun hegemonista maskuliinisuutta rakentava ja ylläpitävä tekijä on urheilu-uutisointiin liittyvä miesolettaja. Uutisen oletetaan koskevan miesten urheilua ellei uutisessa toisin mainita. Mikäli uutinen koskee naisten urheilua, mainitaan asia erikseen. Tämä vahvistaa naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisointia ja trivialisointia urheilumediassa. Uutisiin kytkeytyvä miesolettaja liittyy naisten urheilun ja naisurheilijat urheilun marginaaliin ja trivialisoi samalla naisurheilijoita toissijaistamalla heitä suhteessa miesurheilijoihin. Miesolettaja on tutkimusaineistossani kytköksissä lajiin ja lajiin miellettyyn maskuliinisuuteen. Mitä vahvemmin laji mielletään maskuliiniseksi, sitä vahvemmin uutiseen liittyy miesolettaja. Miesolettamatta puolestaan ilmentää vahvasti urheilun hegemonista maskuliinisuutta; urheilussa stantardi on miesurheilija ja miesten urheilu, johon naisurheilijoita ja naisten urheilua verrataan.

Sukupuolentutkimuksen kentällä on tutkittu paljon maskuliinisuuden ja feminiinisuuden käsitteitä ja sitä, millaisia piirteitä näihin käsitteisiin liitetään (Paechter 2006, 253). Länsimaisessa kulttuurissa maskuliiniseksi miellettyjä ominaisuuksia ovat hallitsevuus, suoriutuminen, toiminnallisuus, rationaalisuus, kilpailullisuus, fyysinen voima ja väkivaltaisuus. Vastaavasti feminiiniseksi miellettyjä ominaisuuksia ovat yhteisöllisyys, emotionaalisuus ja empaattisuus. (Jokinen 2003, 8; Halberstam 2018, 1-3.) Luokittelin tutkimusaineistoni artikkelien kirjoitustyyliä näiden ominaisuuksien mukaan kolmeen luokkaan; feminiininen, maskuliininen ja neutraali kirjoitustyyli. Neutraalissa kirjoitustyyliä eivät korostu feminiiniset tai maskuliiniset ominaisuudet, eikä niissä korosteta maskuliinisena pidettyjen ominaisuuksien ensisijaisuutta. Tutkimusaineistoni artikkeleista suurin osa luokituu kirjoitustyyliänsä neutraaliksi. Jääkiekkoa ja jalkapalloa koskevat artikkelit luokituvat maskuliiniseksi ja taitoluistelua koskevat feminiiniseksi. On kuitenkin syytä huomioda, ettei neutraali kirjoitustyyli tarkoita, ettei artikkeliin sisälly naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisointia. Kirjoitustyyliänsä neutraaleihin artikkeleihin liittyy usein miesolettaja ja

artikkeleissa voi olla yksittäisiä mainintoja, joilla naisten urheilua ja naisurheilijoita toissijaistetaan.

Tutkimustulosteni kannalta keskeistä on jääkiekkoa ja jalkapalloa koskevien uutisten suuri määrä, 37 prosenttia koko tutkimusaineistosta. Kyseisiä lajeja koskevissa artikkeleissa kirjoitustyyli on poikkeuksetta maskuliininen ja uutisiin sisältyy aina miesolettama. Toisin sanoen jääkiekkoa ja jalkapalloa koskevissa uutisissa rakennetaan ja vahvistetaan urheilun hegemonista maskuliinisuutta sekä uutisiin kytkeytyvällä miesolettamalla että uutisten maskuliinisella kirjoitustyyllillä. Kun huomoidaan kyseisiä lajeja koskevien artikkelien suuri määrä, voidaan todeta, että tutkimusaineistossani rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta voimakkaasti jo pelkästään näitä lajeja koskevilla uutisilla.

Yhteenvedona voidaan todeta, että tutkimusaineistossani rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta monilla tavoin eri sukupuolia koskevien uutisten määrillä ja uutisten sisällöillä. Naisten urheilun määrällinen vähäisyys asettaa naisten urheilun ja naisurheilijat urheilumedian marginaaliin. Lisäksi uutisiin sisälle rakennettu naisten urheilun toissijaisuus, trivialisointi, heikentää naisten toimijuutta urheilun toimintaympäristöissä. Esittelen seuraavaksi tutkielmani viimeisessä luvussa johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet.

5 Johtopäätökset

Pro gradu tutkielmani aiheena on, miten Helsingin Sanomien urheilusivuilla rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta tammikuussa 2017. Tutkimusaineistona on Helsingin Sanomien urheilusivut tammikuulta 2017. Tutkielmani asemoituu feministisen urheilututkimuksen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kentälle ja siinä yhdistyvät määrällinen ja sisällön analyysi. Sisällön analyysissa hyödynnän diskurssianalyttista viitekehystä. Tutkielman keskeiset käsitteet ovat urheilun hegemoninen maskuliinisuus sekä naisten urheilun marginalisointi ja trivialisointi. Marginalisoinnilla tarkoitetaan tilan käyttöön ja tilan sukupuolittuneisuuteen liittyvää naisten urheilun vähäistä näkyvyyttä, ja trivialisoinnilla esitystapoja, joilla naisten urheilusta ja naisurheilijoista välitetään toisarvoista kuvaa miesten urheilun ja miesurheilijoiden rinnalla (Pirinen 2006, 37, 41). Naisten urheilun marginalisointi ja trivialisointi ovat keinoja, joilla urheilumedia rakentaa ja ylläpitää urheilun hegemonista maskuliinisuutta, miesten ensisijaisuutta urheilun toimintaympäristöissä.

Kaksi ensimmäistä tutkimuskysymystäni ovat, miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa määrällisesti toisistaan ja miten eri urheilulajeja koskeva uutisointi suhteessa sukupuoleen eroaa määrällisesti toisistaan. Tutkimuskysymykset liittyvät naisten urheilun ja naisurheilijoiden marginalisoinnin käsitteeseen. Uutisoinnin määrällisiä eroja sukupuolen mukaan on tutkittu aiemmin, mutta Suomessa ei ole tehty aiempaa tutkimusta siitä, miten eri lajeja koskeva uutisointi suhteessa sukupuoleen näyttäytyy. Olen sen vuoksi kiinnittänyt omassa analyysissäni erityistä huomiota lajien välisiin uutisoinnin eroihin ja olen tuonut tällä lajikohtaisella analyysillä uuden ulottuvuuden suomalaisen urheilumedian sukupuolirepresentaatioiden analyysiin. Tutkimustulokseni osoittavat, että naisten urheilun marginalisointi on runsasta ja monimuotoista. Naisten urheilun marginalisointia tapahtuu sekä uutisten määrän, lajikirjon että urheilijalta vaadittavan menestyksen osalta.

Naisten urheilua ja naisurheilijoita koskevia uutisia on vain kymmenen prosenttia koko tutkimusaineistosta. Uutisointi on kapea-alaista ja lajikirjo on suppea. Naisten urheilusta uutisoidaan pääosin yksilölajeista, selvästi eniten uutisoidut lajit ovat hiihto ja ampumahiihto. Jotta naisurheilija ylittää uutiskynnyksen, tulee hänen edustaa yksilöurheilua, olla erittäin menestynyt omassa lajissaan sekä edustaa lajia, joka on suomalaisittain perinteinen ja suosittu.

Miesten urheilua koskevia uutisia on 66 prosenttia koko tutkimusaineistosta. Miesten urheilua ja miesurheilijoita koskevia uutisia on monipuolisesti eri lajeista ja uutiset koskevat myös vähemmän tunnettuja lajeja ja urheilijoita. Miesten urheilusta uutisoidaan enemmän joukkulajeista, mutta myös yksilölajeja koskeva uutisointi on runsasta. Miesurheilijan ei tarvitse olla erityisen menestynyt omassa lajissaan ylittääkseen uutiskynnyksen. Tutkimustulosteni mukaan myös sukupuolen mukaan määrittelemättömät uutiset identifioituvat miesten urheiluun. Tutkimustulokseni vahvistavatkin aiempia tutkimustuloksia siitä, että naisten urheilua marginalisoidaan urheilumediassa (ks. esim. Collin & Vuori 1999; Blomqvist 2011; Tolonen 2012; Ruutu 2017).

Kolmas tutkimuskysymykseni, miten naisten ja miesten urheilua koskeva uutisointi eroaa sisällöllisesti toisistaan, liittyy naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisoinnin käsitteeseen. Tutkimustulokseni viittaavat siihen, että naisten urheilun trivialisointi urheilumediassa on osin muuttunut. Aiempien feminististen urheilututkimusten mukaan naisten urheilua trivialisoidaan urheilumediassa muun muassa vähättelemällä naisten suorituksia ja saavutuksia, vertaamalla naisten suorituksia miesten suorituksiin sekä kiinnittämällä huomio urheilun kannalta epäoleellisiin asioihin, kuten urheilijan ulkonäköön ja yksityiselämään (ks. esim. Pirinen 2006; Ruutu 2017). Kun tutkimustuloksiani verrataan aiempiin tutkimuksiin, ovat uutisten sisällöt muuttuneet tasa-arvoisemmiksi sen suhteen, miten niissä uutisoidaan urheilun kannalta oleellisista tai epäoleellisista asioista. Urheilusuorituksen kannalta tarpeettomia mainintoja urheilijan yksityiselämästä tai ulkonäöstä ei juurikaan ole ja uutiset keskittyvät urheilusuoritukseen ja sen kannalta merkityksellisiin asioihin. Eri sukupuolten urheilusuorituksia ei verrata toisiinsa, eikä urheilusuorituksia tai saavutuksia vähätellä kummankaan sukupuolen osalta.

Tutkimustulokseni osoittavat edellä kuvatulla tavalla urheilu-uutisoinnin tasa-arvoistumista ja naisten urheilun ja naisurheilijoiden trivialisoinnin vähenemistä. Sisällöiltään tasa-arvoisempi urheilu-uutisointi parantaa laadullisesti naisten näkyvyyttä urheilumediassa ja sen myötä purkaa urheilun hegemonista maskuliinisuutta. Tutkimusaineistossani nousee kuitenkin esiin muita naisten urheilun trivialisoinnin tapoja, eikä urheilumedia tutkimustulosteni perusteella pura urheilun hegemonista maskuliinisuutta, vaan rakentaa ja ylläpitää sitä uusin keinoin. Keskeisin tutkimusaineistossani esiin nouseva naisten urheilun trivialisoinnin keino on uutisiin

kytkeytyvä miesolettama. Tarkoitan miesolettamalla uutiseen sisältyvää olettamaa siitä, että uutinen koskee miesten urheilua. Mikäli uutinen koskee naisten urheilua, mainitaan se erikseen. Miesolettama sisältyy erityisesti joukkulajeja koskeviin uutisiin, mutta myös osaan yksilölajeja koskevista uutisista. Miesolettamalla miesten urheilu ja miesurheilijat asetetaan ensisijaiseen asemaan. Miesten urheilu ja suoritukset ovat standardi, johon naisten urheilua ja suorituksia verrataan. Miesolettamalla rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta, sillä se ei anna naisten urheilulle asemaa urheilun toimintaympäristöissä ja siirtää naiset urheilun marginaaliin.

Toinen tutkimusaineistossani esiin nouseva keino trivialisoida naisten urheilua on artikkelin kirjoitustyyli. Luokittelin tutkimusaineistoni artikkelit kirjoitustyylin mukaan kolmeen luokkaan; feminiininen, maskuliininen ja neutraali. Luokitteluni perustuu sukupuolentutkimuksen kentällä määriteltyihin yhteiskunnassa vallitseviin käsityksiin maskuliiniseksi ja feminiiniseksi miellettyistä piirteistä. Feminiininen ja maskuliininen eivät ole yksiselitteisiä, faktuaalisesti tiettyjä piirteitä sisältäviä yksilön ominaisuuksia, vaan niitä tuotetaan yhteiskunnan rakenteissa ja ne ovat kielellisesti määriteltyjä (Connell 1995, 29). Länsimaisessa kulttuurissa maskuliinisina ominaisuuksina pidetään hallitsevuutta, suoriutumista, toiminnallisuutta, rationaalisuutta, kilpailullisuutta, fyysistä voimaa ja väkivaltaisuutta. Vastaavasti feminiinisinä ominaisuuksina pidetään yhteisöllisyyttä, emotionaalisuutta ja empaattisuutta. (Jokinen 2003, 8; Halberstam 2018, 1-3.)

Tutkimustulokseni osoittavat, että erityisesti maskuliininen kirjoitustyyli trivialisoi naisten urheilua. Maskuliinisessa kirjoitustyyliässä korostuvat maskuliiniseksi mielletyt ominaisuudet ja niitä arvotetaan muita ominaisuuksia, erityisesti feminiiniseksi miellettyjä ominaisuuksia paremmiksi. Luokittelen kirjoitustyyliä maskuliiniseksi jääkiekkoa ja jalkapalloa koskevat artikkelit. Kyseisiä lajeja koskevissa artikkeleissa käytetään paljon voimaa, tunteettomuutta ja väkivaltaa kuvaavia ilmaisuja, ja kaikki feminiiniseksi mielletyt ominaisuudet arvotetaan heikkouksiksi. Kirjoitustyyliä feminiiniseksi luokittelen taitoluistelua koskevat ja yhden vapaaottelua koskevan artikkelin. Feminiinisessä kirjoitustyyliässä korostuvat pehmeyttä ja tunteellisuutta kuvaavat ilmaisut. Neutraalissa kirjoitustyyliässä eivät korostu maskuliiniseksi tai feminiiniseksi mielletyt ominaisuudet, ja luokittelen suurimman osan artikkeleista kirjoitustyyliä neutraaliksi.

Kirjoitustyyliltään maskuliinisiin artikkeleihin sisältyy poikkeuksetta miesolettama. Kun artikkeleissa korostetaan maskuliiniseksi miellettyjen ominaisuuksien ensisijaisuutta ja niihin sisältyy miesolettama, marginalisoidaan ja trivialisoidaan näillä artikkeleilla naisten urheilua poikkeuksellisen voimakkaasti. Tutkimusaineistoni kirjoitustyyliltään maskuliiniset artikkelit koskevat jääkiekkoa ja jalkapalloa. Kyseisiä lajeja koskevien artikkelien osuus tutkimusaineistossani on suuri, yhteensä 37 prosenttia tutkimusaineistosta. Siten jääkiekkoa ja jalkapalloa koskevien artikkelien merkitys naisten urheilun trivialisoinnin ja marginalisoinnin rakentajana on merkittävä. Pelkästään kyseisiä lajeja koskevilla artikkeleilla rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta. Kun naisten urheilua marginalisoidaan ja trivialisoidaan myös muilla keinoin, näyttäytyy urheilun hegemonisen maskuliinisuuden rakentaminen tutkimusaineistossani runsaana ja monimuotoisena.

Tarkasteltaessa uutisiin sisältyvää miesolettamaa ja sukupuolen mukaan määrittelemättömien uutisten identifioitumista miesten urheiluun, voidaan todeta, että uutisissa rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta piilossa. Tarkoitan tällä naisten urheilun marginalisoinnin ja trivialisoinnin keinoja, joita lukija tai kuulija ei suoraan havaitse. Aiemmissa feministisissä urheilututkimuksissa on todettu, että naisten urheilua trivialisoidaan urheilumediassa esimerkiksi kiinnittämällä huomio urheilun kannalta toisarvoisiin asioihin tai vertaamalla naisten urheilua miesten urheiluun. Lisäksi naisten urheilu saa vain vähän näkyvyyttä. Nämä ovat lukijan ja kuulijan havaittavissa. Sen sijaan uutisiin sisäänrakennettu miesolettama ja sukupuolen mukaan määrittelemättömien uutisten identifioituminen miesten urheiluun ei ole lukijan tai kuulijan nähtävissä. Miesolettama ja sukupuolen mukaan määrittelemättömien uutisten identifioituminen miesten urheiluun sivuuttaa naisten urheilun kokonaan. Tämä tekee kyseisistä tavoista tehokkaita naisten urheilun marginalisoinnin ja trivialisoinnin keinoja. Niillä rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta huomaamattomasti ja tehokkaasti.

Naisten urheilun runsas ja monimuotoinen marginalisointi ja trivialisointi urheilumediassa vaikeuttavat naisten asemaa kaikissa urheilun toimintaympäristöissä. Yksi keskeisin 2000-luvun yhteiskuntaa määrittävä tekijä on talous, ja myös urheilumaailma on äärimmäisen kaupallinen (Zacheus 2004, 448). Kun median ja talouden yhteisvaikutus urheilussa korostuu, hankaloituu naisten toiminta urheilun kentällä entisestään. Kuvaan tätä talouden ja median

yhteisvaikutusta urheilijan mahdollisuuksiin menestyä menestyksen kehäksi. Menestyksen kehässä yhdistyvät taloudellinen resurssi, panostus urheiluun, urheilumenestys ja medianäkyvyys. Mitä enemmän urheilija saa näkyvyyttä mediassa, sitä kiinnostavampi sponsorointikohde hän on. Sponsorien myötä urheilijan taloudelliset resurssit paranevat, jolloin hän voi panostaa urheiluun. Panostus puolestaan mahdollistaa menestyksen ja menestys laajemman medianäkyvyyden. Naisurheilijoiden ja naisten urheilun vähäinen medianäkyvyys rikkoo menestyksen kehän. Vähäinen medianäkyvyys heikentää naisurheilijoiden houkuttelevuutta sponsorointikohteena, mikä puolestaan heikentää mahdollisuuksia panostaa urheiluun ja menestyä.

Yritykset suuntaavat sponsorointiaan sen mukaan, kuinka paljon urheilija, joukkue tai laji saa näkyvyyttä mediassa. Naisten urheilun marginaalinen näkyvyys ei ole kuitenkaan ainoa sponsorointia rajoittava tekijä. Myös naisten urheilua koskeva yksipuolinen ja lajivalikoimaltaan suppea uutisointi rajaa naisten urheilun kiinnostavuutta sponsorointikohteena. Urheilumedia siis asettaa naiset urheilun marginaaleihin myös tehdyillä lajivalinnoilla. Urheilumedia suosii maskuliinisia lajeja, mikä näkyy myös omassa tutkimusaineistossani. Maskuliiniseksi miellettyjä lajeja, jääkiekkoa ja jalkapalloa koskevien uutisten osuus on huomattava, ja myös muut miesten joukkuelajit saavat paljon näkyvyyttä. Maskuliiniseksi miellettyihin lajeihin painottuva uutisointi arvottaa kyseiset lajit ja niihin liitetyt ominaisuudet muita lajeja ja ominaisuuksia tärkeämmiksi. Tällä vahvistetaan urheilun maskuliinista perusolettamaa ja samalla rakennetaan ja ylläpidetään urheilun hegemonista maskuliinisuutta.

Vaikka talouden merkitys urheilussa on suuri, ei medianäkyvyydessä ole kyse pelkästään urheilijan tai joukkueen paremmista taloudellisista ja menestyksellisistä edellytyksistä. Kyse on myös siitä, millaisia eri sukupuolten urheiluun ja urheilijoihin liittyviä mielikuvia luodaan ja ylläpidetään. Ne kytkeytyvät laajemmin osaksi yhteiskunnassa vallitsevia arvoja, ja urheilun medianäkyvyydessä on kyse myös siitä, millaisia sukupuoliin liittyviä merkityksiä, odotuksia ja rooleja yhteiskunnassamme rakennetaan. Urheilun ja urheilu-uutisoinnin epätasa-arvoon on alettu kiinnittää huomiota viime vuosikymmenen lopussa. Naisten aseman parantamiseksi urheilun toimintaympäristöissä on suunnattu erilaisia ohjelmia ja tukia, ja myös naisten urheilun medianäkyvyyteen on pyritty vaikuttamaan. (Opetusministeriö 2005, 29-31.) Toimista

huolimatta tutkimustulokseni osoittavat, että naisten urheilun marginalisointi ja trivialisointi urheilumediassa on edelleen runsasta ja monimuotoista. Urheilumedia luo kuvaa naisten urheilun ja naisurheilijoiden toissijaisuudesta, ja rakentaa ja ylläpitää urheilun hegemonista maskuliinisuutta.

Tutkimustulokseni osoittavat urheilumedian monimuotoista sukupuolittuneisuutta. Jotta näitä sukupuolittuneita rakenteita ja toimintamalleja voidaan purkaa, on tärkeä selvittää, onko kyseisiä rakenteita jo pyritty purkamaan, ja jos on, millaisin keinoin. Pelkästään yksittäisten toimijoiden omaan kiinnostukseen perustuva urheilumedian tasa-arvon edistäminen ei ole riittävää, vaan tarvitaan yhteiskunnan ohjaavia toimia. Urheilutoimittajien ja urheilumedian johtohenkilöiden tiedottaminen toimintaympäristönsä sukupuolittuneisuudesta on ensisijaista. Suomessa on tehty alan tutkielmia ja väitöskirjatasoisia tutkimuksia, joten tutkittua tietoa on saatavilla. Urheilumedian johtohenkilöiden ymmärryksen lisääminen siitä, millainen vaikutus heidän tekemillään ratkaisuilla ja valinnoilla on yhteiskunnassa vallalla olevien mielikuvien ja arvojen rakentajana, on tärkeää. Toisaalta myös urheilumedian kuluttajien vastuulla on vaatia tasa-arvoisempaa uutisointia. Kuluttajat ohjaavat tekemillään valinnoilla markkinoita ja sitä, mitä markkinoilla tarjotaan. Mikäli tasa-arvoisempi urheilu-uutisointi houkuttelee kuluttajia sukupuolittunutta uutisointia enemmän, muuttuu urheilumedian toimintaympäristö pikku hiljaa.

Jatkotutkimusaiheena on selvittää, millaisin toimin urheilumediaan on pyritty vaikuttamaan naisten urheilun näkyvyyden lisäämiseksi ja millaisia vaikutuksia toimilla on ollut. Urheilun tasa-arvon lisäämiseksi maailman liikuntajärjestöjen yhtenä tavoitteena on ollut naisten liikunnan ja urheilun näkyvyyden parantaminen mediassa (Opetusministeriö 2005, 29-31). Omat tutkimustulokseni ja aiemmat feministiset urheilututkimukset kuitenkin osoittavat, että naiset ovat edelleen urheilumedian marginaalissa. Olisikin tärkeää selvittää, millaisin keinoin tavoitteeseen on pyritty pääsemään, jotta keinoja voidaan muuttaa toimivammiksi ja suunnata paremmin.

Toisena jatkotutkimusaiheena on selvittää, saavatko omat tutkimustulokseni naisten urheilun trivialisoinnin vähenemisestä vahvistusta laajemmassa tutkimusaineistossa. Tutkimustulokseni

viittaavat siihen, että uutisten sisällöt ovat muuttuneet tasa-arvoisemmiksi sen suhteen, miten niissä uutisoidaan urheilun kannalta oleellisista tai epäoleellisista asioista. Tutkimusaineistossani ei ole urheilusuorituksen kannalta tarpeettomia mainintoja urheilijan yksityiselämästä tai ulkonäöstä, eri sukupuolten urheilusuorituksia ei verrata toisiinsa, eikä urheilusuorituksia tai saavutuksia vähätellä kummankaan sukupuolen osalta. Uutiset keskittyvät urheilusuoritukseen ja sen kannalta merkityksellisiin asioihin. Tutkimusaineistoni on melko pieni, joten olisikin tärkeää tutkia, saavatko tutkimustulokset vahvistusta myös laajemmassa tutkimusaineistossa.

Lähteet

Anderson, Eric (2008) "I Used To Think Women Were Weak": Orthodox Masculinity, Gender Segregation, and Sport. *Sociological Forum* 23 (2), 257-280.

Bernstein, Alina & Kian, Edward M. (2013) Gender and Sexualities in Sport Media. Teoksessa Pedersen, Paul (toim.) *The Routledge Handbook of Sport Communication*. New York: Routledge, 319-327.

Blomqvist, Sarita (2011) Tytöt tahtoo pitää hauskaa. Yleisradion urheiluruudun naiskuva. Journalistiikan pro gradu –tutkielma. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Boyle, Raymond (2006) Running Away from the Circus. *British Journalism Review* 17 (3), 12-17.

Carrigan, Tim & Connell, Bob & Lee, John (1985) Toward a New Sociology of Masculinity. *Theory and Society* 14 (5), 551-604.

Collin, Hanna & Vuori, Sanna (1999) Naiset television urheilu-uutisissa. Liikuntasosiologian pro gradu –tutkielma. Liikuntasosiologian laitos, Jyväskylän yliopisto.

Connell, Raewyn (1995) *Masculinities*. Berkely: University of California Press.

Cooky, Cheryl & Messner, Michael A. & Hextrum, Robin H. (2013) Women Play Sport, but not on TV: A Longitudinal Study of Televised News Media. *Communication & Sport* 1 (3), 203-230.

Cooky, Cheryl & Messner, Michael A. & Musto, Michaela (2015) "It's Dude Time!": A Quarter Century of Excluding Women's Sports in Televised News and Highlight Shows. *Communication & Sport* 3 (3), 261-287.

Halberstam, Jack (2018) *Female Masculinity*. Durham: Duke University Press.

Hargreaves, Jennifer (1994) *Sporting Females. Critical Issues in the History and Sociology of Women's Sports*. Lontoo: Routledge.

Hargreaves, Jennifer & Anderson, Eric (2014) *Sport, Gender and Sexuality: Surveying the Field*. Teoksessa Hargreaves, Jennifer & Anderson, Eric (toim.) *Routledge Handbook of Sport, Gender and Sexuality*. Lontoo: Routledge; 3-18.

Houlihan, Barrie & Malcolm, Dominic (2016) Introduction. Teoksessa Houlihan, Barrie & Malcolm, Dominic (toim.) *Sport and Society. A Student Introduction*. Lontoo: Sage, 1-8.

Jarvie, Grant (2012) Introduction. Teoksessa Jarvie, Grant (toim.) *Sport, Culture and Society. An Introduction*. Lontoo: Routledge, 1-20.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. E-kirja. [online] <https://www-ellibslibrary-com.libproxy.helsinki.fi/reader/9789517685276> Luettu 31.3.2020.

Jokinen, Arto (2003) Miten miestä merkitään? Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstintutkimukseen. Tampereen Yliopisto. [online] https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/68081/miten_miestä_merkitaan_2003.pdf?sequence=1 Luettu 30.4.2020

Kaivosaaari, Annu (2017) ”LEMPÄ LYDIA” – ”VOIMAKAS BJÖRGEN”. Naishiihtäjien representoinnin muutokset Urheilulehden teksteissä vuosina 1905–2010. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Kane, Mary Jo (2013) The Better Sportswomen Get, the More the Media Ignore Them. *Communication and Sport* 1 (3), 231-236.

Kane, Mary Jo & LaVoi, Nicole M. & Fink, Janet S. (2013) Exploring Elite Female Athletes’ Interpretations of Sport Media Images: A Window into the Construction of Social Identity and “Selling Sex” in Women’s Sports. *Communication & Sport* 1 (3), 269-298.

Knoppers, Annelies & Elling, Agnes (2004) ”We Do Not Engage in Promotional Journalism.” Discursive Strategies Used by Sport Journalists to Describe to Selection Process. *International Review for the Sociology of Sport* 39 (1), 57-73.

Koivisto, Nelli (2011) Näköaloja laaja-alaisiin tasa-arvokysymyksiin. Kaikkien tasavertainen oikeus liikuntaan ja urheiluun. Suomen Liikunta ja Urheilu. SLU-julkaisusarja 5/2011.

Koljonen, Kari (2000) Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyyseihin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998. Pro gradu -tutkielma. Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.

Kontulainen, Minna (2013) Urheilumedian sivulauseessa. Naisurheilijoiden käsitys omasta medianäkyvyydestä. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. [online] <https://core.ac.uk/download/pdf/38090541.pdf> Luettu 28.10.2019.

Laine, Antti (2011) Urheilujournalismin Suomi-Ruotsi -maaottelu. Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympia uutisoinnista. Helsinki: Edita.

Markula, Pirkko (2009) Introduction. Teoksessa Markula, Pirkko (toim.) Olympic Women and the Media: International Perspectives. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1-29.

Media Audit Finland (2018) LT ja JT tarkastustilasto 2017. [online]
<http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2018/06/LTtilasto2017-1.pdf>

Päivitetty 21.6.2018. Luettu 29.3.2019.

Meier, Marianne (2015) The Value of Female Sporting Role Models. Sport in Society. Cultures, Commerce, Media, Politics 18 (8), 968-982.

Opetusministeriö (2005) Tasapeli. Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen ja sukupuolivaikutusten arviointi liikunta-alalla. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:3. Yliopistopaino.

Paechter, Carrie (2006) Masculine femininities/Feminine masculinities: Power, Identities and Gender. Gender & Education 18 (3), 253-263.

Pfister, Gertrud (2010) Women in Sport - Gender Relations and Future Perspectives. Sport in Society. Cultures, Commerce, Media, Politics 13 (2), 234-248.

Pirinen, Riitta (2006) Urheileva Nainen lehtiteksteissä. Akateeminen väitöskirja. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, Tampereen yliopisto. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Rosania, Jenna (2008) Women vs. Their Society. [online]
<https://serendipstudio.org/local/scisoc/sports03/papers/jrosania.html> Luettu 23.2.2020.

Ruutu, Linda (2017) ”Ensin häät ja sitten jättipotti Singaporessa” - naisurheilijoiden representaatioita Helsingin Sanomien urheilusivuilla 2016. Pro gradu -tutkielma. Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Helsingin yliopisto. [online] https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/225974/Ruutu_Linda_Pro%20gradu_2017.pdf?sequence=2&isAllowed=y Luettu 23.10.2019.

Sanoma Media Finland (2019) Tietoa meistä. [online] <https://sanoma.fi/tietoa-meista/> Ei päivitystietoa. Luettu 29.3.2019.

Sokala, Hannu (2004) Miljoonakuilu. Urheiluteollisuudessa naiset häviävät palkkavertailussa miehille vielä selvemmin kuin muilla aloilla. Taloussanomat 16.7.2004. [online] <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000001417343.html> Luettu 5.10.2019

Sponsor Insight (2019) Tutkimus: Muut lajit kuroivat kiinni jääkiekon etumatkaa – eSports nousi nuorten miesten suosikkilajiksi. Lehdistötiedote 19.3.2019. [online] http://www.sponsorinsight.fi/uploads/1/1/1/0/11102604/sponsor_insight_lehdistotiedote_19_03_2019.pdf Luettu 6.11.2019.

Sponsor Insight (2020) Tutkimus: Jalkapallo ja ralli nousussa, jääkiekon asema vahvistui. Lehdistötiedote 17.3.2020. [online] http://www.sponsorinsight.fi/uploads/1/1/1/0/11102604/sponsor_insight_lehdisto%CC%88tiedote_17_03_2020_urheilulajit.pdf Luettu 26.4.2020.

Suomen Vapaaotteluliitto (2020) Vapaaottelu. Lajikuvaus. [online] <http://www.vapaaottelu.fi/vapaaottelu/> Ei päivitystietoa. Luettu 14.3.2020.

Tiihonen, Arto (1999) Oikeita miehiä – ja urheilijoita? Urheilun miestutkimusta. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere; Tampere University Press, 89-117.

Tolonen, Laura (2012) Miehet miehistä miehille. Analyysi Helsingin Sanomien urheilusivujen tasa-arvosta. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. [online] https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51488/Tolonen_Laura.pdf?sequence=1 Luettu 27.10.2019.

Turhanen, Teresa (2013) NAISAMPUMAUURHEILIJAN JULKISUUSKUVA - Ampumaurheilun uutisointi ja Satu Mäkelä-Nummelan julkisuuskuva Helsingin Sanomissa ja Etelä-Suomen Sanomissa Pekingin 2008 ja Lontoon 2012 olympialaisten aikana. Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu –tutkielma. Liikuntakasvatuksen laitos, Jyväskylän yliopisto.

Turtiainen, Riikka (2015) Men's soccer? Naisten jalkapallon MM-kisat sosiaalisessa mediassa. WiderScreen 3/2015. [online] <http://widerscreen.fi/numerot/2015-3/men-s-soccer-naisten-jalkapallon-mm-kisat-sosiaalisessa-mediassa/> Luettu 13.3.2020.

Yle (2018) Dopingskandaali uhkasi Norjan hiihtoprinsessan asemaa, mutta Therese Johaug palasikin parrasvaloihin ehkä suositumpana kuin koskaan. [online] <https://yle.fi/urheilu/3-10488030> Päivitetty 23.2.2019. Luettu 27.10.2019.

Zacheus, Tuomas (2004) Urheilu ja yhteiskunta – veljekset kuin ilvekset. Yhteiskuntapolitiikka 69 (4), 448-450.